

การศึกษาวเคราะห์รูปแบบการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอเสื่อกกของจังหวัดจันทบุรี

STUDY AND ANALYSIS OF THE PROCESS OF TRANSFERRING KNOWLEDGE TO
LOCAL WISDOM: WEAVING REED MATS IN THE CHANTHABURI PROVINCE

บุศรินทร์ สายรัตน์

บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

2561

การศึกษาวិเคราะห์รูปแบบการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอเสื่อกกของ
จังหวัดจันทบุรี

ปริญญานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา
คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ปีการศึกษา 2561
ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

STUDY AND ANALYSIS OF THE PROCESS OF TRANSFERRING
KNOWLEDGE TO LOCAL WISDOM: WEAVING REED MATS IN THE
CHANTHABURI PROVINCE

A Thesis Submitted in partial Fulfillment of Requirements
for MASTER OF EDUCATION (Art Education)
Faculty of Fine Arts Srinakharinwirot University

2018

Copyright of Srinakharinwirot University

ปริญญานิพนธ์
เรื่อง
การศึกษาวิเคราะห์รูปแบบการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอเสื่อกกของจังหวัดจันทบุรี
ของ
บุศรินทร์ สายรัตน์

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ นายแพทย์ฉัตรชัย เอกปัญญาสกุล)

คณะกรรมการสอบปากเปล่าปริญญานิพนธ์

..... ที่ปรึกษาหลัก ประธาน
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จักรพงษ์ แพทย์หลักฟ้า) (รองศาสตราจารย์วรรณรัตน์ ตั้งเจริญ)

..... กรรมการ
(อาจารย์ ดร.อิทธิพัทธ์ วิจิตสถิตรัตน์)

ชื่อเรื่อง	การศึกษาวิเคราะห์รูปแบบการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอเสื่อกกของจังหวัดจันทบุรี
ผู้วิจัย	บุศรินทร์ สายรัตน์
ปริญญา	การศึกษามหาบัณฑิต
ปีการศึกษา	2561
อาจารย์ที่ปรึกษา	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จักรพงษ์ แพทย์หลักฟ้า

บทความวิจัยเล่มนี้เป็นการศึกษากระบวนการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอเสื่อกก และศึกษากระบวนการผลิตที่ส่งผลต่อ ผู้ผลิต ชุมชน สังคม วัฒนธรรม ในอนาคต ในแต่ละท้องถิ่นของจังหวัดจันทบุรี ที่ยังคงมีการสืบทอดและดำรงอาชีพทอเสื่อกกอยู่ อันได้แก่ ชุมชนบ้านบางสระเก้า ชุมชนบ้านเสม็ดงาม ชุมชนบ้านท่าแฉลบ ชุมชนหลังวัดโรมันคาทอลิก ชุมชนบ้านเกาะโดนด และชุมชนบ้านเขาน้อย โดยสามารถแบ่งกระบวนการถ่ายทอดความรู้ออกเป็น 2 ลักษณะ 1. การถ่ายทอดความรู้แบบนอกระบบ ได้แก่ ศูนย์หัตถกรรมทอเสื่อ และ ครอบครัว มีลักษณะการสอนแบบบรรยายความรู้ที่สั่งสมมาให้กับผู้เรียนพร้อมกับการสาธิตขั้นตอนต่างๆ เริ่มตั้งแต่การ เตรียมพื้นที่ไปจน ถึง การพัฒนาผลิตภัณฑ์ พร้อมให้ผู้เรียนปฏิบัติตาม โดยวิธีการเรียนรู้ไปพร้อมๆ กับผู้สอนจนเกิดความชำนาญและนำไปต่อยอดในขั้นตอนการวางจำหน่ายต่อไป 2.การถ่ายทอดความรู้แบบในระบบ ได้แก่ โรงเรียนวัดบางสระเก้า (พิสิฐวิทยาการ) ตำบลบางสระเก้า และ โรงเรียนสตรีมารดาพิทักษ์ จังหวัดจันทบุรี เป็นการทำให้มีการเรียนการสอนโดยกำหนดเป็นหลักสูตรท้องถิ่น ครูผู้สอนภูมิปัญญาท้องถิ่นให้ความรู้กับนักเรียนโรงเรียนวัดบางสระเก้า คือ วิถีมา รุ่งเรือง ทำการสอนนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 โดยแยกขั้นตอนการผลิตผลิตภัณฑ์จากกกที่เหมาะสมกับวุฒิภาวะของนักเรียนให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้งาน ครูผู้สอนทำการสาธิตวิธีการในแต่ละขั้นให้กับผู้เรียนได้ดู และให้ผู้เรียนแบ่งกลุ่มเพื่อทำการฝึกปฏิบัติจริงโดยมีครูผู้สอนคอยให้คำแนะนำ การถ่ายทอดความรู้กับนักเรียนในสถานศึกษาของโรงเรียนโรงเรียนสตรีมารดาพิทักษ์ มีการกำหนดเป็นหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนเพื่ออนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมให้อยู่รอดและหวังฟื้นฟูชุมชนคาทอลิกให้กลับมาทอเสื่อกกอีกครั้ง โดยมีครูผู้สอนภูมิปัญญาท้องถิ่นให้ความรู้กับนักเรียนคือ ครูสะอั้ง เชื้อสาย หัวหน้างานอนุรักษ์หัตถกรรมพื้นบ้านเสื่อจันทบูร ทำการสอนนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ให้ได้เรียนรู้ประวัติศาสตร์และดำรงอาชีพการทอเสื่อไว้ โดยบูรณาการการทอเสื่อเข้ากับกลุ่มสาระวิชาอื่น ๆ และใช้คอมพิวเตอร์เป็นสื่อในการสอน จนทำให้นักเรียนได้ลวดลายใหม่ ๆ ซึ่งเกิดจากความคิดสร้างสรรค์แปรรูปเสื่อให้มีค่ามากกว่าเสื่อธรรมดา สามารถเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้าได้

Title	STUDY AND ANALYSIS OF THE PROCESS OF TRANSFERRING KNOWLEDGE TO LOCAL WISDOM: WEAVING REED MATS IN THE CHANTHABURI PROVINCE
Author	BUDSARIN SAYRAT
Degree	MASTER OF EDUCATION
Academic Year	2018
Thesis Advisor	Assistant Professor Dr Chakapong Phatlakfa

This research article is a study of the process of transferring knowledge, local wisdom and the weaving of reed mats. This study also examined the production processes that affected producers, communities, societies and cultures. In the future, in each locality of Chanthaburi that still and preserve continue to the occupation of weaving reeds mats including the Bang Sra Kao Community, the Ban Samet Ngam community, the Ban Tha Chaliep community, the Community of the Roman Catholic churches, the Ban Ko Tanod Community and the Ban Khao Noi community, which could divide the knowledge transfer process into two types, as follows :

(1.) Informal knowledge transfers include the Mat Weaving Handicraft Center and family. The teaching styles described the accumulation of knowledge among learners and demonstrating various steps, starting from the preparation of areas up to product development. The students practiced using the method of learning together with the instructors until they become proficient and could extend ideas in the sales process.

(2.) The transfer of knowledge in the system includes Watbangsrakao School (Phisit Witthayakhan), Bang Sra Kao Sub-district and Streemandapitak School Chanthaburi. Is to the Arrange provide teaching and learning by determine is a local course. The teacher who taught local wisdom to educate students at Wat Bang Sra Kao School was Veena Rungrueng, who taught students in fourth to sixth grade and the first to third year of The separation of production procedures of reed products of second education were suitable for the maturity of the students, such as have a better, a understanding of the material used. The teacher demonstrated each step to the students, and allowed the students to divide the practice group to practice, with the teacher providing advice. The transfer of knowledge among students in Streemandapitak School was defined as the local curriculum of the school. In order to preserve cultural heritage and to revive the Catholic community to go back to weaving mats again. The teacher who taught local wisdom to educate students was Saeing Cheusay the Head of Chantaboon Mat Handicraft Folk Conservation, taught students in grade six of elementary education, to learn history and maintain a mat weaving career, by integrating weaving mat with other subject groups and using computers as teaching materials until the students received new pattern, which is caused by creativity, transformed a mat into something to be more valuable than ordinary mats, and can add value to the product.

Keyword : Transferring knowledge, Local wisdom, weaving reed mats

กิตติกรรมประกาศ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วง เพราะผู้วิจัยได้รับความกรุณาอย่างสูงจาก อาจารย์จักรพงษ์ แพทย์หลักฟ้า อาจารย์ที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์ ผู้ให้คำแนะนำปรึกษาชี้แนะตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ จนสำเร็จลุล่วงด้วยดี ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณา จึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์วรรณรัตน์ ตั้งเจริญ อาจารย์ ดร.อชิพัชร วิจิตสถิตรัตน์ ที่ช่วยเป็นคณะกรรมการในการสอบแก้ไขเปล่าและให้คำปรึกษา แนะนำ การแก้ไขการวิจัยครั้งนี้

ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์คณะศิลปกรรมคณาจารย์และการคณะศึกษาศาสตร์รวมไปถึงอาจารย์ทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ ให้แก่ผู้วิจัยจนทำให้ผู้วิจัยประสบความสำเร็จในการศึกษา

ขอขอบพระคุณทุกท่านที่ได้กล่าวนามไว้ ณ ที่นี้ ซึ่งมีส่วนช่วยเหลือในการทำปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ให้สำเร็จและสมบูรณ์ยิ่งขึ้นอย่างดี

บุศรินทร์ สายรัตน์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญรูปภาพ.....	ฎ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ภูมิหลัง.....	1
ความมุ่งหมายในงานวิจัย.....	2
ความสำคัญของการวิจัย.....	2
แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย.....	2
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	3
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	4
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	5
1. ข้อมูลเกี่ยวกับจังหวัดจันทบุรี.....	5
2. ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี ของจังหวัดจันทบุรี.....	12
3. ความรู้เบื้องต้นขั้นพื้นฐานเกี่ยวกับการทอเสื่อกก.....	23
4. ประวัติความเป็นมาของเสื่อกกจันทบุรี.....	24
5. ทฤษฎีการจัดการความรู้ (Knowledge Management: KM).....	26
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	30
บทที่ 3 วิธีดำเนินการศึกษาวิจัย.....	31

1. แหล่งข้อมูลและผู้ให้ข้อมูลหลัก.....	31
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	32
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล	32
4. การวิเคราะห์ข้อมูล.....	32
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	34
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	34
1. กระบวนการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอเสื่อกก ของจังหวัดจันทบุรี	34
รูปแบบการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอเสื่อกกของชุมชนบ้านเขาน้อย.....	61
2. กระบวนการผลิตที่ส่งผลกระทบต่อ ผู้ผลิต ชุมชน สังคม วัฒนธรรม ในอนาคตของชุมชนบางสระเก้า	65
กระบวนการผลิตที่ส่งผลกระทบต่อ ผู้ผลิต ชุมชน สังคม วัฒนธรรม ในอนาคตของกลุ่มทอเสื่อเขาน้อย	71
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะการวิจัย	75
สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะการวิจัย	75
ความมุ่งหมายในงานวิจัย.....	75
ความสำคัญของการวิจัย	75
การเก็บรวบรวมข้อมูล	76
การวิเคราะห์ข้อมูล	76
สรุปผลการค้นคว้า.....	77
ข้อเสนอแนะการวิจัย.....	85
ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป.....	85
บรรณานุกรม.....	86
ภาคผนวก.....	88
ประวัติผู้เขียน.....	118

สารบัญตาราง

หน้า

ตาราง 1 รูปแบบการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอเสื่อกกของชุมชนบ้านบางสระแก้ว	35
ตาราง 2 รูปแบบการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอเสื่อกกของชุมชนบ้านเสม็ดงาม .	44
ตาราง 3 กระบวนการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอเสื่อกกของชุมชนบ้านท่าแฉลบ .	48
ตาราง 5 กระบวนการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอเสื่อกกของโรงเรียนสตรีมารดาพิทักษ์ จ.จันทบุรี.....	51
ตาราง 4 รูปแบบการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอเสื่อกกของชุมชนบ้านเกาะโดนด	58
ตาราง 5 รูปแบบการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอเสื่อกกของชุมชนบ้านเขาน้อย....	61

สารบัญรูปภาพ

	หน้า
ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย	4
ภาพประกอบ 2 สัญลักษณ์ประจำจังหวัดจันทบุรี.....	7
ภาพประกอบ 3 แผนที่แสดงที่ตั้งและอาณาเขต	10

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ภูมิปัญญาท้องถิ่นของไทย ถือเป็นคุณค่าและเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่บรรพบุรุษได้ถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่ง มาสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง เพื่อใช้ในการดำรงชีวิตให้เกิดความเหมาะสมตามลักษณะทางกายภาพในท้องถิ่นนั้น อาทิ จังหวัดจันทบุรี มีภูมิศาสตร์ พื้นที่ที่เหมาะสมแก่การปลูก เพราะในพื้นที่บริเวณนั้นเป็นพื้นที่ติดทะเล ซึ่งมีน้ำจืดไหลมารวมกัน เรียกว่า (น้ำกร่อย) ด้วยเหตุนี้ จึงทำให้เส้นกกของจังหวัดจันทบุรีมีลักษณะต่างจากที่อื่น ๆ คือ จะมีเส้นที่ใหญ่ เหนียว เวลาผ่า ต่อกออกมาจะมีเส้นเล็ก แข็งแรง ทนต่อการใช้งาน เหมาะกับการทอเป็นลวดลายที่ใช้ ความละเอียดสูง ภูมิปัญญาดั้งเดิมของการทอเสื่อกกได้มีการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องจากที่ลงมือปฏิบัติเพื่อการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นของตนให้คุ้มค่า นำมาใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิตก็ กลับกลายมาเป็นการทอเพื่อนำมาใช้ในการประกอบเป็นอาชีพเสริมหรือหลักเพื่อหารายได้มาสู่ครอบครัว เพราะเสื่อกกจันทบุรีนั้นมีจุดเด่นและมีความพิเศษต่างจากที่อื่น ดังที่กล่าวมาข้างต้น แล้วนั้น อีกทั้งยังมีเสน่ห์เฉพาะตัวที่ไม่เหมือนใคร อาทิเช่น สีเสื่อกกแบบดั้งเดิม คือสีแดง ดำ ทำให้เป็นที่นิยมของผู้บริโภค ด้วยเหตุนี้จึงทำให้อาชีพการทอเสื่อกกมีการพัฒนาการอย่างไม่หยุดนิ่งมาจนถึงปัจจุบัน

ชุมชนที่มีความชำนาญได้มีการรวมกลุ่มกันเพื่อแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีความสวยงามตามยุคสมัย สามารถส่งจำหน่ายให้กับชุมชนบริเวณใกล้เคียง ทั้งภายในประเทศและยังสามารถส่งออกไปยังต่างประเทศได้อีกด้วย ชุมชนเหล่านี้มีวิถีชีวิตที่ดำรงอยู่ควบคู่ไปกับภูมิปัญญา มาตั้งแต่ดั้งเดิมจึงวิธีการถ่ายทอดความรู้ในแต่ละท้องถิ่นที่มีความแตกต่างกันออกไปขึ้นอยู่กับความเหมาะสม ก่อให้เกิดกระบวนการถ่ายทอดองค์ความรู้ที่มีอยู่เดิมในชุมชนท้องถิ่นต่าง ๆ แล้วพัฒนาเลือกสรร ปรับปรุงองค์ความรู้เหล่านั้นจนเกิดทักษะเพื่อแก้ปัญหาในองค์กรท้องถิ่นนั้น ๆ เพราะภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้น คือความรู้ ความสามารถ และสติปัญญาในการแก้ไขปัญหาและวิกฤตการณ์ในการดำรงชีวิตและการพัฒนาคนในสังคม เศรษฐกิจของชุมชนต่าง ๆ ที่คิดค้นปรับปรุง สืบทอด ถ่ายทอดความรู้กันอย่างต่อเนื่อง (โกสุม เจริญรอย, 2551) เพราะกระบวนการที่ดีจะมีส่วนสำคัญในการส่งเสริมให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้น ๆ เกิดความยั่งยืนและพัฒนาต่อไปอย่างไม่หยุดนิ่ง ซึ่งในปัจจุบันนี้การถ่ายทอดความรู้ทางภูมิปัญญาการทอเสื่อกกของชาวบ้านในจังหวัด

จันทบุรี ยังคงมีการพัฒนาอยู่ แต่หากยังมีปัญหาบางประการอยู่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาด้านการจัดเก็บองค์ความรู้ที่เป็นระบบ เพราะเป็นเพียงวิธีบอกเล่า ทำให้ดูและฝึกฝนในครอบครัวเท่านั้น และอีกประการหนึ่ง คือ เด็กรุ่นใหม่เห็นว่าการทอเสื่อมีความยุ่งยาก กว่าจะได้มาซึ่งผลงานสำเร็จนั้นจะต้องใช้ระยะเวลาในการทอนานและใช้คนทอหลายคน จึงต้องมีการแบ่งสรร บัณส่วนค่าตอบแทนให้กับคนทอเท่า ๆ กัน เมื่อหักต้นทุนการผลิตแล้วจะเหลือรายได้ที่เป็นกำไรไม่มากนัก ส่งผลให้เด็กรุ่นใหม่ไม่สนใจอาชีพทอเสื่ออีกอย่างจริงจัง และนิยมไปประกอบอาชีพอื่นที่มีค่าตอบแทนสูงกว่ำนั่นเอง ซึ่งหากหมดรุ่นผู้ใหญ่ในปัจจุบันแล้ว ภูมิปัญญาเกี่ยวกับเรื่องเสื่อทออาจสูญหายไป

จากความสำคัญที่กล่าวมาข้างต้นนี้ จึงทำให้ผู้วิจัยเห็นว่า ควรมีการศึกษารูปแบบการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอเสื่อทอ และศึกษากระบวนการผลิตที่ส่งผลต่อครอบครัว ชุมชน สังคม วัฒนธรรม ในแต่ละท้องถิ่นของจังหวัดจันทบุรี ที่ยังคงมีการสืบทอดและดำรงอาชีพทอเสื่อทออยู่ อันได้แก่ ชุมชนบ้านบางสระเก้า ชุมชนบ้านเสม็ดงาม ชุมชนบ้านท่าฉลอม ชุมชนหลังวัดโรมันคาทอลิก ชุมชนบ้านเกาะโดนด และชุมชนบ้านเขาน้อย เพื่อเป็นแนวทางในการอนุรักษ์ สืบสานภูมิปัญญาการทอเสื่อทอต่อไป

ความมุ่งหมายในงานวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอเสื่อทอ ของจังหวัดจันทบุรี
2. เพื่อศึกษากระบวนการผลิตที่ส่งผลต่อ ผู้ผลิต ชุมชน สังคม วัฒนธรรม ในอนาคต

ความสำคัญของการวิจัย

ผลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้จะสามารถนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาด้านการถ่ายทอดความรู้และกระบวนการผลิต ทั้งภายในชุมชนและผู้สนใจอาชีพทอเสื่อทอ อีกทั้งยังก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาในด้านการเรียน การสอนวิชาศิลปะพื้นบ้านภายในโรงเรียนอีกด้วย

แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย

ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นชุมชนที่ยังมีการอนุรักษ์และทำอาชีพทอเสื่อทออยู่ มีทั้งหมด 6 ชุมชน ได้แก่

- ชุมชนบ้านบางสระเก้า
- ชุมชนบ้านเสม็ดงาม
- ชุมชนบ้านท่าแฉลบ
- ชุมชนหลังวัดโรมันคาทอลิก
- ชุมชนบ้านเกาะโดนด
- ชุมชนบ้านเขาน้อย

นิยามศัพท์เฉพาะ

รูปแบบการถ่ายทอดความรู้ หมายถึง วิธีการให้ความรู้ด้านการเตรียมพื้นที่และการเลือกวัตถุดิบในการนำไปใช้ การทอเสื่อกก การแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ และการเผยแพร่สู่สมาชิกในครอบครัว สถานศึกษา กลุ่มแม่บ้านและชุมชนในจังหวัดจันทบุรี

กระบวนการผลิตผลิตภัณฑ์เสื่อกกของจังหวัดจันทบุรี หมายถึง ขั้นตอนการผลิตผลิตภัณฑ์เสื่อกกของจังหวัดจันทบุรี ซึ่งมีรายละเอียดขั้นตอนดังนี้

1. การเตรียมพื้นที่และการเลือกวัตถุดิบในการนำไปใช้
2. การทอเสื่อกก
3. การแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์

ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง ภูมิปัญญาการทอเสื่อกกในจังหวัดจันทบุรี อันได้แก่

- ชุมชนบ้านบางสระเก้า
- ชุมชนบ้านเสม็ดงาม
- ชุมชนบ้านท่าแฉลบ
- ชุมชนหลังวัดโรมันคาทอลิก
- ชุมชนบ้านเกาะโดนด
- ชุมชนบ้านเขาน้อย

ทฤษฎีการจัดการความรู้ KM หมายถึง การรวบรวมองค์ความรู้ที่มีอยู่ในองค์กร ซึ่งกระจัดกระจายอยู่ในตัวบุคคล หรือเอกสาร มาพัฒนาให้เป็นระบบ เพื่อให้ทุกคนในองค์กรสามารถเข้าถึงความรู้ และพัฒนาตนเองให้เป็นผู้รู้ รวมทั้งปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันจะส่งผลให้องค์กรมีความสามารถแข่งขันสูงสุด การจัดการความรู้ คือเครื่องมือเพื่อการบรรลุเป้าหมายอย่างน้อย 4 ประการไปพร้อม ๆ กัน ได้แก่ (1) การบรรลุเป้าหมายของงาน (2) การบรรลุ

เป้าหมายด้านการพัฒนาคน (3) การบรรลุเป้าหมายด้านการพัฒนาองค์กรไปเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (4) การบรรลุเป้าหมายของการเป็นชุมชน หมู่คณะ ที่มีความเอื้ออาทรระหว่างกันในการทำงาน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยเรื่องการศึกษาวิเคราะห์รูปแบบการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอเสื้อก ของจังหวัดจันทบุรี มีดังนี้

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เรื่อง ศึกษาวิเคราะห์รูปแบบการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอเสื่อกก ของ จังหวัดจันทบุรี มีเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ค้นคว้า ตามลำดับดังนี้

1. ข้อมูลเกี่ยวกับจังหวัดจันทบุรี
2. ความรู้เบื้องต้นขั้นพื้นฐานเกี่ยวกับการทอเสื่อกก
3. ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณีที่สัมพันธ์กับการทอเสื่อกก ของจังหวัดจันทบุรี
4. ทฤษฎีการจัดการความรู้ (Knowledge Management: KM)
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. ข้อมูลเกี่ยวกับจังหวัดจันทบุรี

จังหวัดจันทบุรี เป็นจังหวัดทางชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกของประเทศไทย มีเนื้อที่ 6,388 ตารางกิโลเมตร สภาพภูมิประเทศประกอบไปด้วยป่าไม้ ภูเขา ที่ราบสูง ที่ราบลุ่มน้ำ และที่ราบชายฝั่งทะเล ในส่วนของพื้นที่ป่าไม้มีประมาณ 3 ใน 10 ของพื้นที่ทั้งจังหวัดมีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดฉะเชิงเทรา และสระแก้วทางทิศเหนือ ทิศตะวันออกติดกับจังหวัดตราดและประเทศกัมพูชา ทิศใต้ติดกับอ่าวไทย และทิศตะวันตกติดกับจังหวัดระยองและชลบุรี อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานครประมาณ 245 กิโลเมตร ประชากรส่วนใหญ่ของจังหวัดจันทบุรีอาศัยอยู่ทางตอนใต้ของจังหวัด โดยอาชีพที่ประชากรในจังหวัดนิยมประกอบอาชีพมากที่สุดคือเกษตรกรรมและประมง และศาสนาที่มีการนับถือมากที่สุดในจังหวัดคือศาสนาพุทธ {บรรจบ วงษ์พิพัฒน์พงษ์, จันทบุรีเป็นเมืองที่มีประวัติความเป็นมาที่ยาวนาน ก่อตั้งโดยชนชาติของ จังหวัดจันทบุรีเป็นเมืองที่มีความสำคัญต่อประวัติศาสตร์ไทยอยู่ 3 ครั้ง คือ ครั้งที่ 1 สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีใช้จังหวัดจันทบุรีในการรวบรวมไพร่พลและเสบียงอาหาร ครั้งที่ 2 เกิดสงครามอานัมสยามยุทธในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวและครั้งที่ 3 ฝรั่งเศสยึดเมืองจันทบุรีเป็นเมืองประกัน หลังจากเกิดวิกฤตการณ์ปากน้ำในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ด้วยความที่จังหวัดจันทบุรีมีความสำคัญต่อเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์หลายเหตุการณ์และมีความหลากหลายทางภูมิประเทศ ส่งผลให้จังหวัดจันทบุรีเป็นจังหวัดที่มีแหล่งท่องเที่ยวทั้งทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรมหลายแห่ง (สารคดี, 2538)

จังหวัดจันทบุรี เป็นจังหวัดที่อยู่ทางชายฝั่งทะเลด้านตะวันออกของประเทศไทยได้รับอิทธิพลของลมทะเลและลมมรสุม ทำให้อากาศไม่ร้อนจัดในฤดูร้อนและไม่หนาวจัดในฤดูหนาว เป็นจังหวัดที่มีฝนตกชุก ลักษณะภูมิประเทศประกอบด้วยเทือกเขา ลุ่มน้ำ ลำธาร ที่ราบลุ่มแม่น้ำเกาะบริเวณชายฝั่ง ลักษณะภูมิประเทศดังกล่าวมีผลต่อการประกอบอาชีพของราษฎร เช่น การทำสวนผลไม้ เพื่อจำหน่ายและการส่งออก นาทุ่ง การค้าอัญมณีและเครื่องประดับ การปลูกต้นกกในบริเวณที่มีน้ำกร่อยเพื่อนำไปทอเป็นผืน แปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ ส่งออกเพื่อจำหน่าย จากความอุดมสมบูรณ์ในด้านต่าง ๆ ที่หลากหลายจนทำให้จังหวัดจันทบุรีมีคำขวัญที่ว่า น้ำตกสี่เลื่อง เมืองผลไม้ พริกไทยพันธุ์ดี อัญมณีมากเหลือ เสื่อจันทบูร สมบูรณ์ธรรมชาติ สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชรวมญาติ กู้ชาติที่จันทบุรี (อรรธรณ ใจกล้า, 2525)

1.1 ประวัติความเป็นมา

จันทบุรีเป็นเมืองเก่า จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์เชื่อกันว่ามีอายุไม่ต่ำกว่า 1,000 ปี สร้างขึ้นโดยชนชาติ ของ บางตำนานก็ว่าสร้างโดยชนชาติ ขอม หัวเมืองเดิมตามศิลาจารึกเรียกว่า "ควนควาบุรี" ชาวพื้นเมืองเรียกว่า "เมืองกาไว" ตามชื่อผู้ปกครอง เมืองจันทบุรีเดิมตั้งอยู่บริเวณหน้าเขาสระบาป มีชนพื้นเมืองเดิมอาศัยอยู่เรียกว่า ชาวซอง มีภาษาพูดเป็นภาษาของตนเอง ซึ่งแตกต่างจากภาษาไทยและภาษาเขมร เจ้าผู้ครองเมืองที่ยิ่งใหญ่ในตำนานคือ พระเจ้าพรหมทัต (พ.ศ. 1349-1399) ครั้นถึงปี พ.ศ. 1800 ได้มีการย้ายถิ่นฐานมาสร้างเมืองใหม่ที่บ้านหัววัง ตำบลพุงทลาย ซึ่งอยู่ใกล้กับแม่น้ำจันทบุรีในปัจจุบัน (วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี, 2559) ต่อมาปี พ.ศ. 2200 ได้ย้ายมาสร้างเมืองใหม่ที่บ้านลุ่ม อยู่ทางฝั่งตะวันตกของแม่น้ำจันทบุรี ในปี พ.ศ. 2310 หลังจากกรุงศรีอยุธยาเสียกรุงให้แก่พม่า สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชได้เข้ายึดเมืองจันทบุรีเพื่อใช้เป็นแหล่งสะสมเสบียงอาหารและรวบรวมกำลังพลในการกอบกู้กรุงศรีอยุธยาคืนจากพม่า ในคราวนั้นเจ้าเมืองจันทบุรีนามว่าเจ้าขรรค์หลาน (ยศเจ้าเมืองจันทบุรีเดิม) ซึ่งราษฎรเลือกขึ้นเมื่อเสียกรุงศรีอยุธยา โดยหวังว่าพระยาจันทบูร จะช่วยปกป้องรักษาเมืองจันทบุรีให้อยู่รอดสืบต่อไป ได้ต่อต้านกองทัพของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช โดยได้พยายามทำทุกวิถีทางเพื่อให้เมืองจันทบุรีอยู่รอดเป็นอิสระ รักษาแผ่นดินไว้ให้ชนชาติบูรพา แต่สุดท้ายก็ต้องพ่ายแพ้แก่กองทัพของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช โดยพระองค์ทรงใช้พญาช้างศึกบุกชนกำแพงเมืองจนสามารถเข้าตีเมืองเอาไว้ได้สำเร็จ เจ้าเมืองจันทบุรีได้หลบภัยไปอาณาจักรกัมพูชาจนถึงแก่อสัญกรรม เมืองจันทบุรีจึงตกเป็นของสยามนับแต่นั้นเป็นต้นมา (สารคดี, 2538)

ต่อมาในปี พ.ศ. 2436 ฝรั่งเศสได้เข้ายึดเมืองจันทบุรีไว้นานถึง 11 ปี เนื่องจากสยามมีข้อพิพาทเรื่องดินแดนฝั่งขวาของแม่น้ำโขง โดยฝรั่งเศสกล่าวหาว่าสยามลวงล้ำดินแดนอาณานิคมของ

ฝรั่งเศส ส่วนสยามได้อ้างว่าดินแดนดังกล่าวเป็นของสยาม ฝ่ายสยามเห็นว่าจะต่อสู้ทางทหาร ฝรั่งเศสไม่ได้จึงขอเปิดการเจรจา ทางฝรั่งเศสยื่นคำขาด โดยฝ่ายสยามต้องยอมยกดินแดนที่เป็นข้อพิพาทรวมทั้งเกาะทั้งหมดในลำน้ำโขง พร้อมเงินอีกหนึ่งล้านฟรังก์และสามล้านบาท โดยจนกว่าจะดำเนินการเสร็จฝรั่งเศสจะยึดเมืองจันทบุรีไว้ก่อน แต่เมื่อทางสยามดำเนินการเสร็จ ฝรั่งเศสไม่ได้ถอนกำลังออก ฝ่ายสยามจึงต้องยอมยกเมืองตราดและเมืองประจันตคีรีเขตร์ (เกาะกง) เพื่อแลกกับเมืองจันทบุรี และอีกหนึ่งปีต่อมาสยามยอมยกเมืองพระตะบอง เสียมราฐ และศรีโสภณ เพื่อแลกเมืองตราดคืนมา แต่ฝรั่งเศสไม่ได้คืนเมืองประจันตคีรีเขตร์แต่อย่างใด ปัจจุบันเมืองประจันตคีรีเขตร์จึงอยู่ในอาณาเขตประเทศกัมพูชา ต่อมามีการจัดระเบียบบริหารราชการส่วนภูมิภาคเป็นแบบมณฑลเทศาภิบาล จัดตั้งมณฑลจันทบุรี โดยมีเมืองจันทบุรี ระยอง และตราดอยู่ในเขตการปกครองจนถึงปี พ.ศ. 2476 ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตย จึงยกเลิกมณฑลเทศาภิบาลและได้จัดระเบียบบริหารราชการแผ่นดินใหม่ โดยแบ่งออกเป็นจังหวัดและอำเภอ ดังนั้นเมืองจันทบุรีจึงมีฐานะเป็นจังหวัดจนถึงปัจจุบันนี้

1.2 สภาพทั่วไป

ภาพประกอบ 2 สัญลักษณ์ประจำจังหวัดจันทบุรี

สัญลักษณ์จังหวัดจันทบุรี (ตราประจำจังหวัด)

รูปกระต่ายอยู่ในดวงจันทร์ เปล่งแสงเป็นประกาย แสงจันทร์ หมายถึงความสวยงาม เยือกเย็น ละมุนละไม เปรียบได้กับความสงบ รื่นรมย์ และร่มเย็นเป็นสุขของภูมิภาคนี้ รูปกระต่ายเป็นสัญลักษณ์ส่วนหนึ่งของดวงจันทร์ ซึ่งชาวไทยทั่วไปเชื่อว่ามิได้อยู่เช่นนั้นมาแต่ดึกดำบรรพ์เช่นเดียวกับที่จันทบุรีเป็นเมืองโบราณมีชื่อปรากฏในพงศาวดารมาตั้งแต่แรกสร้างกรุงศรีอยุธยา

จังหวัดจันทบุรีใช้อักษรย่อว่า “จบ”

คำขวัญจังหวัดจันทบุรี
น้ำตกลือเลื่อง เมืองผลไม้ พริกไทยพันธุ์ดี อัญมณีมากเหลือ
เสือจันทบุรี สมบูรณ์ธรรมชาติ สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช รวมญาติกู้ชาติที่
จันทบุรี

1.3 ภูมิประเทศและภูมิอากาศ

สภาพพื้นที่โดยทั่วไปของจังหวัดส่วนใหญ่เป็นป่าไม้ ภูเขา และที่ราบสูง โดยอยู่สูงจากระดับน้ำทะเล ๓๐ - ๑๙๐ เมตร ทิศใต้เป็นชายฝั่งทะเลและที่ราบลุ่ม บางแห่งเป็นอ่าว แหล่ม และหาดทราย สูงจากระดับน้ำทะเล ๑ - ๕ เมตร จากลักษณะพื้นที่ดังกล่าวจึงมีการแบ่งลักษณะ

1.3.1 ภูมิประเทศออกเป็น ๓ ลักษณะ

1.3.1.1 ป่าไม้ ภูเขา และเนินสูง เป็นลักษณะของภูมิประเทศทางด้านเหนือ และตะวันออกของจังหวัดจันทบุรี ได้แก่ เขตอำเภอแก่งหางแมว อำเภอท่าใหม่ อำเภอมะขาม อำเภอสอยดาว อำเภอโป่งน้ำร้อน และตอนบนของอำเภอขลุง บริเวณดังกล่าวเป็นเขตป่าสงวน เขตอุทยานแห่งชาติ เขตห้ามล่าสัตว์ป่าและเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และพื้นที่การเกษตรปลูกสวนผลไม้ ยางพารา ไร่ส้ม น้ำมัน และพืชไร่ เช่น ข้าวโพด มันสำปะหลัง เป็นต้น

1.3.1.2 ที่ราบสลับภูเขา อยู่ทางตอนกลางของจังหวัด ได้แก่ พื้นที่ในเขตอำเภอเมืองจันทบุรี อำเภอเขาคิชฌกูฏ ตอนบนของอำเภอท่าใหม่ อำเภอขลุง และตอนบนของอำเภอแหลมสิงห์ เป็นพื้นที่แหล่งน้ำที่ใช้ทำสวนผลไม้ เช่น ทุเรียน เงาะ มังคุด กระท้อน และพริกไทย

1.3.1.3 ที่ราบชายฝั่งทะเล ได้แก่ พื้นที่ในเขตอำเภอนายายอาม ตอนล่างของอำเภอท่าใหม่ อำเภอแหลมสิงห์ และอำเภอขลุง มีลักษณะเป็นที่ราบชายฝั่งทะเลสลับด้วยเนินเขา เป็นบริเวณป่าชายเลน

ภูมิอากาศโดยทั่วไปจังหวัดจันทบุรีตั้งอยู่ในเขตที่มีอากาศร้อนชื้น มีฝนตกชุกติดต่อกันประมาณ ๗ เดือนต่อปี และในปี ๒๕๕๖ ฝนตกจำนวนทั้งหมด ๑๗๒ วัน วัดปริมาณน้ำฝนได้โดยรวม ๓,๗๑๑.๒๐ มิลลิเมตร และเดือนที่มีอุณหภูมิต่ำสุดในรอบปี คือ เดือนธันวาคม วัดได้ ๑๗.๔ องศาเซลเซียส เดือนที่มีอุณหภูมิสูงสุดในรอบปี คือ เดือนกุมภาพันธ์ วัดได้ ๓๗.๔ องศาเซลเซียส ภูมิอากาศโดยทั่วไปคล้ายคลึงกับจังหวัดอื่น ๆ ในภาคตะวันออก คือจะมีอากาศร้อนชื้น และมีฝนตกชุกในช่วงเดือนพฤษภาคมถึงเดือนพฤศจิกายน

1.4 ที่ตั้งและอาณาเขต

จังหวัดจันทบุรี ตั้งอยู่ภาคตะวันออกของประเทศไทย ห่างจากกรุงเทพมหานคร ประมาณ 223 กิโลเมตร มีเนื้อที่ประมาณ 6,338 ตร.กม. หรือประมาณ 3,961,250 ไร่ แยกเป็น รายอำเภอดังนี้

อำเภอเมืองจันทบุรี	ประมาณ	253	ตารางกิโลเมตร
อำเภอขลุง	ประมาณ	756	ตารางกิโลเมตร
อำเภอท่าใหม่	ประมาณ	613	ตารางกิโลเมตร
อำเภอแหลมสิงห์	ประมาณ	191	ตารางกิโลเมตร
อำเภอโป่งน้ำร้อน	ประมาณ	927	ตารางกิโลเมตร
อำเภอมะขาม	ประมาณ	480	ตารางกิโลเมตร
อำเภอสอยดาว	ประมาณ	734	ตารางกิโลเมตร
อำเภอแก่งหางแมว	ประมาณ	1,254	ตารางกิโลเมตร
อำเภอนายายอาม	ประมาณ	300	ตารางกิโลเมตร
กิ่งอำเภอเขาคิชฌกูฏ	ประมาณ	830	ตารางกิโลเมตร
เขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียง			
ด้านเหนือ	ติดต่อกับ	จังหวัดชลบุรี ฉะเชิงเทรา และ จังหวัดสระแก้ว	
ด้านใต้	ติดต่อกับ	จังหวัดตราดและอ่าวไทย	
ด้านตะวันออก	ติดต่อกับ	จังหวัดตราด และประเทศกัมพูชา	
ด้านตะวันตก	ติดต่อกับ	จังหวัด ระยองและอ่าวไทย	

ภาพประกอบ 3 แผนที่แสดงที่ตั้งและอาณาเขต

จังหวัดจันทบุรีตั้งอยู่บนพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกของประเทศไทย ระหว่างเส้นรุ้งที่ ๑๒ - ๑๓ องศาเหนือ และเส้นแวงที่ ๑๐๑ - ๑๐๒ องศาตะวันออก อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานคร ประมาณ ๒๔๕ กม. มีพื้นที่ทั้งหมด ๖,๔๖๖ ตารางกิโลเมตร หรือ ๔,๐๔๑,๒๕๐ ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๑๘.๘๑ ของพื้นที่ภาคตะวันออก และเท่ากับร้อยละ ๑.๒๖ ของพื้นที่ทั้งประเทศ มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียง ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับอำเภอท่าตะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา และอำเภอยังสมบุญ จังหวัดสระแก้ว

ทิศตะวันออก ติดต่อกับอำเภอบ่อไร่ จังหวัดตราด และราชอาณาจักรกัมพูชา

ทิศใต้ ติดต่อกับอ่าวไทย

ทิศตะวันตก ติดต่อกับอำเภอแกลง อำเภอเขาชะเมา จังหวัดระยองและอำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี

1.5 การปกครอง

การปกครองส่วนภูมิภาคแบ่งออกเป็น 9 อำเภอ 1 กิ่งอำเภอ 76 ตำบล 721 หมู่บ้าน

การปกครองส่วนท้องถิ่นประกอบด้วย

องค์การบริหารส่วนจังหวัด

เทศบาล (เทศบาลเมือง 2 แห่ง , เทศบาลตำบล 14 แห่ง)

องค์การบริหารส่วนตำบล 68 แห่ง

จำนวนตำบลในจังหวัดจันทบุรีประกอบด้วย อำเภอเมืองจันทบุรี 11 ตำบล อำเภอท่าใหม่ 14 ตำบล อำเภอขลุง 12 ตำบล อำเภอมะขาม 6 ตำบล อำเภอแหลมสิงห์ 7 ตำบล อำเภอโป่งน้ำร้อน 5 ตำบล อำเภอแก่งหางแมว 5 ตำบล อำเภอนายายอาม 6 ตำบล อำเภอเขาชีชมภู 5 ตำบล

1.6 ประชากร

จังหวัดจันทบุรี มีจำนวนประชากร รวมทั้งสิ้น 501,589 คน เป็นชาย 249,690 คน เป็นหญิง 251,899 คน อำเภอที่มีประชากรมากที่สุด คือ อำเภอเมืองจันทบุรี มีจำนวน 129,326 คน รองลงมาได้แก่อำเภอท่าใหม่ จำนวน 68,883 คน และอำเภอสอยดาว จำนวน 59,944 คน อำเภอที่มีความหนาแน่นของประชากรมากที่สุดคือ อำเภอเมืองจันทบุรี โดยมีอัตราเฉลี่ย 512 คน ต่อ 1 ตารางกิโลเมตร รองลงมาได้แก่อำเภออำเภอแหลมสิงห์ 163 คน ต่อ 1 ตารางกิโลเมตร อำเภอท่าใหม่ 112 คน ต่อ 1 ตารางกิโลเมตร ส่วนอำเภอที่มีความหนาแน่นของประชากรน้อยที่สุดคือ อำเภอแก่งหางแมว มีอัตราเฉลี่ย 27 คน ต่อ 1 ตารางกิโลเมตร (กรมส่งเสริมการปกครอง, 2553)

1.7 สภาพสังคม วัฒนธรรม และประเพณี

สังคมจังหวัดจันทบุรี เป็นสังคมที่ประกอบไปด้วยหลายเชื้อชาติ นอกจากมีคนไทยแล้วได้มีชนกลุ่มน้อย เช่น ของ เขมร ลาว จีนและญวน ปัจจุบันคนไทยและชนกลุ่มน้อยเหล่านี้ได้มีการผสมผสานทั้งทางด้านเชื้อชาติ ขนบธรรมเนียมประเพณีจนแยกกันไม่ออก โดยเฉพาะดินแดนที่อยู่ห่างไกลมีชนกลุ่มที่เรียกกันว่า ชาวของ อาศัยอยู่พวกเขาเหล่านี้จะมีการพูดที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะเป็นของตนเองวัฒนธรรมและประเพณีส่วนใหญ่ก็ยังคงอนุรักษ์ไว้เช่นเดิมจนถึงปัจจุบัน ส่วนคนยวนซึ่งนับถือศาสนาคริสต์ก็ยังคงรักษาวัฒนธรรมและประเพณีแบบคริสต์ไว้เช่นกัน

ของ เป็นชนชาติดั้งเดิมของจันทบุรี เป็นพวกที่อาศัยอยู่ในภาคตะวันออกของประเทศไทย บริเวณจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด จากสภาพความเป็นอยู่ สังคม วัฒนธรรมดั้งเดิมมีลักษณะเป็น คนชาวป่า จัดอยู่ในกลุ่มชาติพันธุ์ ออสโตรเอเชียติก (Aostro – Asiatic) ในอดีตพวกของจะอาศัยอยู่ในบริเวณตัวเมืองจันทบุรี ต่อมาเมื่อมีคนไทยหรือคนจีนผสมเข้ามาและขยายความเจริญในตัว

เมือง ได้แก่ บ้านวังแซ้ม บ้านปึก อำเภอมะขาม บ้านกระโทง บ้านตะเคียนทอง บ้านคลองพลู บ้านคลองน้ำเย็น อำเภอเขาคิชฌกูฏ ชาวทองจะมีประเพณีภาษาเป็นของตัวเอง (อรรธรณ ใจกล้า, 2525)

1.8 วิถีชีวิตชาวจันทบุรี

ประชาชนชาวจังหวัดจันทบุรีเป็นผู้รักสงบ ขยันขันแข็ง น้ำใจโอบอ้อมอารี มีเมตตาธรรมมีความศรัทธายึดมั่นในขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมอันดีงาม ประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ส่วนศาสนาอื่นได้แก่ ศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิก และศาสนาอิสลาม ปัจจุบันมีวัดและสำนักสงฆ์ทางพระพุทธธรรมรวม 208 แห่ง วัดคริสต์ 9 แห่ง และมีสยิด 1 แห่ง มีชุมชนเก่าย่านริมน้ำ บริเวณตำบลท่าหลวง ที่ยังคงอนุรักษ์สถาปัตยกรรม บ้านเรือนไม้ ลายฉลุ ที่สวยงาม อาชีพที่สำคัญในจังหวัดจันทบุรี คือ อาชีพทำสวน ทำไร่ ทำการประมง ทำอุตสาหกรรมเกษตร อุตสาหกรรมในครัวเรือน อุตสาหกรรมเหมืองแร่ การทอเสื่อกกจันทบูร และการค้าขาย ทำให้เป็นที่เลื่องลือกันและสมกับคำขวัญที่ว่า น้ำตกลือเลื่อง เมืองผลไม้ พริกไทยพันธุ์ดี อัญมณีมากเหลือ เสื่อจันทบูร สมบูรณ์ธรรมชาติ สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช รวมญาติกู้ชาติที่จันทบุรี (สำนักศิลปะและวัฒนธรรมจังหวัดจันทบุรี, 2559)

2. ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี ของจังหวัดจันทบุรี

ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาจากวัฒนธรรมชุมชนเป็นความรู้ ความสารถของชาวบ้านในชุมชนต่อการดำรงชีวิตที่สั่งสมกันมาจนกลายเป็นวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตของชุมชนซึ่งมีเอกลักษณ์องค์รวมเชื่อมโยงทุกสิ่งทุกอย่างเข้าด้วยกัน แสดงออกถึงการเกื้อกูลระหว่างคนกับธรรมชาติ รวมทั้งคนกับสิ่งเหนือธรรมชาติ โดยเริ่มต้นจากสิ่งที่ชาวบ้านเป็นอยู่เพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ มีอิสระในการคิด ตัดสินใจ ลงมือปฏิบัติโดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนให้มากที่สุดและสอดคล้องกับวิถีชีวิตวัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น ดังนั้นภูมิปัญญาชาวบ้าน หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นถือเป็นรากฐานของความรู้ชาวบ้าน (กรมการพัฒนาชุมชน ศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชนเขตที่ 2 สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด, 2557)

โกสุม เจริญรวย (2551) ได้กล่าวไว้ว่า ภูมิปัญญาเกิดจากการสะสมการเรียนรู้เป็นระยะเวลา ยาวนาน มีลักษณะเชื่อมโยงกันในทุกสาขาวิชา ไม่แยกเป็นวิชา ๆ แบบที่เราเรียน ฉะนั้นวิชาเกี่ยวเศรษฐกิจอาชีพ ความเป็นอยู่เกี่ยวกับการใช้ง่าย เกี่ยวกับการศึกษาวัฒนธรรมนั้นจะกลมกลืนเชื่อมโยงกัน ชาติหรือชุมชนที่ดำรงความเป็นชาติหรือชุมชนมาได้ ย่อมต้องมีภูมิปัญญาแห่งชาติ หรือภูมิปัญญาท้องถิ่น อันผ่านการสังเกต ทดลองใช้ คัดเลือกและถ่ายทอดเป็นวัฒนธรรมสืบ

ต่อมา การพัฒนาใด ๆ หากขาดการคำนึงถึงภูมิปัญญาแห่งชาติหรือภูมิปัญญาท้องถิ่นแล้ว การพัฒนานั้น ๆ อาจทำให้เสียสมดุลในชีวิตและสังคมได้

ศิลปะ-วัฒนธรรม-ประเพณี จังหวัดจันทบุรี

ศิลปะ วัฒนธรรม และประเพณี ของจังหวัดจันทบุรี ถือปฏิบัติกันมาเป็นเวลานาน สืบทอดกันมา จากบรรพบุรุษ เช่น ประเพณีการนมัส การรอยพระบาทเขาคิชฌกูฏ หรือพระบาทพลวง เป็น เทศกาลเดือน 3 ที่ปฏิบัติกันมานานแล้ว ประเพณีการชักพระบาทของ ชาวหมู่บ้านตะปอน พระ บาทจำลอง ของวัดตะปอนน้อย วัด เป็นปูชนียวัตถุที่มีไว้เคารพบูชา เป็นต้น ประเพณีการนมัสการ รอยพระบาทเขาคิชฌกูฏ จันทบุรี ประเพณีการนมัสการรอยพระบาทเขาคิชฌกูฏ หรือพระบาท พลวง เป็นเทศกาลเดือน ๓ ที่ปฏิบัติกันมานานแล้วเดิม เริ่มขึ้นไปนมัสการในวันขึ้น ๑ ค่ำ - ขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๓ รวม ๑๕ วันของทุกปี แต่มาระยะหลังเริ่มเป็นที่รู้จักของผู้คน ที่มีความเลื่อมใสศรัทธา ทั้งชาวไทยและต่างประเทศได้เปิดเวลาให้นมัสการมากขึ้นกล่าวคือ ในปี พ.ศ. ๒๕๓๘ เป็นต้นมา เปิดให้นมัสการ ๖๐ วันและยังคงยึดเดือน ๓ เหมือนเดิมก่อนการนมัสการจะเริ่มขึ้น คือในวันแรม ๑๔ ค่ำ เดือน ๒ จะมีการทำพิธีเปิดพระบาทเรียกว่า "เปิดป่า" แล้วจึงเริ่มเปิดให้ขึ้นนมัสการพระ บาทจนครบ ๖๐ วัน จึงมีพิธีเปิดป่า สำหรับการเดินทางไปนมัสการในสมัยแรกต้องเดินด้วยเท้า โดยเริ่มตั้งแต่วัดพลวง ไปจนถึงพระบาทและกลับไม่ทันในวันเดียว คนที่จะขึ้นไปนมัสการจะต้อง พักค้าง แต่ในปัจจุบันสามารถไปกลับได้ภายในวันเดียวการขึ้นก็อาจเดินด้วยเท้า ใช้เวลาในการขึ้น รวมทั้งพักระหว่างทางด้วยประมาณ ๕ ชั่วโมง แต่ถ้าไม่เดินจะมีรถให้บริการเป็นช่วง ๒ ช่วง แล้ว เดินทางต่อด้วยเท้าอีกประมาณ ๑ ชั่วโมง แต่การเดินทางด้วยเท้าจะมีโอกาสได้สัมผัสบรรยากาศ ร่มรื่น ความงดงามของป่า ตามธรรมชาติได้มากกว่า เมื่อขึ้นไปถึงพระบาท จะหายเหน็ดเหนื่อย ทันที เพราะอากาศเย็นสบาย และสามารถมองเห็นทิวทัศน์ที่งดงามของเมืองจันทบุรี ได้ส่วนหนึ่ง ระหว่างทางจะมีเจดีย์และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ให้แวะนมัสการและต่อจากพระบาทจะมีห้างฝรั่ง สำหรับ พักผ่อนหย่อนใจ นอกจากนี้ยังมีถ้ำหลายถ้ำให้ได้เข้าไปชมเช่น ถ้ำน้ำ ถ้ำวิมาน และถ้ำฤาษี ระหว่างการเดินทางจะพบกับคนหลายวัย แม้จะมาจากต่างถิ่นต่างที่แต่ก็จะแสดงความ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกันเชื่อกันว่า การไปนมัสการพระบาทพลวง จะได้บุญมากประสงค์สิ่งใด มักได้ดังปรารถนา ถ้าใครได้ขึ้นไปนมัสการครบ ๗ ครั้ง เปรียบเสมือนได้บวชหนึ่งครั้งหรือเหมือนได้ ขึ้นสวรรค์ จากการสอบถามผู้ที่มานมัสการพระบาทพลวงจึงมักพบผู้คนที่มานมัสการพระบาท พลวงมากกว่า ๑ ครั้ง การเดินทางจากจันทบุรี เป็นทางลาดยางแยกจากถนนสุขุมวิท ตรงสี่แยก เขาไร่ยาเข้าไปตามเส้นทางไปน้ำตกกระทิง เมื่อถึงหมู่บ้านกระทิงแยกขวาเข้าหมู่บ้านพลวงก็ถึงวัด

พลวง จะมีรถบริการต่อไป ถ้าไม่เดินด้วยเท้า หากใครได้มา นมัสการพระบาทพลวงถือว่าเป็นสิริมงคลแก่ชีวิตของตนเอง

งานนมัสการรอยพระพุทธรูปบาท

ตำนานรอยพระพุทธรูปบาทเขาชีชมภูมีอยู่ว่า นายตึงและคณะได้ขึ้นบนเขาเพื่อไปหาไม้กฤษณามาขาย และได้ไปพักเหนื่อยบนลานหินกว้าง ระหว่างนั้นเพื่อนของนายตึงคนหนึ่งได้ถอนหญ้าเพื่อนอนพักก็พบแหวนใหญ่ขนาดสวมหัวแม่เท้าได้ และเมื่อช่วยกันตรวจดูก็พบหินแผ่นหนึ่ง มีพื้นที่เป็นรอยรูปก้นหอย ต่อมานายตึงและเพื่อนได้นำบุตรชายไปอุปสมบทที่วัดพลับ รุ่งขึ้นก็มีงานปิดรอยพระพุทธรูปบาทจำลอง นายตึงซื้อทองไปปิดแล้วจึงพูดว่าแถวบ้านตนก็มีรอยแบบนี้เช่นเดียวกัน พอตีมีพระไต่ย็นเข้าจึงไปเรียนให้เจ้าอาวาสวัดรับทราบ เจ้าอาวาสจึงเรียกนายตึงเข้าไปสอบถาม พร้อมกับส่งคณะขึ้นไปพิสูจน์ดู ก็พบว่า เป็นความจริง และเมื่อตรวจดูบริเวณรอบก็พบกับสิ่งประหลาดมหัศจรรย์หลายอย่าง รอยพระพุทธรูปบาทนั้นท่านทรงเหยียบจารึกไว้ที่ศิลาแผ่นใหญ่ บรรจุคนนั่งรอยกว่าคน บนยอดเขาสูงสุด กว้าง 1 เมตรยาว 2 เมตร ทางด้านทิศตะวันออกเฉียงใต้ของรอยพระพุทธรูปบาทมีหินกลมก้อนหนึ่งใหญ่มาก เรียกว่า "หินลูกพระบาท" ตั้งขึ้นมาอย่างน่าแปลกประหลาดมหัศจรรย์ มองดูคล้ายลอยอยู่เฉย ๆ มีคนกล่าวว่าเขาเคยเอาด้ายสายสิญจน์คล้องแล้วหลุดออกมาได้ และยังมีหินอีกลูกอยู่ตรงข้ามกับหินลูกพระบาทนี้ ก็มีรอยพระหัตถ์ไปรับหินก้อนนี้ จากรอยพระพุทธรูปบาทกับรอยพระหัตถ์นั้น ห่างกันประมาณ 5 เมตร และยังแปลกไปกว่านั้น ในก้อนหินตรงกันข้ามกับรอยพระหัตถ์ ยังมีรูปรอยเท้าใหญ่ ซึ่งเรียกกันว่ารอยเท้าพญามารเพียงแหงนหน้าขึ้นไปจะมองเห็นได้ทันที สูงประมาณ 15 เมตร ต่อจากนั้นไปทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือ ห่างจากหินลูกนี้ไปเพียง 15 วา มีหินลูกข้างบนเป็นลานและมองเห็นรอยรถหรือรอยเกวียนเมื่อยืนบนหินลูกนั้นมองลงไปทางทิศเหนือจะเห็นถ้ำเต่า หันไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของรอยพระพุทธรูปบาทจะเห็นถ้ำช้าง และถ้ามองจากรอยพระพุทธรูปบาทขึ้นไป จะเห็นหินก้อนหนึ่งมีรูปลักษณะคล้ายช้างจริง เลยจากข้างไปสูงสุดนั้นเรียกกันว่าหิ้งฝรั่ง เพราะฝรั่งได้ขึ้นไปตั้งหิ้งส่งกล้องเพื่อทำแผนที่ มองไปทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ยังมีถ้ำอีกถ้ำหนึ่งเรียกว่าถ้ำสำเภา เพราะมีหินก้อนหนึ่งข้างบนถ้ำมีลักษณะคล้าย ๆ เรือสำเภา และยังมีอีกถ้ำหนึ่งได้พระบาทนี้เรียกว่าถ้ำตาฤๅษี พระบาทพลวง หรือพระพุทธรูปบาทพลวง ประดิษฐานอยู่บนเขาชีชมภู โดยพระบาทพลวงนี้เป็นรอยพระพุทธรูปบาทขนาดใหญ่ กว้าง 1 เมตร ยาว 2 เมตร อยู่บนยอดเขาสูงจากระดับน้ำทะเล 1,000 เมตร ที่จังหวัดจันทบุรี ถือว่าเป็นรอยพระพุทธรูปบาทที่สูงที่สุดของประเทศไทย และอยู่ห่างจากตัวเมืองจันทบุรีประมาณ 40 กิโลเมตร โดยการจัดเดินป่าขึ้นยอดเขาชีชมภูเป็นงานประเพณี

ที่ปฏิบัติสืบทอดกันมานาน โดยมีความเชื่อว่าจะได้บุญสูง และเป็นการฝึกจิตใจให้มีความอดทน ไม่ย่อท้อต่อความยากลำบากในอดีตจะเป็นการเดินเท้าขึ้นสู่ยอดเขา แต่ในปัจจุบันมีรถบริการให้ประชาชน ได้เดินทางขึ้นไปนมัสการรอยพระพุทธรูปแห่งนี้ได้สะดวกยิ่งขึ้น

ส่วนกิจกรรมในงานกราบสักการะรอยพระพุทธรูป ซึ่งประดิษฐานอยู่บนยอดเขาศิขณภู การเดินทางเริ่มต้นที่วัดพลวงไปตามถนนระยะทาง 8 กิโลเมตร จากนั้นเดินขึ้นเขาไปอีกประมาณ 1.2 กิโลเมตร ทิวทัศน์บนยอดเขาศิขณภูหรือเขาพระบาทเป็นปรากฏการณ์ทางธรณีวิทยา ที่นำมาผูกกับตำนานทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ ศิลาเจดีย์ รอยพระพุทธรูป หินรูปบาตรคว่ำ ถ้ำฤาษี ลานแข่งรถพระอินทร์ หินที่มีรูปร่างคล้ายเต่าและช้างขนาดยักษ์ บนยอดเขาพระบาทซึ่งมีอากาศเย็นสบายนั้น สามารถมองเห็นทิวทัศน์ของเทือกเขาสระบาป เขาสุกิม เกาะนมสาว และตัวเมืองจันทบุรีได้อย่างชัดเจน ซึ่งในช่วงเทศกาลนมัสการรอยพระพุทธรูปพลวง พุทธศาสนิกชนที่มีศรัทธาจะเดินทางขึ้นเขาไปแสวงบุญเป็นจำนวนมาก เพราะนอกจากจะได้นมัสการพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์แล้ว ยังจะได้ชมความงดงามแปลกอัศจรรย์ของหินลูกพระบาท ก้อนหินกลมใหญ่ริมหน้าผา และได้รับความสดชื่นจากบรรยากาศบนยอดเขาศิขณภู นอกจากนี้ผู้ที่ถึงวัดพลวงตอนเย็นสามารถพักค้างคืนเพื่อเริ่มขึ้นยอดเขาในตอนเช้าได้ โดยทางวัดมีที่พักและที่อาบน้ำไว้รองรับคนได้จำนวนมาก

งานของดีเมืองจันทน์วันผลไม้

จัดในช่วงเดือนพฤษภาคมของทุกปี เมื่อวันที่ 20 พ.ค.61 ผ่านมาที่งาน “วิถีจันทน์ วิถีไทย ของดีเมืองจันทน์ วันผลไม้ ประจำปี 2561” บริเวณลานขนถ่ายสินค้าองค์การบริหารส่วน จ.จันทบุรี ริมถนนสุขุมวิท อ.เมืองจันทบุรี ประชาชน นักท่องเที่ยว ทั้งชาวไทย และชาวต่างประเทศจำนวนมากได้หลั่งไหลเข้าเที่ยวชมงาน และเก็บภาพที่ระลึกตามจุดต่าง ๆ โดยเฉพาะนิทรรศการจำลอง คลองภักดีรำไพ ที่ประดับตกแต่งด้วยไม้ดอก ไม้ประดับ สวยงาม มีประชาชน นักท่องเที่ยวให้ความสนใจนำโทรศัพท์มือถือ และ กล้องถ่ายรูปเก็บภาพที่ระลึกจำนวนมาก พิธีเปิดงาน จัดขึ้นเมื่อค่ำวันที่ 19 พ.ค.ที่ผ่านมา ที่ปีนี้ได้รับเกียรติจาก ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล เลขาธิการมูลนิธิชัยพัฒนา เป็นประธานเปิดงาน ด้วยการเปิดลูกทุเรียนหมอนทองไขว้เนื้อสีทองสวยงาม หลังจากนั้นได้มีพิธีเปิดน้ำพุ ที่คลองภักดีรำไพ (จำลอง) ภายในงาน เสร็จแล้วนายวิฑูรย์ ศรีนาม ผวจ.จันทบุรี พร้อมด้วย นายธนาถ กิจกาญจน์ นายก อบจ.จันทบุรี ได้นำ เยี่ยมชมนิทรรศการและจุดแสดงสินค้า ของดีเมืองจันทน์ภายในงาน

สำหรับงาน วิถีจันทน์ วิถีไทย ของดีเมืองจันทน์ วันผลไม้ ประจำปี 2561 จะมีไปจนถึงวันอาทิตย์ที่ 27 พ.ค. เป็นงานส่งเสริมการท่องเที่ยวในช่วงเทศกาลผลไม้ของ จ.จันทบุรี กระตุ้น

เศรษฐกิจ สนับสนุนส่งเสริมอาชีพเกษตรกรก้าวสู่ ไทยแลนด์ 4.0 เพิ่มช่องทางการตลาด กระจาย
 ผลผลิต ไขว้สินค้าของดีเมืองจันทน์เชื่อมโยงการท่องเที่ยว ภายในงานมีกิจกรรมหลากหลาย อาทิ
 นิทรรศการเฉลิมพระเกียรติฯ โครงการพระราชดำริฯ รัชกาลที่ 9 นิทรรศการจำลองสถานที่สำคัญ
 ของ จ.จันทบุรี การประดับตกแต่งประติมากรรมผลไม้ มุมถ่ายภาพที่ระลึกสวยงาม การประกวด
 ผลไม้ มหกรรมสินค้าของดีเมืองจันทน์ ตลาดผลไม้พระราชวัง นิทรรศการนวัตกรรม และ
 เทคโนโลยีการเกษตร การจำหน่ายสินค้าทางการเกษตร ผลไม้พรีเมียมอินทรีย์ และ ผลิตภัณฑ์
 แปรรูป สินค้าอุปโภค บริโภค / การประกวดธิดาชาวสวน ประกวดไอ้หนุ่มก้านยาว ประกวดร้อง
 เพลงไทย และ เพลงกัมพูชา คอนเสิร์ตศิลปินชั้นนำ การแสดงศิลปวัฒนธรรม ของเด็กเยาวชน และ
 นักศึกษาและกิจกรรมบันเทิงอื่น ๆ อีกมากมาย ขณะที่กิจกรรม ชิมฟรี! ผลไม้หลากหลายวันละ 2
 รอบ คือ รอบ 12.00 น.- 13.30 น. และ 18.00 น. – 19.30 น. โดยได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยว
 ทำให้บรรยากาศคึกคักเป็นอย่างมาก นอกจากนี้ยังมีการประชาสัมพันธ์เชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยว
 ทางธรรมชาติของจังหวัดจันทบุรี สวนผลไม้ที่เปิดให้เที่ยวชมสวนในช่วงเทศกาลการจำหน่ายอัญ
 มณีและเครื่องประดับที่ศูนย์อัญมณีเครื่องประดับจังหวัดจันทบุรี

งานปิดทองพระพุทธรูปไสยาสน์

จัดขึ้นประมาณใกล้เทศกาลตรุษจีน บริเวณวัดไผ่ล้อม มีการแสดงธรรมเทศนา และจัด
 แสดงมหรสพ โดยจะปิดทององค์พระพุทธรูปไสยาสน์ เป็นพระพุทธรูปปางไสยาสน์ วัสดุปูนปั้นปิด
 ทอง ขนาดหน้าตักกว้าง ๓๒.๔๙ เมตร ยาว ๕๔.๑๙ เมตร ศิลปะรัตนโกสินทร์ ประดิษฐานเป็น
 พระประธานอยู่ในพระวิหารวัดไผ่ล้อม สร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๙ โดยนายมนัส กลิ่นขจร
 จากกรมศิลปากรผู้ปั้นแบบและท่านพระครูเทพสิทธิมนีเจ้าอาวาสวัดไผ่ล้อมเป็นผู้ควบคุมการ
 ก่อสร้างจัดเป็นพระพุทธรูปไสยาสน์ใหญ่ที่สุดในภาคตะวันออก สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้าม
 หาวชิราลงกรณสยามมกุฎราชกุมาร ได้เสด็จพระราชดำเนินมาทรงประกอบพิธีสวมนพระ
 เกศพระพุทธรูปไสยาสน์ประจำภาคตะวันออก เมื่อวันที่ ๑๖ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๕๓๑
 วัดไผ่ล้อม ตั้งอยู่ที่ตำบลจันทนิมิตร เดินทางไปตามถนนศรีจันทร์ ข้ามสะพานตริวัตน์ซึ่งเป็นสะพาน
 ข้ามแม่น้ำจันทบุรีไปเล็กน้อยมีแยกซ้ายไปวัดเป็นระยะทางอีกราว ๕๐๐ เมตร ภายในวัดมี
 จิตรกรรมฝาผนังเก่าแก่สมัยอยุธยาตอนปลายเกี่ยวกับพระเจ้าสิบชาติ
 และมีสิ่งก่อสร้างเก่าแก่อายุเกือบร้อยปี เช่นกุฏิพระ ศาลาการเปรียญ มีไม้ฉลุแบบขนมปังขิง
 ประดับตกแต่งสวยงาม พระอุโบสถฐานโค้งเรียกว่า “ตกท้องช้างหรือท้องเชือก” เป็นลักษณะ

สถาปัตยกรรมสมัยอยุธยาตอนปลาย ภายในพระอุโบสถมีภาพจิตรกรรมฝาผนังโบราณที่สวยงามอ่อนช้อย เกี่ยวกับพระเจ้าสิบชาติที่ยังคงมีสภาพสมบูรณ์

งานแข่งเรือวัดจันทนาราม

ทางวัดจันทนารามได้จัดให้มีการฟื้นฟูประเพณีเก่า ๆ โดยเฉพาะประเพณีการแข่งขันเรือ ทางวัดได้เชิญเรือจากที่ต่างๆ มาเข้าร่วมประเพณีในการแข่งขันเรือยาว การแข่งเรือจะจัดแข่งขันในช่วงเทศกาลวันลอยกระทง ทั้งนี้นอกจากจะฟื้นฟูประเพณี เชื่อมความสัมพันธ์กับชุมชนแล้ว ยังมีโอกาสได้ประกอบการกุศลอีกด้วย

ประเพณีการทำบุญข้าวหลามหรือการทำบุญหัวสะพาน

การทำบุญหัวสะพานของชาวมุขบ้านหนองตาลีน เดิมมีจัดที่หัวสะพานจริง ๆ แต่เนื่องจากไม่สะดวกเพราะรถผ่านไปมาได้ย้ายไปจัดบริเวณศาลาพักร้อนกลางหมู่บ้าน จัดขึ้นประมาณ กลางเดือนอ้าย โดยก่อนถึงวันงานคนในหมู่บ้านแทบทุกบ้าน จะทำการเผาข้าวหลามกันเป็นการใหญ่เพื่อเตรียมนำไปทำบุญในวันรุ่งขึ้น บางบ้านก็ทำข้าวต้มห่อ

โดยนำอาหารหวานคาวไป ทำบุญที่ศาลากลางหมู่บ้าน กลางคืนจะมีการแสดงละครชาตรี

ประเพณีพานฟางของชาวบ้านวันยาวล่าง จันทบุรี ชาวนาจะนำฟ่อนข้าวมาวางเรียงซ้อน ๆ กันในลานนวด กลางลานมีเสาเกียดปักอยู่ตรงกลาง เพื่อใช้เป็นหลักมัดพรวนควาย ประมาณ 5-6 ตัว มัดเรียงกันเป็นแถว ปลายพรวนมัดติดกับเสาเกียดไว้ ก็ใกล้ค่ำชาวนาจะนำควายที่มัดเป็นพรวนติดกับเสาเกียดย่ำลงบนฟ่อนข้าวที่วางเรียงซ้อนไว้กลางลานนวด เมื่อเม็ดข้าวร่วงจากฟ่อน จะตัดฟางที่มัดฟ่อนข้าวออก และใช้มือหอบฟ่อนข้าวขึ้นมากองรอบเสาเกียด เป็นการรื้อฟ่อนข้าวออก เอาแต่เม็ดข้าวไว้ ชาวนาจะมัดฟางข้าวโดยใช้มือหอบโยนไปที่เสาเกียดกลางลานนวด แล้วใช้ควายชุดเดิมมัดพรวนติดกับเสาเกียดอีกครั้ง ย่ำฟ่อนข้าวอีกหนให้เม็ดข้าวร่วงหล่นให้หมด หลังจากนั้นใช้ดอกเกี่ยวฟางข้าวโยนออกไปนอกลาน ก็จะเหลือแต่เม็ดข้าวเปลือกไว้ ขณะที่พานฟางชาวบ้านจะต้องร้องเพลงโห่ขึ้นต้นว่า โห่อ่อนเอ๋ย ร่อนลงอยู่ในดงมะไฟ หนุ่มสาวจะร้องเพลงแก้กันอย่างสนุกสนานจนหายเหนื่อยเสร็จพิธีพานฟางก็จะทำข้าวเหนียวน้ำกะทิเลี้ยงกันอย่างอิ่มหน่ำสำราญด้วยความสนุกสนานรักใคร่สามัคคี ประเพณีพานฟาง ปัจจุบันไม่มีแล้ว เพราะเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันของชาวบ้านจนทำให้ประเพณีบางอย่างหายไปตามกาลเวลาหลงเหลือไว้แต่ความทรงจำ เพื่อเล่าขานให้ลูกหลานเกิดความภาคภูมิใจในประเพณีของบรรพบุรุษไทย

การเล่น

การแสดงละครเท่งตึก (เท่งกฐิก) ที่เรียกว่า ละคร เพราะเป็นการแสดงที่เป็นเรื่องราว มีประวัติอยู่หลาย ๆ ทาง เมื่อพิจารณาแล้ว ถือว่าเป็นการแสดงวัฒนธรรมพื้นบ้านอย่างหนึ่งของ จังหวัดจันทบุรีที่มีมานานหลายสิบปีแล้ว ลักษณะของชื่อการแสดงที่เรียกว่าเท่งตึกน่าจะมาจาก เสียงกลองเท่งตึก เวลาที่ใช้ดีประกอบการแสดง ผู้แสดง ส่วนใหญ่ใช้ผู้หญิงแสดง ยกเว้นตัวตลก อาจใช้ผู้ชายแสดงก็ได้ เรื่องที่ใช้แสดง ส่วนมากนำเรื่องเกี่ยวกับนิทานพื้นบ้านหรือเรื่องจักร ๆ วงศ์ ๆ มาแสดงในปัจจุบัน ได้เปลี่ยนเป็นเรื่องราว อิงชีวิตประจำวันเกี่ยวกับการอภิเษกสมรส ซึ่งเป็นที่ชื่นชอบของชาวบ้าน หรืออาจดัดแปลงเนื้อเรื่องให้เป็นไปตามบุคคลหรือ ตามความต้องการของผู้ จัดหาไปแสดง “เท่งตึก” เป็นศิลปะการแสดงพื้นบ้านของไทย มีตัวละคร ตัวพระ ตัวนาง ผู้ร้าย แสดงไปตามบทบาทและเนื้อเรื่อง แต่เดิมส่วนใหญ่ใช้ผู้หญิงแสดง ยกเว้นตัวตลกซึ่งอาจใช้ผู้ชาย มีเครื่องดนตรีประกอบการแสดง คือ กลองตึก โทน ฉิ่ง ฉาบ กรับ ลักษณะการร่ายรำมีกลิ่นอาย ของละครชาตรี เนื้อเรื่องที่ใช้แสดง สมัยก่อนจะใช้เรื่องที่มากจากนิทานพื้นบ้าน เรื่องราวจักร ๆ วงศ์ ๆ แต่ปัจจุบันมีการปรับเปลี่ยนให้เข้ายุคสมัย และความนิยมบ้าง โดยอิงเรื่องราวชีวิตประจำวัน การแต่งกายของตัวละคร เป็นการแต่งองค์ทรงเครื่องนุ่งสลัปเพล่า ผ้าโจงหางหงส์ ผ้ายกจีบ สวม เสื้อ ใส่กรองคอ สวมสังวาลย์ ทับทรวง เข็มขัด กำไลข้อมือ ข้อเท้า สวมถุงเท้า ศีรษะสวมหมวก กำเนิด “เท่งตึก” จากคำบอกเล่าของ หนึ่งในผู้สืบทอดศิลปะพื้นบ้าน “เท่งตึก” “ครูจักรวาล มงคลสุข” เจ้าของคณะจักรวาลมงคลศิลป์ วิทยากรท้องถิ่นประจำจังหวัดจันทบุรี ผู้ซึ่ง อุทิศชีวิตตัวเองเพื่อฝึกสอนและสืบทอดศิลปะพื้นบ้านนี้ เพียงเพื่อหวังไม่ให้มัน ถูกกลืนหายไปตามกาลเวลา...“ครูจักรวาล” เล่าให้ฟังว่า ...“ละครเท่งตึกมีมานาน ประมาณช่วง ก่อนสงครามโลก ตามคำบอกเล่าของรุ่นปู่ ย่า ตา ยาย และสืบทอดกันมารุ่นต่อรุ่น จนมาถึงรุ่นของ ครู ซึ่งก็นานพอสมควร เพราะรุ่นครูเป็นรุ่นสุดท้ายที่ได้สืบทอดมาจากคุณครูต้อยหิน สวัสดิชัย ซึ่งในตอนนั้นครูท่านอายุถึง 89 ปี แต่ท่านยังพอจำได้ ครูเลยได้สืบทอดทำรำมา และหลังจากนั้นก็ ได้มาตั้งคณะของตัวเองเมื่อพ.ศ.2535 แล้วก็ฝึกลูก ฝึกหลานต่อๆ กันมา สาเหตุที่เรียกศิลปะ พื้นบ้านนี้ว่า “เท่งตึก” เพราะเป็นไปตามชื่อของเครื่องประกอบการร่ายรำ หรือประกอบการแสดง ซึ่งจะมีโทน กลองตึก ฉิ่ง กรับ ฉาบเล็ก แต่ปัจจุบันปรับให้ทันสมัยขึ้น จึงนำระนาดเอกมาผสมโรง ด้วย ที่บอกว่าอาศัยเรียกตามเครื่องประกอบ การร่ายรำเพราะเวลาตีโทน เสียงจะดัง เท่ง และเวลา ตีกลองตึก เสียงจะดัง ตึก เลยเรียกกันว่า เท่งตึก”หลายคนอาจจะรู้สึกว่ละคร “เท่งตึก” นั้น มี ลักษณะคล้ายกับมโนราห์ศิลปะพื้นบ้านของทางภาคใต้ “ครูจักรวาล” ก็ได้เล่าให้ฟังว่า... “สมัยก่อนสงครามโลกได้มีโนราห์โดยสาวเรือสำเภา อพยพย้ายถิ่นฐาน ขณะที่นั่งเรือมาได้เกิดลม

พายุ จึงทำให้เรือแตก คนบนเรือต่างคนก็ต่างขึ้นฝั่งตามอำเภอต่างๆ ของจังหวัดจันทบุรี แล้วโนราห์แต่ละคนก็ใช้วิชาชีพที่ติดตัวมาฝึกหัดให้กับคนในท้องถิ่น แต่สิ่งที่ต่างกันของศิลปะทั้งสองอย่างคือ ภาษาถิ่น เพราะด้วยสำเนียงที่แตกต่าง ทำให้เวลาร้องก็จะแตกต่างกันไป นอกจากจะต่างกันด้วยคำร้องแล้ว ท่วงท่าเวลารำก็ยัง แตกต่างกันอีกด้วย ซึ่งจุดเด่นก็จะเป็นเรื่องของการโหมโรงโพนกลอง บทไหว้ครู บทซัด บทรำซัด เวลารำซัดบทกันจะต้องรำเป็นคู่ ในสมัยก่อนผู้รำจะเป็นผู้หญิงล้วน แต่ปัจจุบันก็มีผู้ชายมาร่วมแสดงด้วย ถือว่าเป็นการช่วยกันอนุรักษ์ศิลปะพื้นบ้านนี้เอาไว้

จากประวัติอีกด้านหนึ่งมีการกล่าวว่า การกำเนิดละครเท่งตึกในจังหวัดจันทบุรีเริ่มจาก “นายทิม ภาคกิจ” ได้รับการถ่ายทอดละครชาตรีจากครูขุนทองซึ่งอยู่ในภาคใต้ของไทยแล้วแสดงละครเร่เรื่อยมา และในปี พ.ศ. 2420 ได้นำเข้ามาเผยแพร่ในเขตอำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2470 ถึงปัจจุบัน เมื่อกาลเวลาผ่านไปศิลปะก็มีการประยุกต์ ตามสมัยนิยม ปัจจุบันจึงมีการแสดงอยู่ 3 ลักษณะ คือ แบบดั้งเดิม แบบพันทางคือการแสดงที่ผสมผสานกับลิเก และแบบประยุกต์ คือ ผสมวงดนตรีสตริงและหางเครื่อง ตอนนี้อย่างมีคณะละครที่รับงานอยู่ประมาณ 10 คณะ มี 2 คณะที่แสดงแบบดั้งเดิมได้ แต่การที่ยังคงมีคณะละครอยู่ ก็เชื่อว่าเราจะได้เห็นการแสดงได้โดยทั่วไปในจันทบุรีเพราะปัจจุบันนิยมแสดงเพื่อแก้บนหรือบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ในงานต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นงานผลไม้ งานประจำปี งานปิดทองฝังลูกนิมิต งานประเพณีทิ้งกระจาด หรืองานทำบุญทั่วไป ถ้าหากอยากดูจริงๆ ต้องหาข้อมูลว่าจังหวัดมีงานประเพณีช่วงไหน แล้วงานนั้นได้นำ “เท่งตึก” มาแสดงหรือไม่

ด้วยชาวบ้านจังหวัดจันทบุรี ที่ยังคงรักษาศิลปะการแสดงพื้นบ้านที่เอกลักษณ์ได้ยั่งยืนมานานถึงปัจจุบัน ซึ่งหาที่จังหวัดอื่นไม่ได้ บันทึกไทย จึงบันทึกว่า “จันทบุรีมีศิลปะการแสดงพื้นบ้านละคร เท่งตึก เพียงจังหวัดเดียวในประเทศไทย การเล่นสะบ้าล้อ จังหวัดจันทบุรีมีการละเล่นสะบ้าล้อกันมานาน เดิมทีนั้นนิยมเล่นกันทั้งเด็กและผู้ใหญ่ มักเล่นกันในช่วงเทศกาลตรุษสงกรานต์ นอกจากจะเล่นเพื่อความสนุกสนานแล้ว ยังมีการแข่งขันเอาแพ้เอาชนะกันด้วย ปัจจุบันหาผู้เล่นได้น้อยเต็มที เทศบาลเมืองจันทบุรีได้พยายามอนุรักษ์ไว้ โดยมีการจัดให้มีแข่งขันเป็นประจำทุกปี ในช่วงของเทศกาลสงกรานต์ เป็นส่วนหนึ่งที่แสดงให้เห็นวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวจันทบุรีตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน การละเล่นพื้นบ้านของจังหวัดจันทบุรีในปัจจุบัน มีทั้งที่เป็นการละเล่นแบบดั้งเดิมที่สืบทอดมาจากบรรพชนชาวจันทบุรี และรูปแบบที่พัฒนาปรับปรุงเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา และที่ได้ประดิษฐ์ขึ้นใหม่ โดยให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่และสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงแต่ยังมีเอกลักษณ์เฉพาะของชาวจันทบุรีไว้อย่างเด่นชัดการเล่นสะบ้าล้อ จังหวัดจันทบุรีมีการละเล่นสะบ้าล้อกันมานาน เดิมทีนั้นนิยมเล่นกันทั้งเด็กและผู้ใหญ่ มักเล่นกันในช่วงเทศกาลตรุษสงกรานต์ นอกจากจะเล่นเพื่อความสนุกสนานแล้ว ยังมีการแข่งขันเอาแพ้เอาชนะกันที่บ้านใด

ตำบลไคเป็นผู้มีฝีมือในการเล่นมากกว่ากัน แต่ในปัจจุบันหาผู้เล่นได้น้อยเต็มที เด็ก ๆ ก็ไม่นิยมเล่น การเล่นสะบ้าล้อนี้จึงไม่แพร่หลาย แต่จังหวัดจันทบุรี โดยเทศบาลเมืองจันทบุรีได้พยายามอนุรักษ์ไว้ โดยมีการจัดให้มีแข่งขันเป็นประจำทุกปี ในช่วงของเทศกาลตรุษสงกรานต์

อุปกรณ์ในการเล่น และ วิธีการเล่นสะบ้าล้อ

๑. ลูกสะบ้า (เป็นไม้กลึง มีลักษณะเป็นทรงกลมแบน ด้านหนึ่งมีลวดลาย ด้านหนึ่งผิวเรียบ ขนาดแล้วแต่ความถนัดของผู้เล่น)

๒. แก่น (หรือไม้ตั้งก็เรียก)

วิธีการเล่น

ผู้เล่นจะแบ่งเป็น ๒ ฝ่าย มักนิยมเล่นฝ่ายละ ๕ คนขึ้นไป โดยจะผลัดกันเล่นเมื่ออีกฝ่ายหนึ่งแพ้ และจะมีท่าต่าง ๆ ในการเล่นมากมาย ซึ่งในแต่ละท่าจะมีกฎเกณฑ์เป็นของตนเอง หากฝ่ายใดสามารถเล่นผ่านท่าแต่ละท่า จนครบทุกท่าที่กำหนดในการเล่นแต่ละครั้งก่อน จะเป็นผู้ชนะระยะที่ตั่งแก่นกับจุดเริ่มต้นต้องห่างกันประมาณ ๑๖ เมตร (หรือแล้วแต่กำหนดขึ้นในแต่ละครั้งที่เล่น) ท่าต่าง ๆ ที่นิยมใช้เล่นกันโดยทั่วไป ได้แก่ท่าที่ ๑ เทกระทะ คือการเอาลูกสะบ้าวางไว้บนหลังเท้า แล้วดีดเท้าที่มีลูกสะบ้าขึ้นออกไปกระทบแก่น ท่าที่ ๒ ล้อกระทอก คือตั้งลูกสะบ้าที่จะเริ่มต้นเมื่อลูกสะบ้าล้อไปแล้ว ใช้เท้าข้างหนึ่งกระทอก (เตะ) ลูกสะบ้าให้ไปกระทบแก่น ท่าที่ ๓ ล้อเนา ใช้มือล้อลูกสะบ้าให้ไปอยู่ด้านหลังแก่น เวลาล้อต้องให้ลูกสะบ้าผ่านช่องระหว่างแก่นที่ตั่งอยู่ใช้เท้าปาดลูกสะบ้าให้อยู่ใกล้กับด้านหลังแก่นของตัวเอง แล้วใช้นิ้วมือยิงลูกสะบ้าให้ถูกแก่น ท่าที่ ๔ อีเปิด เล่นคล้ายเทกระทะ แต่ต้องให้ลูกสะบ้าออกจากเท้า ทำนี้สามารถเตะลูกได้ใช้เท้าปาดไป หน้าแก่นและขึ้นเขายังได้ ท่าที่ ๕ อีปิด ใช้ลูกสะบ้าวางไว้บนหลังเท้าข้างหนึ่ง และเอาเท้าอีกข้างหนึ่งมาเหยียบปิดไว้บนลูกสะบ้า (เท้าทั้ง ๒ จะไขว้กัน) แล้วกระโดดให้ลูกสะบ้าออกทางนิ้วก้อย สามารถแต่งลูกและใช้เท้าปาดลูก สะบ้าได้ แล้วยิงสะบ้าให้ถูกแก่น ท่าที่ ๖ อีดำมไม้กวาด เล่นคล้ายอีเปิด คือต้องโยนลูกสะบ้า แล้วยิงให้ถูกแก่นถึง ๓ ครั้ง แต่ไม่สามารถเตะลูกสะบ้าตามต้องการได้ นอกจากท่าที่นิยมเล่นกันทั้ง ๖ ท่าแล้ว ยังมีอีกหลายท่า อาทิเช่น ท่าอีเท อีตาตุ่ม อีเช่า อีหนีบ อีหก อีหาบ เป็นต้น ซึ่งจะกำหนดขึ้นเล่นกันในแต่ละบ่อนสะบ้าของหมู่บ้าน ประโยชน์ที่ได้รับจากการเล่น สร้างความสามัคคีในหมู่คณะ

การแสดงพื้นบ้าน - ยันแย

เป็นการแสดงของชาวซ่งซึ่งเป็นชนพื้นเมืองดั้งเดิม ที่อาศัยอยู่แถบตำบลตะเคียนทอง และ ตำบลคลองพลู กิ่งอำเภอเขาชะเมา จังหวัดฉะเชิงเทรา แต่เดิมนั้นเพลงยันแย จะใช้สำหรับร้องกล่อมเด็ก ผู้ร้องจะร้องเป็นภาษาของซ่ง เนื้อหาของบทร้องจะเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับชีวิตความเป็นอยู่ การทำมาหากินพร้อมทั้งสอดแทรกข้อคิด ประชญา ความเชื่อถือในสิ่งศักดิ์ ไม่มีการแต่งบทร้องไว้เป็นลายลักษณ์อักษร ผู้ร้องจะร้องด้นสด ๆ ตามประสบการณ์และ จินตนาการของตนเอง ใช้คำง่าย ๆ ต่อมาได้มีการนำเอาทำนองเพลงยันแย มาแต่งบทร้องให้เป็นบทโต้ตอบ และเกี่ยวพาราสีกันของหนุ่มสาวเพื่อใช้แสดงการแสดงพื้นบ้าน - อาไยเป็นการละเล่นพื้นบ้านของหมู่บ้านตามูลชาวบ้านแห่งนี้ใช้ภาษาเขมรเป็นภาษาพูด ฉะนั้นการเล่นอาไยจึงมีสำเนียงเนื้อร้องเป็นภาษาเขมร การเล่นอาไยนี้มีมานานหลายปีแล้ว ซึ่งได้รับการเผยแพร่มาจากเขมรโดยติดฮัมกับทิดนุน ได้ศึกษาร่ำเรียนวิชาการละเล่นและได้นำมาเผยแพร่ต่อ ๆ กันมาถึงทุกวันนี้ จนกลายมาเป็นการละเล่นพื้นบ้านของ ชาวตามูลล่าง หมู่ที่ 3 ตำบลทรายขาว อำเภอสอยดาวการแสดงพื้นบ้าน - ระบำเก็บพริกไทยเนื่องจากการแสดงศิลปพื้นเมืองภาคตะวันออก ไม่ค่อยมีเด่นชัดนัก ทางคณะครูอาจารย์สาขานาฏศิลป์ไทย วิทยาลัยนาฏศิลป์จันทบุรี จึงได้ประดิษฐ์ชุดการแสดงขึ้นตามสภาพความเป็นอยู่ของท้องถิ่น โดยเห็นว่าพริกไทยเป็นพืชเศรษฐกิจของจันทบุรีอย่างหนึ่งและมีขั้นตอนวิธีการที่น่าสนใจ จึงได้นำขั้นตอนการผลิตพริกไทยมาประดิษฐ์เป็นท่ารำ ใช้ผู้แสดงเป็นหญิงล้วน ประมาณ 6-8 คนระบำเร็นทีบุรพา ระบำชุดนี้สร้างสรรค์จากจินตนาการ โดยนำรูปแบบของการดำรงชีวิตของสัตว์ทะเลประเภทต่าง ๆ เช่น กุ้ง หอยปู ปลา และปลาหมึก ที่เวียนว่ายอยู่ในท้องทะเล บางชีวิตอาจจะต้องถูกชาวประมงจับไประบำควนควนบุรี แนวความคิดในการประดิษฐ์ระบำควนควนบุรี เนื่องจากจังหวัดจันทบุรีได้รับอิทธิพลทางศิลปะจากขอม มีหลักฐานทางศิลปะวัฒนธรรมของขอมเหลืออยู่ เช่น ซากกำแพงเมืองเก่า ศิลปะแกะสลักเทวรูป ศิลปะจารึก ภาษาขอมและภาษาขอม เป็นต้นภาษาขอม - ชื่อตำบลปัดวี อำเภอมะขาม มาจากคำเขมร " ปฐวี " แปลว่าแผ่นดิน บ้านวังสรรพรส อำเภอขลุง เพี้ยนมาจากภาษาเขมร " สปรุส " ข.สับปะระอะส์ หมายถึง ฆราวาส ผู้มีศรัทธาในศาสนา จึงทำให้ผู้ประดิษฐ์มีแนวคิดในการประดิษฐ์ท่ารำ การแต่งกาย ทำนองเพลง โดยใช้ศิลปะไทยผสมศิลปะของขอม ความหมายของระบำควนควนบุรี สมมุติถึงการร่ำรำของชายหญิงชาวควนควนบุรี แสดงความสนุกสนานรื่นเริงในงานนักขัตฤกษ์ต่าง โดยร่วมกลุ่มกันจับระบำรำพ้อน

การแสดงพื้นบ้าน – ระบำของ

เป็นระบำที่แสดงถึงความสนุกสนานร่าเริงของชาวซองในจังหวัดจันทบุรี ที่มาจับกลุ่มกันในงานเทศกาลและร่วมเต้นระบำด้วยกัน ผู้แสดงเป็นหญิงล้วน จำนวน 6-8 คน (หรือแล้วแต่โอกาส) จุดมุ่งหมายของการแสดงเพื่อความสนุกสนานและสวยงาม

ระบำของเป็นชุดการแสดงพื้นบ้านชุดหนึ่ง ที่วิทยาลัยนาฏศิลป์จันทบุรีนำมาอนุรักษ์ สืบสาน เผยแพร่ โดยสร้างสรรค์ชุดการแสดงจากวัฒนธรรมท้องถิ่นชาวพื้นเมืองเดิมของจันทบุรีเป็นเชื้อชาติ"ซอง" ทางมนุษยวิทยาได้จัดอยู่ในจำพวก มอญ-เขมรเช่นเดียวกับขอมโบราณ พวกของนิยมลูกปัดสีต่างๆและทองเหลืองเป็นเครื่องประดับ มีภาษาพูดที่เป็นของตนเองคือภาษาซอง ไม่มีภาษาเขียน ชาวซองมีภูมิลำเนาอยู่ในบริเวณตะเคียนทอง คลองพลูและจันทเขลมซึ่งเป็นพื้นที่ของจังหวัดจันทบุรี ลักษณะทั่วไปเป็นคนที่รูปร่างขนาดค่อนข้างเล็ก มีผิวดำในลักษณะดำแดงไม่ดำสนิท ผมหยิกขดติดหนังศีรษะ ใบหน้ารูปสี่เหลี่ยม หน้าผากกว้างเด็ก คางเหลี่ยม ขากรรไกรกว้าง จมูกแบนใหญ่แต่ไม่โด่ง ตาโปน คิ้วคด เป็นผู้ที่มีความซื่อสัตย์ รักสงบ ชอบสันโดษ ชอบอยู่ป่ามากกว่าอยู่เมือง มีประเพณีเป็นของตนเองอย่างเด่นชัด

อาหาร

จังหวัดจันทบุรีเป็นจังหวัดที่มีความอุดมสมบูรณ์และมีพืชพันธุ์หลากหลายชนิด ส่งผลให้มีการนำพืชพันธุ์เหล่านั้นเข้ามาใช้เป็นส่วนหนึ่งในการประกอบอาหาร สำหรับอาหารที่ขึ้นชื่อมากที่สุดของจังหวัดจันทบุรี คือ แกงหมูชะมวง ซึ่งใช้ใบชะมวงเป็นวัตถุดิบหลักในการปรุงขึ้น มีรสชาติทั้งสิ้น 3 รส คือ เค็ม เปรี้ยวและหวาน อาหารอีกชนิดหนึ่งที่มีความนิยมและสร้างชื่อเสียงให้แก่จังหวัดจันทบุรีเป็นอย่างมาก คือ ก๋วยเตี๋ยวเนื้อเลียงหรือหมูเลียง โดยนำก๋วยเตี๋ยวเส้นจันท์ ซึ่งเป็นเส้นก๋วยเตี๋ยวที่มีลักษณะเหนียวนุ่ม ไม่เปื่อยง่าย เข้ามาผสมผสานกับน้ำก๋วยเตี๋ยวที่ปรุงจากเครื่องเทศและวัตถุดิบอื่น ๆ ในส่วนอาหารอื่น ๆ ที่มีชื่อเสียงของจังหวัดจันทบุรีได้แก่น้ำพริกปูไข่ แกงเนื้อ แกงหมู ก๋วยเตี๋ยวผัดปู น้ำพริกเกลือ น้ำพริกกระเทียมและอาหารทะเลจานต่าง ๆ เป็นต้นในส่วนของการว่างและเครื่องดื่มของจังหวัดจันทบุรีนั้นมีหลายอย่างที่ได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก ในส่วนของอาหารว่างที่สำคัญคือ ข้าวเกรียบอ่อนน้ำจิ้ม ซึ่งมีลักษณะใหญ่กว่าข้าวเกรียบปากหม้อโดยทั่วไป ทองม้วนอ่อน ซึ่งจะมีรสชาติแตกต่างไปตามวัตถุดิบที่เข้ามาเป็นส่วนผสมและ ปาท่องโก๋ ซึ่งมีความแตกต่างจากปาท่องโก๋ในจังหวัดอื่นที่น้ำจิ้ม โดยน้ำจิ้มปาท่องโก๋ของจังหวัดจันทบุรีจะเป็นน้ำจิ้มที่มีรสหวานออกเปรี้ยว ในส่วนของเครื่องดื่มที่สำคัญได้แก่ น้ำสำรอง ซึ่งเป็นน้ำพืชสมุนไพรที่มีคุณค่าทางอาหารและสรรพคุณทางยา

3. ความรู้เบื้องต้นขั้นพื้นฐานเกี่ยวกับการทอเสื่อ

กกเป็นพืชที่ชอบขึ้นตามที่ชื้นแฉะ มีหลายชนิดด้วยกัน ชนิดที่มีลำต้นเป็นสามเหลี่ยม เรียกว่า กกเหลี่ยม หรือ กกหลังกา เวลาจะนำมาใช้จะผ่าเป็นสองซีกแล้วฝั่งตากแดด กกชนิดนี้มี เส้นใยเหนียวและทนทาน ชาวบ้านเรียกว่า กกมัดหมู เพราะบางครั้งเขาก็ใช้แทนเชือกฟางสำหรับ มัดหมูชำแหละได้เหมือนกัน อีกชนิดหนึ่งมีลำต้นกลมเรียกว่า กกกลม เป็นชนิดที่ชาวจันทบุรี นำมาใช้ทอเสื่อนั่นเอง ชาวญวนมักเหมาซื้อกกจากชาวบ้านเป็นไร่ โดยไปตัดเก็บและขนแบกกันมา เองแล้วมานั่งเลือกคัดขนาดที่มีความยาวตั้งแต่ 2-3 คืบ ถึง 8-9 คืบ จัดแต่งอย่างดีแล้วนำไปตาก แดดให้แห้งสนิทก่อน จึงนำมาขย้อมสี หลังจากขย้อมสีและตากแห้งดีแล้ว จึงนำเส้นมาทอเป็นผืนเสื่อ และเย็บริมให้เรียบร้อยสมัยก่อนถ้าต้องการสีแดง เขาใช้เปลือกไม้ฝางหาได้ตามป่าเมืองจันทบุรี ญวนต้องการสีแดงก็นำไปคลุกโคลน แต่หากโดนน้ำก็จะหลุดออกง่าย

การทอเสื่อ เป็นงานหัตถกรรมพื้นบ้านที่นิยมทำกันเกือบทุกหมู่บ้านในเขตภาคตะวันออกและภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ ส่วนใหญ่จะพบตามหมู่บ้านที่อยู่ใกล้หนอง บึง ที่มีกก เตย ผลือ ปรีอ หรือ ขึ้นอยู่หนาแน่น ถ้าปล่อยทิ้งไว้ก็จะเป็นวัชพืชทำให้เสียพื้นที่การเพาะปลูกข้าว แต่ถ้านำมาใช้ ประโยชน์โดยนำมาทอเสื่อก็คงเกิดประโยชน์ (กรมการพัฒนารัฐมชน ศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการ พัฒนารัฐมชนเขตที่ 2 สำนักงานพัฒนารัฐมชนจังหวัด, 2557) จังหวัดจันทบุรี จะขึ้นชื่อทางด้านทอ เสื่อกกมาเป็นเวลายาวนานมากแล้ว มีแหล่งผลิตในจังหวัดจันทบุรีตั้งแต่บริเวณอำเภอมะเอนก ไป จนถึงอำเภอสอยดาวแต่ที่ผลิตกันมากจะเป็นที่ ตำบลบางสระแก้ว อำเภอสอยดาว จังหวัด จันทบุรี (สำนักศิลปและวัฒนธรรมจังหวัดจันทบุรี, 2559)

ในการผลิตแต่ละแหล่งจะมีความคล้ายคลึงกัน โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ด้านการพื้นที่และการเตรียมวัตถุดิบ สามารถจำแนกเป็นขั้นตอนย่อย ๆ ได้ดังนี้
 - 1.1 การเตรียมพื้นที่ในการปลูกกก
 - 1.2 การเพาะพันธุ์กก
 - 1.3 การคัดเลือกกกเพื่อนำมาใช้ในการทอเสื่อ
 - 1.4 การบำรุงรักษาต้นกก
 - 1.5 การเก็บ ตัดกกเพื่อนำมาใช้ในการทอเสื่อ
 - 1.6 การเพาะปลูกต้นปอกระเจา
 - 1.7 การคัดพันธุ์ปอกระเจา
 - 1.8 การคัดต้นปอกระเจา
2. ด้านการผลิต สามารถจำแนกเป็นขั้นตอนย่อย ๆ ได้ดังนี้

- 2.1 การสะบัดกก
- 2.2 การจักกก
- 2.3 การตากกก
- 2.4 การหล่อนกก
- 2.5 การย้อมสี
- 2.6 การชักปอ
- 2.7 การลอกและชุผิวปอ
- 2.8 การกางและปั่นปอ
- 2.9 การจัดทำฟืมทอเสื่อ
- 2.10 การเข้าฟืมและสอดกก (การทอเสื่อ)
3. ด้านการเพิ่มมูลค่าสามารถจำแนกเป็นขั้นตอนย่อย ๆ ได้ดังนี้
 - 3.1 การพัฒนาผลิตภัณฑ์
 - 3.2 การสร้างตราสินค้า
 - 3.3 การโฆษณา ประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์

4. ประวัติความเป็นมาของเสื่อกกจันทบุรี

จังหวัดจันทบุรี จะขึ้นชื่อทางด้านทอเสื่อกกมาเป็นเวลายาวนานมากแล้ว มีแหล่งผลิตในจังหวัดจันทบุรีตั้งแต่บริเวณอำเภอเมือง ไปจนถึงอำเภอแหลมสิงห์แต่ที่ผลิตกันมากจะเป็นที่ตำบลบางสระเก้า อำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี (สำนักศิลปและวัฒนธรรมจังหวัดจันทบุรี, 2559) ผู้เฒ่า ผู้แก่ชาวญวนผู้มากประสบการณ์ในอาชีพทอเสื่อเล่าว่า ในอดีตคนทอเสื่อมีแต่ชาวญวนหลังวัด เพราะหลังโบสถ์วัดคาทอลิกเป็นแหล่งที่ทอเสื่อกันอย่างเป็นลำเป็นสัน การทอเสื่อของชาวญวนนั้นคงทำสืบเนื่องกันมาเป็นเวลานานมาแล้ว และได้มีกล่าวถึงในหนังสือ "จดหมายเหตุความทรงจำสมัยฝรั่งเศสยึดจันทบุรี ตั้งแต่ พ.ศ.2436-2447 " ขอหลวงสาครศุขเขตต์ ว่า "การทำเสื่อญวนนั้น ตามธรรมดาคนเชื้อชาติญวนนับว่าเป็นผู้มีความชำนาญในการพลิกแพลงจัดทำ ยิ่งกว่าบุคคลชาติไทยด้วยกัน ยิ่งพวกนางชีวัดโรมันคาทอลิกแล้ว ก็เกือบจะต้องนับว่าเรามีความรู้ความชำนาญมากที่สุด ฉะนั้นเสื่อกกจันทบุรีชนิดที่มีลวดลายลักษณะงดงาม หรือจะเป็นภาพสัตว์ต่าง ๆ จนแม้แต่ที่สุดจะประดิษฐ์เป็นตราอาร์มของรัฐบาล ดังเช่น รูปช้าง รูปครุฑ เหล่านี้ เขาจะทำได้เป็นอย่างดี คนญวนต้องมาซื้อกกจากชาวบ้านเสม็ดงาม อำเภอเมือง และชาวบ้านบางสระเก้า อำเภอแหลมสิงห์ เพราะทั้ง 2 แห่งเป็นบริเวณที่ลุ่ม มีต้นกกขึ้นอยู่ทั่วไป ด้วยเหตุนี้ อาชีพการทอ

เสื้อจึงได้แพร่กระจายเข้ามาในหมู่บ้านทั้ง 2 แห่งนี้ ในเวลาต่อมาก็มีการแพร่หลายออกไปยังชุมชนต่าง ๆ อาทิเช่น

- ชุมชนบ้านเสม็ดงาม
- ชุมชนบ้านท่าฉลอม
- ชุมชนบ้านเกาะโดนด
- ชุมชนบ้านเขาน้อย

ในช่วงปี พ.ศ. 2493 ถึง พ.ศ. 2513 สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินีในรัชกาลที่ 7 ได้เสด็จไปประทับ ณ วังสวนบ้านแก้ว จังหวัดจันทบุรี แล้วจากนั้นได้ทรงเสด็จเยี่ยมประสกนิกรได้ทรงเห็นความสำคัญต่องานหัตถกรรมทอเสื้อของชาวบ้านในจังหวัดจันทบุรีที่กำลังประสบปัญหาทางด้านรูปแบบของผลิตภัณฑ์คุณภาพของงานทอเสื้อ และชาวบ้านที่ทอเสื้อขาย ก็เริ่มเปลี่ยนไปประกอบอาชีพอื่น เช่น การทำพลอยเพราะมีรายได้ดีกว่าการทอเสื้อ พระองค์ทรงศึกษาปัญหาที่เกิดขึ้นและทรงแก้ไขปัญหานั้นในด้านต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่องานหัตถกรรมทอเสื้อของชาวบ้าน จนในปัจจุบันมีงานหัตถกรรมทอเสื้อของชาวบ้านในจังหวัดจันทบุรี มีคุณภาพดี และความนิยมของผู้ซื้อมากขึ้น ซึ่งเป็นผลมาจากแนวความคิดของสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี รัชกาลที่ 7 ที่ทรงพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์เสื้อกให้มีความหลากหลายในการใช้ประโยชน์มากกว่าการปูพื้นรองนั่งหรือนอนเท่านั้น ทั้งยังทรงคิดค้นการย้อมสีกให้ติดทนนานโดยกรรมวิธีทางเคมีอีกด้วย ผลิตภัณฑ์ที่ผลิตจากวังสวนบ้านแก้วนั้นจะปักตรารูปคนหาบตะกร้า มีอักษรย่อว่า สบก. สวนบ้านแก้วนั่นเอง (สัมมา รทนิธย์, 2543)

พระองค์ทรงเห็นว่า ควรจะได้พัฒนาในเรื่องการย้อมสี การฟอกให้เส้นกกขาว จึงมีพระราชดำริให้ปรับปรุงกรรมวิธีการผลิตใหม่ ให้ทันสมัยและมีคุณค่ามากยิ่งขึ้น เป็นต้นว่าทรงผลิตสีย้อมกกให้มีสีมากขึ้น ใช้กรรมวิธีฟอกกกก่อนย้อมจะได้สีกที่ขอมสดใสนั้น และมีความคงทนถาวร ได้โปรดเกล้าฯ ให้ตั้งโรงงานทอเสื้อที่วังสวนบ้านแก้ว มีลูกจ้าง 30 คน แบ่งเป็นแผนกต่าง ๆ คือ แผนกฟอกเส้นกกให้ขาว แผนกย้อมสีก แผนกทอเป็น ผืนเสื้อ แผนกตัดเย็บเสื้อเป็นผืนตามขนาดต่าง ๆ เสื้อที่ผลิตได้ในขณะนั้นชาวบ้านขนานนามว่า "เสื้อจันทบูรสมเด็จ" นอกจากนั้นยังนำเสื้อที่ทอแล้วมาประดิษฐ์เป็นผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ได้อีก เช่น ผลิตเป็นกระเป๋าเอกสาร กระเป๋าถือสตรี ที่รองจาน ที่รองแก้ว กล่องใส่กระดาษเช็ดมือ ฯลฯ และโปรดเกล้าฯ ให้ติดเครื่องหมายการค้าในผลิตภัณฑ์ที่ทำจากเสื้อ เป็นรูปคนหาบกระจาด ใช้ชื่อว่า "อุตสาหกรรมชาวบ้าน" แสดงให้เห็นถึงพระปรีชาสามารถของพระองค์ที่ได้ชื่อว่าเป็นผู้ทรงริเริ่มให้เกิดอุตสาหกรรม ประจำถิ่น จนกลายเป็นผลิตภัณฑ์ทรงคุณค่าแก่ชาวจันทบุรีและถือเป็นของดีประจำจังหวัดจันทบุรี トラบเท่าทุก

วันนี้ จากพระราชดำริให้มีอุตสาหกรรมชาวบ้านดังกล่าวนั้น ทำให้เกิดศูนย์ฝึกฝนศิลปาชีพให้ลูกจ้างจำนวนหนึ่ง หลังจากลาออกไปประกอบอาชีพ มีกิจการเป็นของตนเอง ได้นำประสบการณ์ที่ได้จากโรงงานไปดำเนินกิจการจนได้ผลอย่างดี จึงทำให้กิจการค้าด้านนี้แพร่หลาย ตามครัวเรือนราษฎร มากขึ้น จนกระทั่งปัจจุบันอาชีพการปลูกกก การทอเสื่อจันทบูรกลายเป็นศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านที่มีชื่อเสียงของชาวจังหวัดจันทบุรีตราบนานเท่าทุกวันนี้ (สำนักศิลปและวัฒนธรรมจังหวัดจันทบุรี, 2559)

5. ทฤษฎีการจัดการความรู้ (Knowledge Management: KM)

การจัดการความรู้ คือ การรวบรวมองค์ความรู้ที่มีอยู่ในส่วนราชการซึ่งกระจัดกระจายอยู่ในตัวบุคคล หรือเอกสาร มาพัฒนาให้เป็นระบบ เพื่อให้ทุกคนในองค์กรสามารถเข้าถึงความรู้ และพัฒนาตนเองให้เป็นผู้รู้ รวมทั้งปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันจะส่งผลให้องค์กรมีความสามารถในเชิงแข่งขันสูงสุด โดยที่ความรู้มี 2 ประเภท คือ

1. ความรู้ที่ฝังอยู่ในคน (Tacit Knowledge) เป็นความรู้ที่ได้จากประสบการณ์ พรสวรรค์หรือสัญชาตญาณของแต่ละบุคคลในการทำความเข้าใจในสิ่งต่าง ๆ เป็นความรู้ที่ไม่สามารถถ่ายทอดออกมาเป็นคำพูดหรือลายลักษณ์อักษรได้ง่าย เช่น ทักษะในการทำงาน งานฝีมือ หรือการคิดเชิงวิเคราะห์ บางครั้ง จึงเรียกว่าเป็นความรู้แบบนามธรรม

2. ความรู้ที่ชัดแจ้ง (Explicit Knowledge) เป็นความรู้ที่สามารถรวบรวม ถ่ายทอดได้ โดยผ่านวิธีต่าง ๆ เช่น การบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร ทฤษฎี คู่มือต่าง ๆ และบางครั้งเรียกว่าเป็นความรู้แบบรูปธรรม

นพ.วิจารณ์ พานิช ได้ให้ความหมายของคำว่า “การจัดการความรู้” ไว้ คือ สำหรับนักปฏิบัติ การจัดการความรู้คือ เครื่องมือ เพื่อการบรรลุเป้าหมายอย่างน้อย 4 ประการไปพร้อม ๆ กัน ได้แก่

1. บรรลุเป้าหมายของงาน
2. บรรลุเป้าหมายการพัฒนาคน
3. บรรลุเป้าหมายการพัฒนาองค์กรไปเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้
4. บรรลุความเป็นชุมชน เป็นหมู่คณะ ความเอื้ออาทรระหว่างกันในที่ทำงาน

การจัดการความรู้เป็นการดำเนินการอย่างน้อย 6 ประการต่อความรู้ ได้แก่

- (1) การกำหนดความรู้หลักที่จำเป็นหรือสำคัญต่องานหรือกิจกรรมของกลุ่มหรือองค์กร
- (2) การเสาะหาความรู้ที่ต้องการ

3) การปรับปรุง ดัดแปลง หรือสร้างความรู้บางส่วน ให้เหมาะต่อการใช้งานของตน

(4) การประยุกต์ใช้ความรู้ในกิจการงานของตน

(5) การนำประสบการณ์จากการทำงาน และการประยุกต์ใช้ความรู้มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และสกัด “ขุมความรู้” ออกมาบันทึกไว้

(6) การจัดบันทึก “ขุมความรู้” และ “แก่นความรู้” สำหรับไว้ใช้งาน และปรับปรุงเป็นชุดความรู้ที่ครบถ้วน ลุ่มลึกและเชื่อมโยงมากขึ้น เหมาะต่อการใช้งานมากยิ่งขึ้น โดยที่การดำเนินการ 6 ประการนี้บูรณาการเป็นเนื้อเดียวกัน ความรู้ที่เกี่ยวข้องเป็นทั้งความรู้ที่ชัดแจ้ง อยู่ในรูปของตัวหนังสือหรือรหัสอย่างอื่นที่เข้าใจได้ทั่วไป (Explicit Knowledge) และความรู้ฝังลึกอยู่ในสมอง (Tacit Knowledge) ที่อยู่ในคน ทั้งที่อยู่ในใจ (ความเชื่อ ค่านิยม) อยู่ในสมอง (เหตุผล) และอยู่ในมือ และส่วนอื่น ๆ ของร่างกาย (ทักษะในการปฏิบัติ) การจัดการความรู้เป็นกิจกรรมที่คนจำนวนหนึ่งทำร่วมกันไม่ใช่กิจกรรมที่ทำโดย คนคนเดียว เนื่องจากเชื่อว่า “จัดการความรู้” จึงมีคนเข้าใจผิด เริ่มดำเนินการโดยรีเข้าไปที่ความรู้ คือ เริ่มที่ความรู้ นี่คือการผิดพลาดที่พบบ่อยมาก การจัดการความรู้ที่ถูกต้องจะต้องเริ่มที่งานหรือเป้าหมายของงาน เป้าหมายของงานที่สำคัญ คือ การบรรลุผลสัมฤทธิ์ในการดำเนินการตามที่กำหนดไว้ ที่เรียกว่า Operation Effectiveness และนิยามผลสัมฤทธิ์ ออกเป็น 4 ส่วน คือ

(1) การสนองตอบ (Responsiveness) ซึ่งรวมทั้งการสนองตอบความต้องการของลูกค้า สนองตอบความต้องการของเจ้าของกิจการหรือผู้ถือหุ้น สนองตอบความต้องการของพนักงาน และสนองตอบความต้องการของสังคมส่วนรวม

(2) การมีนวัตกรรม (Innovation) ทั้งที่เป็นนวัตกรรมในการทำงาน และนวัตกรรมด้านผลิตภัณฑ์หรือบริการ

(3) ชีตความสามารถ (Competency) ขององค์กร และของบุคลากรที่พัฒนาขึ้น ซึ่งสะท้อนสภาพการเรียนรู้ขององค์กร และ

(4) ประสิทธิภาพ (Efficiency) ซึ่งหมายถึงสัดส่วนระหว่างผลลัพธ์ กับต้นทุนที่ลงไป การทำงานที่ประสิทธิภาพสูง หมายถึง การทำงานที่ลงทุนลงแรงน้อย แต่ได้ผลมากหรือคุณภาพสูง เป้าหมายสุดท้ายของการจัดการความรู้ คือ การที่กลุ่มคนที่ดำเนินการจัดการความรู้ร่วมกัน มีชุดความรู้ของตนเอง ที่ร่วมกันสร้างเอง สำหรับใช้งานของตน คนเหล่านี้จะสร้างความรู้ขึ้นใช้เองอยู่ตลอดเวลา โดยที่การสร้างนั้นเป็นการสร้างเพียงบางส่วน เป็นการสร้างผ่านการทดลองเอาความรู้จากภายนอกมาปรับปรุงให้เหมาะต่อสภาพของ ตน และทดลองใช้งาน จัดการความรู้ไม่ใช่

กิจกรรมที่ดำเนินการเฉพาะหรือเกี่ยวกับเรื่องความรู้ แต่เป็นกิจกรรมที่แทรก/แฝง หรือในภาษาวิชาการเรียกว่า บูรณาการอยู่กับทุกกิจกรรมของการทำงาน และที่สำคัญตัวการจัดการความรู้เอง ก็ต้องการการจัดการด้วย

ตั้งเป้าหมายการจัดการความรู้เพื่อพัฒนา

งาน พัฒนางาน

คน พัฒนาคน

องค์กร เป็นองค์กรการเรียนรู้

ความเป็นชุมชนในที่ทำงาน การจัดการความรู้จึงไม่ใช่เป้าหมายในตัวของมันเอง นี่คือ หลุมพรางข้อที่ 1 ของการจัดการความรู้ เมื่อไรก็ตามที่มีการเข้าใจผิด เอาการจัดการความรู้เป็นเป้าหมาย ความผิดพลาดก็เริ่มเดินเข้ามา อันตรายที่จะเกิดตามมาคือ การจัดการความรู้เทียม หรือ ปลอม เป็นการดำเนินการเพียงเพื่อให้ได้ชื่อว่ามีจัดการความรู้ การริเริ่มดำเนินการจัดการความรู้ แรงจูงใจ การริเริ่มดำเนินการจัดการความรู้เป็นก้าวแรก ถ้าก้าวถูกทิศทาง ถูกวิธี ก็มีโอกาส สำเร็จสูง แต่ถ้าก้าวผิด ก็จะไปสู่ความล้มเหลว ตัวกำหนดที่สำคัญคือแรงจูงใจในการริเริ่ม ดำเนินการจัดการความรู้ การจัดการความรู้ที่ดีเริ่มด้วย สัมมาทิฐิ : ใช้การจัดการความรู้เป็น เครื่องมือเพื่อบรรลุความสำเร็จและความมั่นคงในระยะยาว การจัดที่มิริเริ่มดำเนินการการ ฝึกอบรมโดยการปฏิบัติจริง และดำเนินการต่อเนื่อง (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. 2559: ออนไลน์)

องค์ประกอบสำคัญของการจัดการความรู้ (Knowledge Process)

1. “คน” ถือว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดเพราะเป็นแหล่งความรู้ และเป็นผู้นำ ความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์

2. “เทคโนโลยี” เป็นเครื่องมือเพื่อให้คนสามารถค้นหา จัดเก็บ แลกเปลี่ยน รวมทั้งนำ ความรู้ไปใช้อย่างง่าย และรวดเร็วขึ้น

3. “กระบวนการความรู้” นั้น เป็นการบริหารจัดการ เพื่อนำความรู้จากแหล่งความรู้ ไปให้ผู้รู้ เพื่อทำให้เกิดการปรับปรุง และนวัตกรรม

องค์ประกอบทั้ง 3 ส่วนนี้ จะต้องเชื่อมโยงและบูรณาการอย่างสมดุล การจัดการความรู้ของ กรมการปกครอง จากพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ.2546 กำหนดให้ส่วนราชการมีหน้าที่พัฒนาความรู้ในส่วนราชการ เพื่อให้มีลักษณะเป็น องค์กรแห่งการเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ โดยต้องรับรู้ข้อมูลข่าวสารและสามารถประมวลผลความรู้ใน ด้านต่าง ๆ เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติราชการได้อย่างถูกต้อง รวดเร็วและเหมาะสมต่อ

สถานการณ์ รวมทั้งต้องส่งเสริมและพัฒนาความรู้ ความสามารถ สร้างวิสัยทัศน์ และปรับเปลี่ยนทัศนคติของข้าราชการในสังกัดให้เป็นบุคลากรที่มีประสิทธิภาพและมีการเรียนรู้ร่วมกัน ขอบเขต KM ที่ได้มีการพิจารณาแล้วเห็นว่ามีค่าสำคัญเร่งด่วนในขณะนี้ คือ การจัดการองค์ความรู้เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนเชิงบูรณาการ และได้กำหนดเป้าหมาย (Desired State) ของ KM ที่จะดำเนินการในปี 2549 คือ มุ่งเน้นให้อำเภอ/กิ่งอำเภอ เป็นศูนย์กลางองค์ความรู้ เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนเชิงบูรณาการในพื้นที่ที่เป็นประโยชน์แก่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง โดยมีหน่วยที่วัดผลได้เป็นรูปธรรม คือ อำเภอ/กิ่งอำเภอ มีข้อมูลผลสำเร็จ การแก้ไขปัญหาความยากจนเชิงบูรณาการในศูนย์ปฏิบัติการ ฯ ไม่น้อยกว่าศูนย์ละ 1 เรื่อง และเพื่อให้เป้าหมายบรรลุผล ได้จัดให้มีกิจกรรมกระบวนการจัดการความรู้ (KM Process) และกิจกรรมกระบวนการเปลี่ยนแปลง (Change Management Process) ควบคู่กันไป โดยมีความคาดหวังว่าแผนการจัดการความรู้นี้จะเป็จุดเริ่มต้นสำคัญสู่การปฏิบัติราชการในขอบเขต KM และเป้าหมาย KM ในเรื่องอื่น ๆ และนำไปสู่ความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ที่ยั่งยืน ต่อไป (คณะเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2559)

คำว่า knowledge บัญญัติศัพท์ว่า ความรู้ หมายถึง สาระ ข้อมูล แนวคิด หลักการ ที่บุคคลรวบรวมได้จากประสบการณ์ในวิถีชีวิต ความรู้เป็นผลที่เกิดขึ้นจากการปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ สังคมและเทคโนโลยี บุคคลเรียนรู้จากประสบการณ์ การศึกษา อบรม การรับถ่ายทอดทางวัฒนธรรม การรับรู้ การคิดและการฝึกปฏิบัติ จนสามารถสรุปสาระความรู้และนำไปใช้ประโยชน์ได้หรือพัฒนาไปสู่ระดับที่สูงขึ้น (สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, 2559)

คำว่า knowledge management (KM) บัญญัติว่า การจัดการความรู้ (เคเอ็ม) หมายถึง กระบวนการพัฒนาความรู้ของบุคคลและองค์กรเพื่อสร้างคุณภาพและประสิทธิภาพโดยการรวมกลุ่มกัน กำหนดวิสัยทัศน์ร่วมคิดร่วมทำ แลกเปลี่ยนเรียนรู้จากประสบการณ์ของสมาชิก ผสมผสานกับความรู้จากแหล่งข้อมูลทั่วไป มีการกำหนดเป้าหมาย วิธีการปฏิบัติ การทดลอง การตรวจสอบ การสังเคราะห์และการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ ในระดับบุคคล การร่วมกระบวนการจัดการความรู้ช่วยเสริมสร้างความตระหนักคุณค่าและความสามารถที่เป็นความรู้ฝังลึกอยู่ภายในตน เกิดการปรับเปลี่ยนวิธีคิดและการปฏิบัติงานจนประสบความสำเร็จ ในระดับองค์กร กระบวนการจัดการความรู้เน้นการเรียนรู้เป็นเครือข่ายเชื่อมโยงกัน สมาชิกขององค์กรต่างเสริมพลังกันฉันท์กัลยาณมิตร ทำให้องค์กรมีความเข้มแข็งและผลงานก้าวหน้า สอดคล้องกับวิสัยทัศน์เกิดเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (learning organization) (สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, 2559)

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กมลวรรณ ธาระพุท (2554) ได้ศึกษาลักษณะของการสืบทอดภูมิปัญญาด้านการผลิตเชื้อของชุมชนบางสระเก้า อ.แหลมสิงห์ จ.จันทบุรี พบว่า ในขั้นตอนของวัตถุดิบที่เป็นขั้นตอนการเข้าฟืมและสอดกก (การทอเสื่อ) มีการสืบทอดเป็นประจำ รองลงมา คือ การจัดทำฟืมทอเสื่อ ขั้นตอนนอกเหนือจากนี้พบว่า มีการสืบทอดน้อย ทั้งนี้เนื่องจากชาวบ้านมีความคิดเห็นว่าขั้นตอนอื่น ๆ นอกจากการทอเสื่อมีความยุ่งยาก บางขั้นตอนหากปล่อยให้เด็กทำอาจเลอะเทอะ เช่น การย้อมสี

วิธีการสืบทอดภูมิปัญญาการผลิตเชื้อจันทบุรีโดยการสืบทอดแบบเป็นทางการส่วนใหญ่มีการสืบทอดนาน ๆ ครั้ง ซึ่งเรื่องที่มีการสืบทอดบ่อยครั้งสูงสุด คือ การจัดทำหลักสูตรการทอเสื่อในสถานศึกษา รองลงมา คือ การจัดอบรมเกี่ยวกับการทอเสื่อ และลำดับสุดท้ายที่ไม่มีการสืบทอดเลย คือ การจัดประชุมเพื่อพัฒนาการทอเสื่อ สำหรับการสืบทอดแบบไม่เป็นทางการส่วนใหญ่อยู่ในระดับนาน ๆ ครั้ง โดยเรื่องที่มีการสืบทอดเป็นประจำสูงสุด คือ การสืบทอดภายในครอบครัว รองลงมา คือ การเรียนรู้ด้วยตัวเอง และลำดับสุดท้ายที่ไม่มีการสืบทอดเลย คือ การเรียนรู้จากการจัดนิทรรศการของหน่วยงานต่าง ๆ

ด้านผู้รับการสืบทอดภูมิปัญญาการผลิตเชื้อจันทบุรี ส่วนใหญ่มีลักษณะการสืบทอดเป็นบางครั้ง โดยลักษณะที่มีการสืบทอดเป็นประจำสูงสุด คือ มีการสืบทอดกับบุคคลภายในครอบครัวจากการเห็นและปฏิบัติ โดยใกล้ชิดในครัวเรือน รองลงมา คือ มีการสืบทอดกับบุคคลภายในชุมชนจากการช่วยเหลือกันระหว่างครัวเรือน เช่น การเอาแรงกัน ทำให้มีการเรียนรู้ไปโดยธรรมชาติ และลำดับสุดท้าย คือ การดำรงรักษาภูมิปัญญาที่ได้รับการสืบทอด

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษาวิจัย

วิธีการดำเนินการศึกษาค้นคว้าในงานวิจัยนี้ มุ่งที่จะศึกษาข้อมูลรูปแบบการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอเสื่อกก ของจังหวัดจันทบุรีเพื่อนำมาวิเคราะห์ โดยนำเสนอรูปแบบการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive research) มีขั้นตอนการศึกษาค้นคว้า ดังนี้

1. แหล่งข้อมูลและผู้ให้ข้อมูลหลัก
2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ทฤษฎีการจัดการความรู้ KM

1. แหล่งข้อมูลและผู้ให้ข้อมูลหลัก

แหล่งข้อมูล คือ ชุมชนทั้งหมด 6 ชุมชน แยกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. ชุมชนที่มีการจัดตั้งศูนย์วิสาหกิจชุมชน ได้แก่ ชุมชนบางสระเก้า, ชุมชนบ้านเสม็ดงาม, ชุมชนบ้านเขาน้อย, ชุมชนบ้านท่าแฉลบ, ชุมชนบ้านเกาะโดนด
2. ชุมชนที่มีการเรียนการสอนวิชาเสื่อกกในสถานศึกษา ได้แก่ ชุมชนบางสระเก้า คือ โรงเรียนวัดบางสระเก้า (พิสิฐวิทยาการ) ตำบลบางสระเก้า อำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี และชุมชนหลังวัดโรมันคาทอลิก คือ โรงเรียนสตรีมารดาพิทักษ์ จ.จันทบุรี

ผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ นักวิชาการศูนย์ศิลป์เสือ หัวหน้าศูนย์ศิลป์เสือ หัวหน้ากลุ่มวิสาหกิจชุมชน ช่างทอเสื่อ และปราชญ์ท้องถิ่น ทั้งหมด 6 ชุมชน อันได้แก่ ชุมชนบางสระเก้า, ชุมชนบ้านเสม็ดงาม, ชุมชนบ้านเขาน้อย, ชุมชนบ้านท่าแฉลบ, ชุมชนบ้านเกาะโดนด, และครูผู้สอน 2 โรงเรียน อันได้แก่ ครูผู้สอนวิชาศิลปะพื้นบ้านท้องถิ่น (ทอเสื่อกก) โรงเรียนวัดบางสระเก้า (พิสิฐวิทยาการ) ตำบลบางสระเก้า อำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี และ ครูผู้สอนวิชาศิลปะพื้นบ้านท้องถิ่น (ทอเสื่อกก) โรงเรียนสตรีมารดาพิทักษ์ จ.จันทบุรี

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้ารูปแบบการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น การทอเสื่อกกของจังหวัดจันทบุรี ครั้งนี้ ประกอบด้วย

1. แนวคำถามสำหรับการสัมภาษณ์กลุ่มย่อยในประเด็นที่เกี่ยวกับ รูปแบบการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอเสื่อกก ของจังหวัดจันทบุรี และกระบวนการผลิตที่ส่งผลกระทบต่อผู้ผลิต ชุมชน สังคม และวัฒนธรรม

2. แบบสัมภาษณ์ รูปแบบการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอเสื่อกกของจังหวัดจันทบุรี และกระบวนการผลิตที่ส่งผลกระทบต่อผู้ผลิต ชุมชน สังคม และวัฒนธรรม โดยมีรายละเอียด ดังนี้

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ผู้วิจัยลงพื้นที่ดำเนินการสัมภาษณ์กลุ่มย่อยกับผู้มีส่วนได้ ส่วนเสีย อันได้แก่นักวิชาการศูนย์ศิลป์สิริ หัสนา ศูนย์ศิลป์สิริ หัสนา กลุ่มวิสาหกิจชุมชน ช่างทอเสื่อ และปราชญ์ท้องถิ่น ครูผู้สอนวิชาศิลปะพื้นบ้านโดยดำเนินการทุกชุมชน

3.2 ผู้วิจัยนัดหมายให้มาประชุม สัมมนา ทบทวน จุดเด่น จุดด้อย ในหัวข้อรูปแบบการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอเสื่อกก ของจังหวัดจันทบุรี และกระบวนการผลิตที่ส่งผลกระทบต่อผู้ผลิต ชุมชน สังคม และวัฒนธรรม

3.3 นำแบบสัมภาษณ์ให้ผู้เข้าร่วมสัมมนาทำ

3.4 นำรายละเอียดเกี่ยวกับสัมภาษณ์มาวิเคราะห์

3.5 นำข้อมูลกลับไปให้ผู้ร่วมสัมมนาตรวจสอบความถูกต้อง

3.6 นำข้อมูลที่ตรวจสอบแล้วมาวิเคราะห์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการทำวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งผู้วิจัยมุ่งที่จะบรรยายข้อเท็จจริง ตลอดจนการแปลความหมายเนื้อหาสาระจากการ การศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอเสื่อกก ของจังหวัดจันทบุรี และกระบวนการผลิตที่ส่งผลกระทบต่อผู้ผลิต ชุมชน สังคม และวัฒนธรรม จากการลงพื้นที่ดำเนินการสัมภาษณ์กลุ่มย่อยกับผู้มีส่วนได้ ส่วนเสีย อันได้แก่นักวิชาการศูนย์ศิลป์สิริ หัสนา ศูนย์ศิลป์สิริ หัสนา กลุ่มวิสาหกิจชุมชน ช่างทอเสื่อ และปราชญ์ท้องถิ่น

วิสาหกิจชุมชน ช่างทอเสื้อ และปราชญ์ท้องถิ่น ครูผู้สอนวิชาศิลปะพื้นบ้านโดยดำเนินการทุกชุมชน การนัดหมายให้มาประชุม สัมมนา ทบทวน จุดเด่น จุดด้อย ในหัวข้อ รูปแบบการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอเสื้อก ของจังหวัดจันทบุรี และกระบวนการผลิตที่ส่งผลต่อผู้ผลิตชุมชน สังคม และวัฒนธรรม นำแบบสัมภาษณ์ให้ผู้เข้าร่วมสัมมนาทำ นำรายละเอียดเกี่ยวกับสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ นำข้อมูลกลับไปให้ผู้ร่วมสัมมนาตรวจสอบความถูกต้อง นำข้อมูลที่ตรวจสอบแล้วมาวิเคราะห์ โดยการนำทฤษฎีการจัดการความรู้ KM

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

จากการลงพื้นที่ดำเนินการสัมภาษณ์กลุ่มย่อยกับผู้มีส่วนได้ ส่วนเสีย อันได้แก่นักวิชาการศูนย์ศิลปปี่เสื่อ หัวหน้าศูนย์ศิลปปี่เสื่อ หัวหน้ากลุ่มวิสาหกิจชุมชน ช่างทอเสื่อ และปราชญ์ท้องถิ่น ครูผู้สอนวิชาศิลปะพื้นบ้านโดยดำเนินการทุกชุมชน ในหัวข้อ รูปแบบการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอเสื่อของจังหวัดจันทบุรี และกระบวนการผลิตที่ส่งผลต่อผู้ผลิต ชุมชน สังคม และวัฒนธรรม ดังนี้

1. รูปแบบการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอเสื่อของจังหวัดจันทบุรี
2. กระบวนการผลิตที่ส่งผลต่อ ผู้ผลิต ชุมชน สังคม วัฒนธรรม ในอนาคต

1. กระบวนการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอเสื่อของจังหวัดจันทบุรี

จากการลงพื้นที่ศึกษาข้อมูลกระบวนการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอเสื่อในชุมชนที่ยังมีการอนุรักษ์และทำอาชีพทอเสื่ออยู่ มีทั้งหมด 6 ชุมชน ได้แก่

- ชุมชนบ้านบางสระเก้า
- ชุมชนบ้านเสม็ดงาม
- ชุมชนบ้านท่าแฉลบ
- ชุมชนหลังวัดโรมันคาทอลิก
- ชุมชนบ้านเกาะโดนด
- ชุมชนบ้านเขาน้อย

จากการศึกษาพบว่า รูปแบบการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอเสื่อของจังหวัดจันทบุรี มี ดังนี้

รูปแบบการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอเสื่อกกของชุมชนบ้านบางสระเก้า

จากการวิเคราะห์รูปแบบการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอเสื่อกกของชุมชนบ้านบางสระเก้า จากการสัมภาษณ์กลุ่มย่อยชุมชนบางสระเก้า ซึ่งมีหน่วยการเรียนรู้ทั้งหมด 3 หน่วย ได้แก่ 1. ศูนย์ศิลป์เสือ (กลุ่มชุมชน) 2. โรงเรียนวัดบางสระเก้า (พิสิฏฐวิทยาการ) 3. กลุ่มชุมชนที่มีอาชีพทอเสื่อ พบว่าแต่ละหน่วยมีการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอเสื่อกกตามรายละเอียดในตารางดังนี้

ตาราง 1 รูปแบบการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอเสื่อกกของชุมชนบ้านบางสระเก้า

ศูนย์ศิลป์เสือ	กลุ่มชุมชนที่มีอาชีพทอเสื่อ	โรงเรียนวัดบางสระเก้า (พิสิฏฐวิทยาการ)
1. ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย อันได้แก่ หัวหน้าศูนย์วิสาหกิจชุมชน และช่างทอเสื่อที่มีความชำนาญทางด้านการทอเสื่อกก (ผู้สอน) ร่วมกันประชุมสัมมนา กลุ่มย่อย เพื่อ กำหนด กระบวนการถ่ายทอดความรู้	1. ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย อันได้แก่ หัวหน้าศูนย์วิสาหกิจชุมชน และช่างทอเสื่อที่มีความชำนาญทางด้านการทอเสื่อกก กลุ่มชุมชนที่มีอาชีพทอเสื่อ ช่างใหม่ ร่วมกันประชุม สัมมนากลุ่มย่อยเพื่อกำหนด กระบวนการถ่ายทอดความรู้	1. ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย อันได้แก่ ครูผู้สอนวิชาศิลปะพื้นบ้าน หัวหน้าศูนย์วิสาหกิจชุมชนและช่างทอเสื่อที่มีความชำนาญทางด้านการทอเสื่อกก ช่างใหม่ และตัวแทนนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 ร่วมกันประชุมสัมมนากลุ่มย่อย เพื่อกำหนด กระบวนการ ถ่ายทอดความรู้
2. หลังจากที่มีผู้มีส่วนได้ส่วนเสียประชุมสัมมนากลุ่มย่อยจนได้กระบวนการถ่ายทอดความรู้ แล้ว ผู้สอน จึงนำเอา กระบวนการถ่ายทอดความรู้ ดังกล่าวนี้นำไปใช้ในการสอนให้กับผู้ที่สนใจและได้เข้ามา ศึกษาดูงานในเรื่องการทอเสื่อกก โดยมีวิธีการดังนี้		

ศูนย์ศิลป์เสือ	กลุ่มชุมชนที่มีอาชีพทอเสื่อ	โรงเรียนวัดบางสระแก้ว (พิสิฐรัฐวิทยาการ)
กระบวนการถ่ายทอดความรู้ ขั้นที่ 1 ผู้สอนนำเข้าสู่บทเรียนโดยวิธีการซักถามผู้เรียนถึงความรู้หรือประสบการณ์ในด้านการทอเสื่อกกว่ามีมากน้อยเพียงใด เพื่อประเมินความรู้พื้นฐานของผู้เรียนก่อนเริ่มทำการสอน ขั้นที่ 2 ผู้สอนทำการสอนโดยใช้วิธีการบรรยายยังพาผู้เรียนไปศึกษา ณ สถานที่จริง รวมถึงแนะนำเกี่ยวกับวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการทอเสื่อกก พร้อมทั้งบรรยายถึงวิธีการใช้งานของวัสดุอุปกรณ์แต่ละชนิด	2. หลังจากที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียประชุมสัมมนากลุ่มย่อยจนได้กระบวนการถ่ายทอดความรู้แล้ว ผู้สอนจึงนำเอากระบวนการถ่ายทอดความรู้ดังกล่าวนี้ไปใช้ในการสอนให้กับบุคคลภายในครอบครัวและช่างใหม่ โดยมีวิธีการดังนี้ กระบวนการถ่ายทอดความรู้ ขั้นที่ 1 ผู้สอนใช้วิธีการเล่าสู่กันฟัง โดยผู้สอนจะเล่าประสบการณ์ความรู้และความสามารถด้านการทอเสื่อกก ที่ตนถูกถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษ	2. หลังจากที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียประชุมสัมมนากลุ่มย่อยจนได้กระบวนการถ่ายทอดความรู้แล้ว ผู้สอนจึงนำเอากระบวนการถ่ายทอดความรู้ดังกล่าวนี้ไปใช้ในการสอนในรายวิชาศิลปะพื้นบ้าน ให้กับนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 โดยมีวิธีการดังนี้

ศูนย์ศิลป์เสือ	กลุ่มชุมชนที่มีอาชีพทอเสือ	โรงเรียนวัดบางสระเก้า (พิสิฐรัฐวิทยาการ)
ขั้นที่ 3 ผู้สอนทำการสาธิตวิธีการทอเสือกกให้ผู้เรียนดู พร้อมทั้งอธิบายถึงขั้นตอนและวิธีการทอเสือกกเบื้องต้น เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจ ขั้นที่ 4 ผู้สอนให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติจริง โดยการให้ผู้เรียนผลัดกันทอเสือจนครบทุกคน ในส่วนผู้สอนจะคอยแนะนำผู้เรียน มีการถามตอบข้อสงสัยต่าง ๆ ในระหว่างทำการสอน และให้กำลังใจผู้เรียนโดยการชื่นชมเมื่อผู้เรียนปฏิบัติตามขั้นตอนได้อย่างถูกต้อง หากผู้เรียนเกิดปัญหาระหว่างการปฏิบัติงาน ผู้สอนจะเข้าไปแนะนำและบอกวิธีแก้ไข จนผู้เรียนสามารถปฏิบัติงานต่อไปได้	ถูกส่งสมมาเป็นเวลานานจนเกิดความชำนาญ เป็นการสอนแบบพอสอนลูกค่อยเป็นค่อยไป มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างผู้สอนและผู้เรียน ขั้นที่ 2 ผู้เรียนมีความเข้าใจถึงวิธีการใช้อุปกรณ์ในการทอเสือ รวมถึงวิธีการทอเสือ และผู้เรียนสามารถทอเสือกกได้ ขั้นที่ 3 ผู้สอนจะร่วมปฏิบัติกับผู้เรียนไปด้วย เพราะในบางขั้นตอนต้องใช้คนมากกว่า 1 คนขึ้นไปในการทำ จนผู้เรียนสามารถปฏิบัติงานต่อไปได้	กระบวนการถ่ายทอดความรู้ ขั้นที่ 1 ผู้สอน (วีณา รุ่งเรือง ครูผู้สอนภูมิปัญญาท้องถิ่น) ทำการสอนนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 มีกระบวนการนำเข้าสู่บทเรียนโดยวิธีการซักถามผู้เรียนถึงความรู้หรือประสบการณ์ในด้านการทอเสือกก และใช้วิธีการให้ผู้เรียนทำ ขั้นที่ 2 ผู้สอน (วีณา รุ่งเรือง ครูผู้สอนภูมิปัญญาท้องถิ่น) มีวิธีการสอนผู้เรียนโดย

ศูนย์ศิลป์เสือ	กลุ่มชุมชนที่มีอาชีพทอเสื่อ	โรงเรียนวัดบางสระเก้า (พิสิฏฐวิทยาการ)
ขั้นที่ 5 ผู้เรียนทุกคนมีความเข้าใจ วิธีการใช้อุปกรณ์ในการทอเสื่อ รวมถึงวิธีการทอเสื่อ และผู้เรียนสามารถทอเสื่ออกได้ ขั้นที่ 6 หลังจากผู้เรียนลงมือทอเสื่อแล้วเสร็จ ผู้สอนได้ทำการตรวจสอบผลงานของแต่ละคน เพื่อประเมินประสิทธิภาพตามประสบการณ์และความเชี่ยวชาญของผู้สอนเอง 3. หลังจากทำการสอน หัวหน้าศูนย์วิสาหกิจชุมชนและช่างทอเสื่อที่มีความชำนาญการทอเสื่อได้นัดพบกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย มาประชุมสัมมนา กลุ่มย่อย เพื่อพิจารณา ประเมินผลการสอน ว่ามีจุดเด่น จุดอ่อนอะไรบ้าง	ขั้นที่ 4 หลังจากทั้งผู้สอนและผู้เรียนลงมือทอเสื่อแล้วเสร็จ ผู้สอนได้ทำการตรวจสอบผลงานของที่ทำ เพื่อประเมินประสิทธิภาพ ตามประสบการณ์และความเชี่ยวชาญของผู้สอนเอง ขั้นที่ 5 ผลงานที่สำเร็จ จะถูกส่งต่อไปยังศูนย์ทอเสื่อที่มีชื่อเสียงประจำชุมชน เพื่อสร้างรายได้ให้กับครอบครัว 3. หลังจากทำการสอน ผู้สอนได้นัดพบกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย มาประชุมสัมมนา กลุ่มย่อย เพื่อพิจารณา ประเมินผลการสอนและผลงานว่ามีจุดเด่น จุดอ่อนอะไรบ้าง	วิธีการแจกเอกสารและเปิดซีดีประกอบการเรียน การสอน พร้อมทั้งบรรยายเนื้อหาความรู้ไปด้วย ขั้นที่ 3 ผู้สอน (วิณา รุ่งเรือง ครูผู้สอนภูมิปัญญาท้องถิ่น) ทำการสาธิตวิธีการทอเสื่ออกให้ผู้เรียนดู พร้อมทั้งอธิบายถึงอุปกรณ์ในการทอเสื่ออก ขั้นตอนและวิธีการทอเสื่ออกเบื้องต้น เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจ ขั้นที่ 4 ผู้เรียนลงมือปฏิบัติจริง โดยการให้ผู้เรียนแบ่งกลุ่มเพื่อปฏิบัติ ผู้สอนจะคอยแนะนำ ผู้เรียนพร้อมทั้งปฏิบัติไปพร้อมกับผู้เรียน มีการถามตอบข้อสงสัยต่าง ๆ ในระหว่างทำการสอน และให้กำลังใจผู้เรียน

ศูนย์ศิลป์เสือ	กลุ่มชุมชนที่มีอาชีพทอเสื่อ	โรงเรียนวัดบางสระเก้า (พิสิฐรัฐวิทยาการ)
		โดยการชื่นชมเมื่อผู้เรียนปฏิบัติตามขั้นตอนได้อย่างถูกต้อง ขั้นที่ 5 ผู้เรียนทุกกลุ่มมีความเข้าใจ วิธีการใช้อุปกรณ์ในการทอเสื่อ รวมถึงวิธีการทอเสื่อ และผู้เรียนสามารถทอเสื่อได้ ขั้นที่ 6 ประเมินประสิทธิภาพ และมีการให้คะแนน ตามเกณฑ์ที่กำหนด ขั้นที่ 7 จัดบันทึกรายละเอียด ทุกครั้งหลังการสอน 3. หลังจากทำการสอน ครูผู้สอนวิชาศิลปะพื้นบ้าน และช่างทอเสื่อที่มีความชำนาญทางด้านการทอเสื่อ

ศูนย์ศิลป์เสือ	กลุ่มชุมชนที่มีอาชีพทอเสื่อ	โรงเรียนวัดบางสระเก้า (พิสิฐรัฐวิทยาการ)
		ได้นัดพบกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย มาประชุมสัมมนากลุ่มย่อย เพื่อพิจารณา ประเมินผลการ สอน ว่ามีจุดเด่น จุดอ่อน อะไรบ้าง

สรุปผลการวิเคราะห์กระบวนการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอเสื่อของชุมชนบ้าน
บางสระเก้า จากตารางข้างต้น

จากการวิเคราะห์กระบวนการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอเสื่อของ
ชุมชนบ้านบางสระเก้า จากการสัมมนากลุ่มย่อยชุมชน
บางสระเก้า ซึ่งมีหน่วยการเรียนรู้ทั้งหมด 3 หน่วย ได้แก่ 1. ศูนย์ศิลป์เสือ (กลุ่มชุมชน) 2. โรงเรียน
วัดบางสระเก้า (พิสิฐรัฐวิทยาการ) 3. กลุ่มชุมชนที่มีอาชีพทอเสื่อ พบว่าแต่ละหน่วยมีการถ่ายทอด
ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอเสื่อ ดังนี้

1. ศูนย์ศิลป์เสือ (กลุ่มชุมชน) มีกระบวนการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นการ
ทอเสื่อ ดังนี้

1) ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย อันได้แก่ หัวหน้าศูนย์วิสาหกิจชุมชน และช่างทอเสื่อที่มี
ความชำนาญทางด้านการทอเสื่อ (ผู้สอน) ร่วมกันประชุมสัมมนากลุ่มย่อยเพื่อกำหนด
กระบวนการถ่ายทอดความรู้

2) หลังจากที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียประชุมสัมมนากลุ่มย่อยจนได้กระบวนการ
ถ่ายทอดความรู้ ผู้สอนจึงนำเอากระบวนการถ่ายทอดความรู้ดังกล่าวนี้ไปใช้ในการสอนให้กับผู้
ที่สนใจและได้เข้ามาศึกษาดูงานในเรื่องการทอเสื่อ ซึ่งมีกระบวนการถ่ายทอดความรู้ ทั้งหมด
6 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ผู้สอนมีการนำผู้เรียนเข้าสู่บทเรียนโดยวิธีการซักถามผู้เรียนถึงความรู้
หรือประสบการณ์ในด้านการทอเสื่อว่ามีมากน้อยเพียงใด เพื่อประเมินความรู้พื้นฐานของ
ผู้เรียนก่อนเริ่มทำการสอน

ขั้นที่ 2 ผู้สอนทำการสอนโดยใช้วิธีการบรรยายถึงประวัติความเป็นมา ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับเชื้อก และวิธีการทอเชื้อกเบื้องต้น อีกทั้งยังพาผู้เรียนไปศึกษา ณ สถานที่จริง รวมถึงแนะนำเกี่ยวกับวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการทอเชื้อก พร้อมทั้งบรรยายถึงวิธีการใช้งานและวิธีการดูแลรักษาของวัสดุอุปกรณ์แต่ละชนิด

ขั้นที่ 3 ผู้สอนทำการสาธิตวิธีการทอเชื้อกให้ผู้เรียนดู พร้อมทั้งอธิบายถึง ขั้นตอนและวิธีการทอเชื้อกเบื้องต้น เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจ

ขั้นที่ 4 ผู้สอนให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติจริง โดยการให้ผู้เรียนผลัดกันทอเชื้อจนครบทุกคน ในส่วนผู้สอนจะคอยแนะนำผู้เรียน มีการถามตอบข้อสงสัยต่าง ๆ ในระหว่างทำการสอน และให้กำลังใจผู้เรียนโดยการชื่นชมเมื่อผู้เรียนปฏิบัติตามขั้นตอนได้อย่างถูกต้อง หากผู้เรียนเกิดปัญหาระหว่างการปฏิบัติงาน ผู้สอนจะเข้าไปแนะนำและบอกวิธีแก้ไข จนผู้เรียนสามารถปฏิบัติงานต่อไปได้

ขั้นที่ 5 หลังจากผู้เรียนลงมือทอเชื้อแล้วเสร็จ ผู้สอนได้ทำการตรวจสอบผลงานของแต่ละกลุ่ม เพื่อประเมินประสิทธิภาพ ตามประสบการณ์และความเชี่ยวชาญของผู้สอนเอง

ขั้นที่ 6 หลังจากผู้เรียนลงมือทอเชื้อแล้วเสร็จ ผู้สอนได้ทำการตรวจสอบผลงานของแต่ละคนเพื่อประเมินประสิทธิภาพ ตามประสบการณ์และความเชี่ยวชาญของผู้สอนเอง

3) หลังจากทำการสอน หัวหน้าศูนย์วิสาหกิจชุมชน และช่างทอเชื้อที่มีความชำนาญการทอเชื้อ ได้นัดพบกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย มาประชุมสัมมนากลุ่มย่อย เพื่อพิจารณา ประเมินผลการสอน ว่ามีจุดเด่น จุดอ่อนอะไรบ้าง เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไข ปรับปรุง และพัฒนาการสอนในครั้งต่อไป

2. กลุ่มชุมชนที่มีอาชีพทอเชื้อ มีกระบวนการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอเชื้อก ดังนี้

1) ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย อันได้แก่ หัวหน้าศูนย์วิสาหกิจชุมชน และช่างทอเชื้อที่มีความชำนาญทางด้านการทอเชื้อก กลุ่มชุมชนที่มีอาชีพทอเชื้อ ช่างใหม่ ร่วมกันประชุมสัมมนากลุ่มย่อยเพื่อกำหนดกระบวนการถ่ายทอดความรู้

2) หลังจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียประชุมสัมมนากลุ่มย่อยจนได้กระบวนการถ่ายทอดความรู้แล้ว ผู้สอนจึงนำเอากระบวนการถ่ายทอดความรู้ดังกล่าวนี้ไปใช้ในการสอนให้กับบุคคลภายในครอบครัวและช่างใหม่ โดยมีวิธีการดังนี้

ขั้นที่ 1 ผู้สอนใช้วิธีการเล่าสู่กันฟัง โดยผู้สอนจะเล่าประสบการณ์ความรู้และความสามารถด้านการทอเสื่อ ที่ตนถูกถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษ ถูกส่งต่อมาเป็นเวลานานจนเกิดความชำนาญ เป็นการสอนแบบฟอสอนลูกค่อยเป็นค่อยไป มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างผู้สอนและผู้เรียน

ขั้นที่ 2 ผู้สอนจะร่วมปฏิบัติกับผู้เรียนไปด้วย เพราะในบางขั้นตอนต้องใช้ คนมากกว่า 1 คนขึ้นไปในการทำ จนผู้เรียนสามารถปฏิบัติงานต่อไปได้

ขั้นที่ 3 ผู้สอนจะร่วมปฏิบัติกับผู้เรียนไปด้วย เพราะในบางขั้นตอนต้องใช้ คนมากกว่า 1 คนขึ้นไปในการทำ จนผู้เรียนสามารถปฏิบัติงานต่อไปได้

ขั้นที่ 4 หลังจากทั้งผู้สอนและผู้เรียนลงมือทอเสื่อแล้วเสร็จ ผู้สอนได้ทำการตรวจสอบผลงานของที่ทำ เพื่อประเมินประสิทธิภาพ ตามประสบการณ์และความเชี่ยวชาญของผู้สอนเอง

ขั้นที่ 5 ผลงานที่สำเร็จ จะถูกส่งต่อไปยังศูนย์ทอเสื่อที่มีชื่อเสียงประจำชุมชน เพื่อสร้างรายได้ให้กับครอบครัว

3) หลังจากทำการสอน ผู้สอนได้นัดพบกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย มาประชุมสัมมนากลุ่มย่อย เพื่อพิจารณา ประเมินผลการสอนและผลงาน ว่ามีจุดเด่น จุดอ่อนอะไรบ้าง เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไข ปรับปรุง และพัฒนาการสอนในครั้งต่อไป

3. โรงเรียนวัดบางสระแก้ว (พิสิฐวิทยาการ) มีกระบวนการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอเสื่อ ดังนี้

1) ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย อันได้แก่ ครูผู้สอนวิชาศิลปะพื้นบ้าน หัวหน้าศูนย์วิสาหกิจชุมชนและช่างทอเสื่อที่มีความชำนาญด้านการทอเสื่อ กว้างใหม่ และตัวแทนนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 ร่วมกันประชุมสัมมนากลุ่มย่อยเพื่อกำหนดกระบวนการถ่ายทอดความรู้

2) หลังจากที่มีผู้มีส่วนได้ส่วนเสียประชุมสัมมนากลุ่มย่อยจนได้กระบวนการถ่ายทอดความรู้แล้ว ผู้สอนจึงนำเอากระบวนการถ่ายทอดความรู้ดังกล่าวนี้ไปใช้ในการสอนในรายวิชาศิลปะพื้นบ้าน ให้กับนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 โดยมีวิธีการดังนี้

ขั้นที่ 1 ผู้สอนมีกระบวนการนำเข้าสู่บทเรียนโดยวิธีการซักถามผู้เรียนถึงความรู้หรือประสบการณ์ในด้านการทอเสื่อว่ามีมากน้อยเพียงใด เพื่อประเมินความรู้พื้นฐานของผู้เรียนก่อนเริ่มทำการสอน และใช้วิธีการให้ผู้เรียนทำแบบฝึกหัดก่อนเรียนเพื่อประเมินความรู้เดิมของผู้เรียน

ขั้นที่ 2 มีวิธีการสอนผู้เรียนโดยวิธีการแจกเอกสารและเปิดซีดีประกอบการเรียน การสอน พร้อมทั้งบรรยายเนื้อหาควบคู่ไปด้วย

ขั้นที่ 3 ผู้สอนทำการสาธิตวิธีการทอเสื้ออกให้ผู้เรียนดู พร้อมทั้งอธิบายถึงอุปกรณ์ในการทอเสื้ออกขั้นตอนและวิธีการทอเสื้ออกเบื้องต้น โดยแยกขั้นตอนการผลิตผลิตภัณฑ์จากกกที่เหมาะสมกับวุฒิมิภาวะของนักเรียนให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้งาน

ขั้นที่ 4 ผู้สอนให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติจริง โดยการให้ผู้เรียนแบ่งกลุ่มเพื่อปฏิบัติ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะการทำงานเป็นทีม

ขั้นที่ 5 ผู้เรียนทุกกลุ่มมีความเข้าใจ วิธีการใช้อุปกรณ์ในการทอเสื้อ รวมถึงวิธีการทอเสื้อ และผู้เรียนสามารถทอเสื้ออกได้

ขั้นที่ 6 หลังจากผู้เรียนลงมือทอเสื้อแล้วเสร็จ ผู้สอนได้ทำการตรวจสอบผลงานของแต่ละกลุ่ม เพื่อประเมินประสิทธิภาพและมีการให้คะแนน ตามเกณฑ์ที่กำหนด

ขั้นที่ 7 ผู้สอนมีการจัดบันทึกรายละเอียดทุกครั้งหลังการสอน หลังจากทำการสอน ครูผู้สอนวิชาศิลปะพื้นบ้าน และช่างทอเสื้อที่มีความชำนาญทางด้านการทอเสื้ออก ได้นัดพบกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย มาประชุมสัมมนากลุ่มย่อย เพื่อพิจารณา ประเมินผลการสอน ว่ามีจุดเด่น จุดอ่อนอะไรบ้าง

3) หลังจากทำการสอน ครูผู้สอนวิชาศิลปะพื้นบ้าน และช่างทอเสื้อที่มีความชำนาญทางด้านการทอเสื้ออก ได้นัดพบกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย มาประชุมสัมมนากลุ่มย่อย เพื่อพิจารณา ประเมินผลการสอน ว่ามีจุดเด่น จุดอ่อนอะไรบ้าง เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปรับปรุง และพัฒนาการสอนในครั้งต่อ ๆ ไป

รูปแบบการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอเสื่อกกของชุมชนบ้านเสม็ดงาม

จากการวิเคราะห์รูปแบบการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอเสื่อกกของชุมชนบ้านเสม็ดงาม จากการสัมภาษณ์กลุ่มย่อยชุมชนบ้านเสม็ดงาม ซึ่งมีหน่วยการเรียนรู้ทั้งหมด 1 หน่วย ได้แก่ ศูนย์วิสาหกิจชุมชนบ้านเสม็ดงาม

ตาราง 2 รูปแบบการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอเสื่อกกของชุมชนบ้านเสม็ดงาม

ศูนย์วิสาหกิจชุมชนบ้านเสม็ดงาม		
ขั้นการเตรียม รูปแบบการถ่ายทอดความรู้	รูปแบบการถ่ายทอดความรู้	ประเมินผลการสอน
1. ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย อันได้แก่ หัวหน้าศูนย์วิสาหกิจชุมชน และช่างทอเสื่อที่มีความชำนาญทางด้านการทอเสื่อกก (ผู้สอน) ร่วมกันประชุมสัมมนา กลุ่มย่อย เพื่อ กำหนด กระบวนการถ่ายทอดความรู้ 2. หลังจากที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ประชุมสัมมนากลุ่มย่อยจนได้ กระบวนการถ่ายทอดความรู้ แล้ว ผู้สอนจึงนำเอา กระบวนการถ่ายทอดความรู้ ดังกล่าวนี้นำไปใช้ในการสอน ให้กับผู้ที่สนใจและได้เข้ามา ศึกษาดูงานในเรื่องการทอเสื่อกก โดยมีวิธีการดังนี้	ขั้นที่ 1 ผู้สอนแบ่งกลุ่มผู้เรียน ออก เป็น 3 กลุ่ม ตามจำนวน ของสมาชิกผู้ดูแลศูนย์ และ นำเข้าสู่บทเรียนโดยวิธีการเล่า ถึงประวัติความเป็นมาของเสื่อกกจันทบูร และมีการซักถาม ผู้เรียน ด้านความรู้พื้นฐาน เกี่ยวเสื่อกกจันทบูร เพื่อ ประเมินความรู้เบื้องต้นของ ผู้เรียน ขั้นที่ 2 ผู้สอนหรือหัวหน้าศูนย์ ฯ แจกเอกสารประกอบการ สอนที่จัดทำขึ้นโดย อาจารย์ และนักศึกษา สาขาวิชาการ ออกแบบผลิตภัณฑ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี และทำการสอนโดยใช้	3. หลังจากทำการสอน หัวหน้าศูนย์วิสาหกิจชุมชน และช่างทอเสื่อที่มีความชำนาญการทอเสื่อ ได้นัดพบกับ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย มา ประชุมสัมมนากลุ่มย่อย เพื่อ พิจารณา ประเมินผลการสอน ว่ามีจุดเด่น จุดอ่อนอะไรบ้าง

ศูนย์วิสาหกิจชุมชนบ้านเสม็ดงาม		
ขั้นการเตรียม รูปแบบการถ่ายทอดความรู้	รูปแบบการถ่ายทอดความรู้	ประเมินผลการสอน
	วิธีการบรรยาย แนะนำเกี่ยวกับวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการทอเสื่อกก พร้อมทั้งให้นักเรียนเปิดเอกสารประกอบตามไปด้วย และทำการสาธิตวิธีการใช้งานของวัสดุอุปกรณ์แต่ละชนิด ขั้นที่ 3 ผู้สอนประจำแต่ละกลุ่ม ทำการสาธิตวิธีการทอเสื่อกกให้ผู้เรียนดู พร้อมทั้งอธิบายถึงขั้นตอนและวิธีการทอเสื่อกกเบื้องต้น เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจ ขั้นที่ 4 ผู้สอนประจำแต่ละกลุ่ม ให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติจริงในส่วนผู้สอนจะคอยแนะนำผู้เรียน มีการถามตอบข้อสงสัยต่าง ๆ ในระหว่างทำการสอน ผู้สอนให้กำลังใจผู้เรียนโดยการชื่นชมเมื่อผู้เรียนปฏิบัติตามขั้นตอนได้อย่างถูกต้อง หากผู้เรียนเกิดปัญหาระหว่างการปฏิบัติงาน ผู้สอนประจำกลุ่มจะคอยแนะนำและบอก	

ศูนย์วิสาหกิจชุมชนบ้านเสม็ดงาม		
ขั้นการเตรียม รูปแบบการถ่ายทอดความรู้	รูปแบบการถ่ายทอดความรู้	ประเมินผลการสอน
	วิธีแก้ไข จนผู้เรียนสามารถปฏิบัติงานต่อไปได้ ขั้นที่ 5 ผู้เรียนทุกคนมีความเข้าใจ วิธีการใช้อุปกรณ์ในการทอเสื้อ รวมถึงวิธีการทอเสื้อ และผู้เรียนสามารถทอเสื้อกได้ ขั้นที่ 6 หลังจากผู้เรียนลงมือทอเสื้อแล้วเสร็จ ผู้สอนประจำกลุ่ม ได้ทำการตรวจสอบผลงานของแต่ละคนเพื่อประเมินประสิทธิภาพ ตามประสบการณ์และความเชี่ยวชาญของผู้สอนเอง	

สรุปผลการวิเคราะห์กระบวนการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอเสื้อกของชุมชนบ้านเสม็ดงาม จากตารางข้างต้น

จากการวิเคราะห์กระบวนการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอเสื้อกของชุมชนบ้านบางสระแก้ว จากการสัมมนากลุ่มย่อยชุมชน บ้านเสม็ดงาม ซึ่งมีหน่วยการเรียนรู้ทั้งหมด 1 หน่วย ได้แก่ ศูนย์วิสาหกิจชุมชนบ้านเสม็ดงาม

ศูนย์วิสาหกิจชุมชนบ้านเสม็ดงาม มีกระบวนการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอเสื่ออก ดังนี้

1. ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย อันได้แก่ หัวหน้าศูนย์วิสาหกิจชุมชน และช่างทอเสื่อที่มีความชำนาญทางด้านการทอเสื่ออก (ผู้สอน) ร่วมกันประชุมสัมมนากลุ่มย่อยเพื่อกำหนดกระบวนการถ่ายทอดความรู้

2. หลังจากที่มีผู้มีส่วนได้ส่วนเสียประชุมสัมมนากลุ่มย่อยจนได้กระบวนการถ่ายทอดความรู้ ผู้สอนจึงนำเอากระบวนการถ่ายทอดความรู้ดังกล่าวนี้ไปใช้ในการสอนให้กับผู้ที่สนใจและได้เข้ามาศึกษาดูงานในเรื่องการทอเสื่ออก ซึ่งมีกระบวนการถ่ายทอดความรู้ ทั้งหมด 6 ขั้น ดังนี้

ขั้นที่ 1 ผู้สอนนำเข้าสู่บทเรียนโดยวิธีการเล่าถึงประวัติความเป็นมาของเสื่ออกจันทบูร และมีการซักถามผู้เรียน ด้านความรู้พื้นฐานเกี่ยวเสื่ออกจันทบูร เพื่อประเมินความรู้เบื้องต้นของผู้เรียน

ขั้นที่ 2 ผู้สอนมีการ แจกเอกสารประกอบการสอนที่ และทำการสอนโดยใช้วิธีการบรรยาย พร้อมกับให้ผู้เรียนเรียนรู้จากเอกสารประกอบตามไปด้วย และมีการสาธิตวิธีตามเนื้อหาที่สอน

ขั้นที่ 3 ผู้สอน ทำการสอนผู้เรียนโดยวิธีการสาธิตประกอบการบรรยาย เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจ

ขั้นที่ 4 ผู้สอน ให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติจริง มีการแนะนำผู้เรียน ซักถาม ตอบข้อสงสัยต่าง ๆ และมีการกำลังใจผู้เรียน

ขั้นที่ 5 ผู้เรียนทุกคนมีความเข้าใจ วิธีการใช้อุปกรณ์ในการทอเสื่อ รวมถึงวิธีการทอเสื่อ และผู้เรียนสามารถทอเสื่ออกได้

ขั้นที่ 6 หลังจากผู้เรียนลงมือทอเสื่อแล้วเสร็จ ผู้สอนประจำกลุ่ม ได้ทำการตรวจสอบผลงานของแต่ละคนเพื่อประเมินประสิทธิภาพ ตามประสบการณ์และความเชี่ยวชาญของผู้สอนเอง

3. หลังจากทำการสอน หัวหน้าศูนย์วิสาหกิจชุมชน และช่างทอเสื่อที่มีความชำนาญการทอเสื่อ ได้นัดพบกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย มาประชุมสัมมนากลุ่มย่อย เพื่อพิจารณา ประเมินผล การสอน ว่ามีจุดเด่น จุดอ่อนอะไรบ้าง

กระบวนการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอเสื่อกกของชุมชนบ้านท่า แฉลบ

จากการวิเคราะห์กระบวนการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอเสื่อกกของชุมชนบ้านท่าแฉลบจากการสัมภาษณ์กลุ่มย่อยชุมชนบ้านท่าแฉลบ ซึ่งมีหน่วยการเรียนรู้ทั้งหมด 1 หน่วย ได้แก่ ศูนย์วิสาหกิจชุมชนบ้านท่าแฉลบ

ตาราง 3 กระบวนการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอเสื่อกกของชุมชนบ้านท่าแฉลบ

ศูนย์วิสาหกิจชุมชนบ้านท่าแฉลบ		
ขั้นการเตรียม รูปแบบการถ่ายทอดความรู้	รูปแบบการถ่ายทอดความรู้	ประเมินผลการสอน
1. ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย อันได้แก่ หัวหน้าศูนย์วิสาหกิจชุมชน และช่างทอเสื่อที่มีความชำนาญทางด้านการทอเสื่อกก (ผู้สอน) ร่วมกันประชุมสัมมนา กลุ่มย่อย เพื่อ กำหนดกระบวนการถ่ายทอดความรู้ 2. หลังจากที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ประชุมสัมมนากลุ่มย่อยจนได้กระบวนการถ่ายทอดความรู้ แล้ว ผู้สอนจึงนำเอากระบวนการถ่ายทอดความรู้ดังกล่าวนี้ไปใช้ในการสอนให้กับผู้ที่สนใจและได้เข้ามาศึกษาดูงานในเรื่องการทอเสื่อกก โดยมีวิธีการดังนี้	ขั้นที่ 1 ผู้สอนนำเข้าสู่บทเรียน โดยวิธีการซักถามความรู้เบื้องต้นของผู้เรียน ขั้นที่ 2 ผู้สอนทำการสอนโดยใช้วิธีการบรรยาย แนะนำเกี่ยวกับวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการทอเสื่อกก พร้อมทั้งพาเดินชม และแนะนำสถานที่ผลิตภัณฑ์แปรรูปต่างๆ ของศูนย์วิสาหกิจชุมชน ขั้นที่ 3 ผู้สอนพาผู้เรียนมายังสถานที่ทอเสื่อและแปรรูปผลิตภัณฑ์ พร้อมทั้งให้ช่างทอเสื่อปฏิบัติขั้นตอน วิธีการทอเสื่อและแปรรูปให้ผู้เรียนได้ดู ผู้สอนอธิบายถึงขั้นตอนและ	3. หลังจากทำการสอน หัวหน้าศูนย์วิสาหกิจชุมชน และช่างทอเสื่อที่มีความชำนาญการทอเสื่อ ได้นัดพบกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย มาประชุมสัมมนากลุ่มย่อย เพื่อพิจารณา ประเมินผลการสอนว่ามีจุดเด่น จุดอ่อนอะไรบ้าง

ศูนย์วิสาทกิจชุมชนบ้านท่าแฉลบ		
ขั้นการเตรียม รูปแบบการ ถ่ายทอดความรู้	รูปแบบการถ่ายทอดความรู้	ประเมินผลการสอน
	วิธีการทอเสื้อกกเบื้องต้น เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจ ขั้นที่ 4 ผู้สอนให้ผู้เรียนลงมือ ปฏิบัติจริง ในส่วนผู้สอนจะ คอยแนะนำผู้เรียน มีการถาม ตอบข้อสงสัยต่าง ๆ ในระหว่าง ทำการสอน ผู้สอนให้กำลังใจ ผู้เรียนโดยการชื่นชม เมื่อ ผู้เรียนปฏิบัติตามขั้นตอนได้ อย่างถูกต้อง หากผู้เรียนเกิด ปัญหาระหว่างการปฏิบัติงาน ผู้สอนจะคอยแนะนำและบอก วิธีแก้ไข จนผู้เรียนสามารถ ปฏิบัติงานต่อไปได้ ขั้นที่ 5 ผู้เรียนทุกคนมีความ เข้าใจ วิธีการใช้อุปกรณ์ในการ ทอเสื้อ รวมถึงวิธีการทอเสื้อ และผู้เรียนสามารถทอเสื้อกก ได้ ขั้นที่ 6 หลังจากผู้เรียนลงมือ ทอเสื้อแล้วเสร็จ ผู้สอนประจำ กลุ่ม ได้ทำการตรวจสอบ ผลงานของแต่ละคนเพื่อ ประเมินประสิทธิภาพ ตาม ประสบการณ์และความ	

ศูนย์วิสาห์กิจชุมชนบ้านท่าแฉลบ		
ขั้นการเตรียม รูปแบบการถ่ายทอดความรู้	รูปแบบการถ่ายทอดความรู้	ประเมินผลการสอน
	เชี่ยวชาญของผู้สอนเอง	

สรุปผลการวิเคราะห์กระบวนการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอเสื่อของชุมชนบ้านท่าแฉลบ จากตารางข้างต้น

จากการวิเคราะห์กระบวนการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอเสื่อของชุมชนบ้านบางสระแก้ว จากการสัมภาษณ์กลุ่มย่อยชุมชน บ้านเสม็ดงาม ซึ่งมีหน่วยการเรียนรู้ทั้งหมด 1 หน่วย ได้แก่ ศูนย์วิสาห์กิจชุมชนบ้านท่าแฉลบ

ศูนย์วิสาห์กิจชุมชนบ้านท่าแฉลบ มีกระบวนการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอเสื่อ ดังนี้

1. ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย อันได้แก่ หัวหน้าศูนย์วิสาห์กิจชุมชน และช่างทอเสื่อที่มีความชำนาญทางด้านการทอเสื่อ (ผู้สอน) ร่วมกันประชุมสัมมนากลุ่มย่อยเพื่อกำหนดกระบวนการถ่ายทอดความรู้

2. หลังจากที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียประชุมสัมมนากลุ่มย่อยจนได้กระบวนการถ่ายทอดความรู้ ผู้สอนจึงนำเอากระบวนการถ่ายทอดความรู้ดังกล่าวนี้ไปใช้ในการสอนให้กับผู้ที่สนใจและได้เข้ามาศึกษาดูงานในเรื่องการทอเสื่อ ซึ่งมีกระบวนการถ่ายทอดความรู้ ทั้งหมด 6 ขั้น ดังนี้

ขั้นที่ 1 ผู้สอนนำเข้าสูบทเรียนโดยวิธีการซักถามความรู้เบื้องต้นของผู้เรียน

ขั้นที่ 2 ผู้สอนทำการสอนโดยใช้วิธีการบรรยาย

ขั้นที่ 3 ผู้สอนใช้วิธีการบรรยายและปฏิบัติให้ผู้เรียนได้ดู

ขั้นที่ 4 ผู้สอนให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติจริง มีการแนะนำผู้เรียน มีการถามตอบข้อสงสัยต่าง ๆ และให้กำลังใจผู้เรียน รวมไปถึงการแนะนำและบอกวิธีแก้ไข จนผู้เรียนสามารถปฏิบัติงานต่อไปได้

ขั้นที่ 5 ผู้เรียนทุกคนมีความเข้าใจ วิธีการใช้อุปกรณ์ในการทอเสื่อ รวมถึงวิธีการทอเสื่อ และผู้เรียนสามารถทอเสื่อได้

ขั้นที่ 6 หลังจากผู้เรียนลงมือทอเสื้อแล้วเสร็จ ผู้สอนประจำกลุ่ม ได้ทำการตรวจสอบผลงานของแต่ละคนเพื่อประเมินประสิทธิภาพ ตามประสบการณ์และความเชี่ยวชาญของผู้สอนเอง

3. หลังจากทำการสอน หัวหน้าศูนย์วิสาห์กิจชุมชน และช่างทอเสื้อที่มีความชำนาญการทอเสื้อ ได้นัดพบกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย มาประชุมสัมมนากลุ่มย่อย เพื่อพิจารณา ประเมินผลการสอน ว่ามีจุดเด่น จุดอ่อนอะไรบ้าง

กระบวนการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอเสื้ออกของชุมชนหลังวัดโรมันคาทอลิก

จากการวิเคราะห์กระบวนการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอเสื้ออกของชุมชนบ้านเขาน้อย จากการสัมมนากลุ่มย่อยชุมชนหลังวัดโรมันคาทอลิก ซึ่งมีหน่วยการเรียนรู้ทั้งหมด 1 หน่วย ได้แก่ โรงเรียนสตรีมารดาพิทักษ์ จ.จันทบุรี

ตาราง 4 กระบวนการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอเสื้ออกของโรงเรียนสตรีมารดาพิทักษ์ จ.จันทบุรี

โรงเรียนสตรีมารดาพิทักษ์ จ.จันทบุรี		
ขั้นการเตรียม รูปแบบการถ่ายทอดความรู้	รูปแบบการถ่ายทอดความรู้	ประเมินผลการสอน
1. ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย อันได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียน ครูผู้สอน ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้ความรู้กับนักเรียนชั้น ป.6 คือ ครูละอิ่ง เชื้อสาย หัวหน้างานอนุรักษ์ ทัศนกรรมพื้นบ้านเสื้อจันทบุรี ช่างทอเสื้อที่มีความชำนาญทางด้านการทอเสื้ออก ร่วมกันประชุมสัมมนากลุ่มย่อยเพื่อกำหนดกระบวนการถ่ายทอดความรู้ 2. หลังจากที่มีผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	ขั้นที่ 1 ผู้สอนนำเข้าสู่บทเรียน โดยวิธีการซักถามความรู้เบื้องต้นของผู้เรียน ขั้นที่ 2 ผู้สอนทำการสอนโดยใช้วิธีการบรรยายความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ที่มาของเสื้ออกจันทบูรณ์ และวิธีการผลิตภัณฑ์แปรรูปต่างๆ ที่อยู่ในหนังสือประกอบการสอน ขั้นที่ 3 ผู้สอนทำการสอนวิธีการ	3. หลังจากทำการสอน หัวหน้าศูนย์วิสาห์กิจชุมชน และช่างทอเสื้อที่มีความชำนาญการทอเสื้อ ได้นัดพบกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย มาประชุมสัมมนากลุ่มย่อย เพื่อพิจารณา ประเมินผลการสอน ว่ามีจุดเด่น จุดอ่อนอะไรบ้าง

โรงเรียนสตรีมารดาพิทักษ์ จ.จันทบุรี		
ขั้นการเตรียม รูปแบบการถ่ายทอดความรู้	รูปแบบการถ่ายทอดความรู้	ประเมินผลการสอน
ประชุมสัมมนากลุ่มย่อยจนได้กระบวนการถ่ายทอดความรู้แล้ว ผู้สอนจึงนำเอากระบวนการถ่ายทอดความรู้ดังกล่าวนี้ไปใช้ในการสอนให้กับผู้ที่สนใจและได้เข้ามาศึกษาดูงานในเรื่องการทอเสื่อกก โดยมีวิธีการดังนี้	โดยบูรณาการ การทอเสื่อเข้ากับกลุ่มสาระวิชาอื่น ๆ และวิธีการทอเสื่อและแปรรูปให้ผู้เรียนได้ดู ผู้สอนอธิบายถึงขั้นตอนและวิธีการทอเสื่อกกเบื้องต้นเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจ การสอนของ ครูสะอั้ง เชื้อสายครูผู้สอน มีแนวทางของการสอนดังนี้ 1. ให้นักเรียนเพื่อศึกษาในเรื่องวัสดุและอุปกรณ์ทอเสื่อ 1.1 ชนิดของกก 1.2 ชนิดของปอ 1.3 คุณสมบัติของกก 1.4 คุณสมบัติของปอ 1.5 วัสดุอื่นๆที่ใช้แทนกกและปอในการทอเสื่อ 1.6 เครื่องมือ วัสดุ อุปกรณ์ที่ใช้ในการทอเสื่อ 1.7 ความรู้เกี่ยวกับเรื่องของสีและเทคนิคการย้อมสี 2. มีแนวทางการสอนที่เน้นการปฏิบัติจริงดังนี้ 2.1 ให้นักเรียนศึกษาการจับกกแล้วปฏิบัติงานตาม 2.2 ให้นักเรียนศึกษาเรื่องการปั่นปอ แล้วปฏิบัติงานตาม	

โรงเรียนสตรีมารดาพิทักษ์ จ.จันทบุรี		
ขั้นการเตรียม รูปแบบการถ่ายทอดความรู้	รูปแบบการถ่ายทอดความรู้	ประเมินผลการสอน
	2.3 นำตัวอย่างไม้ขัดริบเส้นมาให้ นักเรียนดู แล้วให้นักเรียนทำตาม 2.4 นำไม้ฟุ้งกมมาให้ นักเรียนดู แล้วให้นักเรียนทำไม้ฟุ้งกม คนละ 1 อัน 2.5 ให้นักเรียนหาวัสดุอุปกรณ์ในการทอเส้นให้ครบพร้อมที่จะทอได้ 2.6 ครูนำตัวอย่างเส้นรองจานมาให้ นักเรียนมาศึกษาดู แล้ว - ร่วมกันอภิปรายในเรื่อง - สัดส่วนของรูปแบบ - เครื่องมือเครื่องใช้ในการ - ประดิษฐ์ขั้นตอนการประดิษฐ์ จากนั้นครูและนักเรียนช่วยกันสรุปขั้นตอนการผลิต แล้วให้เตรียมหาอุปกรณ์ลงมือปฏิบัติ ซึ่งมีขั้นตอนการทำงาน ดังนี้ 1. ออกแบบลวดลายที่ต้องการในโปรแกรม Excel 2. ออกแบบชิ้นงานลงในกระดาษเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ขนาดกว้าง 10 นิ้ว ยาว 14 นิ้ว 3. ตัดกระดาษที่ออกแบบไว้แล้ว โดยตัดให้ห่างจากเส้นดินสอออกไปประมาณ 0.5 เซนติเมตร โดยรอบ	

โรงเรียนสตรีมารดาพิทักษ์ จ.จันทบุรี		
ขั้นการเตรียม รูปแบบการถ่ายทอดความรู้	รูปแบบการถ่ายทอดความรู้	ประเมินผลการสอน
	4. เอากระดาษที่ตัดออกมานั้นวางลงบนเส้นแล้วเย็บกระดาษติดกับเส้น โดยให้เย็บห่างจากริมกระดาษเข้ามาประมาณ 1 เซนติเมตร โดยรอบด้านใน 5. ตัดเส้นและกระดาษ โดยตัดให้ห่างจากรอยเย็บออกไปประมาณ 0.5 เซนติเมตร 6. เอากระดาษออกแล้วใช้ผ้าก๊วยเย็บริมโดยรอบ ขั้นที่ 4 ผู้สอนให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติจริง โดยการบูรณาการการทอเส้นเข้ากับกลุ่มสาระวิชาอื่น ๆ จนทำให้นักเรียนได้ทดลองใหม่ ๆ ซึ่งเกิดจากความคิดสร้างสรรค์แปรรูปเส้นให้มีความมากกว่าเส้นธรรมดา ในส่วนผู้สอนจะคอยแนะนำผู้เรียน มีการถามตอบข้อสงสัยต่าง ๆ ในระหว่างทำการสอน ผู้สอนให้กำลังใจผู้เรียนโดยการชื่นชมเมื่อผู้เรียนปฏิบัติตามขั้นตอนได้อย่างถูกต้อง หากผู้เรียนเกิดปัญหาระหว่างการปฏิบัติงาน ผู้สอนจะคอยแนะนำและบอกวิธีแก้ไข จนผู้เรียนสามารถปฏิบัติงานต่อไป	

โรงเรียนสตรีมารดาพิทักษ์ จ.จันทบุรี		
ขั้นการเตรียม รูปแบบการถ่ายทอดความรู้	รูปแบบการถ่ายทอดความรู้	ประเมินผลการสอน
	ได้ ขั้นที่ 5 ผู้เรียนทุกคนมีความเข้าใจ วิธีการใช้อุปกรณ์ในการทอเสื้อ รวมถึงวิธีการทอเสื้อ และผู้เรียนสามารถทอเสื้ออกได้ ขั้นที่ 6 หลังจากผู้เรียนลงมือทอเสื้อแล้วเสร็จ ผู้สอน ได้ทำการตรวจสอบผลงานของแต่ละคน เพื่อประเมินประสิทธิภาพ ตามเกณฑ์ที่กำหนด	

สรุปผลการวิเคราะห์กระบวนการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอเสื้ออกของโรงเรียนสตรีมารดาพิทักษ์ จ.จันทบุรี จากตารางข้างต้น

จากการวิเคราะห์กระบวนการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอเสื้ออกของชุมชนหลังวัดโรมัน จากการสัมภาษณ์กลุ่มย่อยชุมชนชุมชนหลังวัดโรมัน ซึ่งมีหน่วยการเรียนรู้ทั้งหมด 1 หน่วย ได้แก่ โรงเรียนสตรีมารดาพิทักษ์ จ.จันทบุรี

โรงเรียนสตรีมารดาพิทักษ์ จ.จันทบุรี มีกระบวนการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอเสื้ออก ดังนี้

1. ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย อันได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียน ครูผู้สอนภูมิปัญญาท้องถิ่นให้ความรู้กับนักเรียนชั้น ป.6 คือ ครูสะอั้ง เชื้อสาย หัวหน้างานอนุรักษ์
หัตถกรรมพื้นบ้านเสื้อจันทบุรี ช่างทอเสื้อที่มีความชำนาญทางด้านการทอเสื้ออก ร่วมกันประชุมสัมมนากลุ่มย่อยเพื่อกำหนดกระบวนการถ่ายทอดความรู้

2. หลังจากที่มีผู้มีส่วนได้ส่วนเสียประชุมสัมมนากลุ่มย่อยจนได้กระบวนการถ่ายทอดความรู้แล้ว ผู้สอนจึงนำเอากระบวนการถ่ายทอดความรู้ดังกล่าวนี้ไปใช้ในการสอนให้กับผู้สนใจ และได้เข้ามาศึกษาดูงานในเรื่องการทอเสื้ออก โดยมีวิธีการดังนี้

ขั้นที่ 1 ผู้สอนนำเข้าสู่บทเรียนโดยวิธีการซักถามความรู้เบื้องต้นของผู้เรียน

ขั้นที่ 2 ผู้สอนทำการสอนโดยใช้วิธีการบรรยายความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ที่มาของเลือกกจันทบูรณ์ และวิธีการผลิตภัณฑ์แปรรูปต่างๆ ที่อยู่ในหนังสือประกอบการสอน

ขั้นที่ 3 ผู้สอนทำการสอนวิธีการโดยบูรณาการ การทอเสื่อเข้ากับกลุ่มสาระวิชาอื่น ๆ และวิธีการทอเสื่อและแปรรูปให้ผู้เรียนได้ดู ผู้สอนอธิบายถึงขั้นตอนและวิธีการทอเสื่อกจันทบูรณ์ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจ

การสอนของ ครูละอิ่ง เชื้อสาย ครูผู้สอน มีแนวทางของการสอนดังนี้

1. ให้นักเรียนเพื่อศึกษาในเรื่องวัสดุและอุปกรณ์ทอเสื่อ
 - 1.1 ชนิดของกก
 - 1.2 ชนิดของปอ
 - 1.3 คุณสมบัติของกก
 - 1.4 คุณสมบัติของปอ
 - 1.5 วัสดุอื่นๆที่ใช้แทนกกและปอในการทอเสื่อ
 - 1.6 เครื่องมือ วัสดุ อุปกรณ์ที่ใช้ในการทอเสื่อ
 - 1.7 ความรู้เกี่ยวกับเรื่องของสี และเทคนิคการย้อมสี
2. มีแนวทางการสอนที่เน้นการปฏิบัติจริงดังนี้
 - 2.1 ให้นักเรียนศึกษาการจักกก แล้วปฏิบัติงานตาม
 - 2.2 ให้นักเรียนศึกษาเรื่องการปั่นปอ แล้วปฏิบัติงานตาม
 - 2.3 นำตัวอย่างไม้ขัดริมเสื่อมาให้นักเรียนดู แล้วให้นักเรียนทำตาม 2.4 นำไม้พุ่งกกมาให้นักเรียนดู แล้วให้นักเรียนทำไม้พุ่งกก คนละ 1 อัน
 - 2.5 ให้นักเรียนหาวัสดุอุปกรณ์ในการทอเสื่อให้ครบพร้อมที่จะทอได้
 - 2.6 ครูนำตัวอย่างเสื่อรองจานมาให้นักเรียนมาศึกษาดู แล้ว
 - ร่วมกันอภิปรายในเรื่อง
 - สัดส่วนของรูปแบบ
 - เครื่องมือเครื่องใช้ในการ
 - ประดิษฐ์ขั้นตอนการประดิษฐ์

จากนั้นครูและนักเรียนช่วยกันสรุปขั้นตอนการผลิต แล้วให้เตรียมหาอุปกรณ์ลงมือปฏิบัติ ซึ่งมีขั้นตอนการทำงาน ดังนี้

1. ออกแบบลวดลายที่ต้องการในโปรแกรม Excel
2. ออกแบบชิ้นงานลงในกระดาษเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ขนาดกว้าง 10 นิ้ว ยาว 14 นิ้ว
3. ตัดกระดาษที่ออกแบบไว้แล้ว โดยตัดให้ห่างจากเส้นดินสอออกไปประมาณ 0.5 เซนติเมตรโดยรอบ

4. เอากระดาษที่ตัดออกมานั้น วางลงบนเสื้อแล้วเย็บกระดาษติดกับเสื้อ โดยให้เย็บห่างจากริมกระดาษเข้ามาประมาณ 1 เซนติเมตร โดยรอบด้านใน

5. ตัดเสื้อและกระดาษ โดยตัดให้ห่างจากรอยเย็บออกไปประมาณ 0.5 เซนติเมตร

6. เอากระดาษออกแล้วใช้ผ้าก๊วยเย็บริมโดยรอบ

ขั้นที่ 4 ผู้สอนให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติจริง โดยการบูรณาการ การทอเสื้อเข้ากับกลุ่มสาระวิชาอื่น ๆ จนทำให้นักเรียนได้ลวดลายใหม่ ๆ ซึ่งเกิดจากความคิดสร้างสรรค์แปรรูปเสื้อให้มีค่ามากกว่าเสื้อธรรมดา ในส่วนผู้สอนจะคอยแนะนำผู้เรียน มีการถามตอบข้อสงสัยต่าง ๆ ในระหว่างทำการสอน ผู้สอนให้กำลังใจผู้เรียนโดยการชื่นชมเมื่อผู้เรียนปฏิบัติตามขั้นตอนได้อย่างถูกต้อง หากผู้เรียนเกิดปัญหาระหว่างการปฏิบัติงาน ผู้สอนจะคอยแนะนำและบอกวิธีแก้ไข จนผู้เรียนสามารถปฏิบัติงานต่อไปได้

ขั้นที่ 5 ผู้เรียนทุกคนมีความเข้าใจ วิธีการใช้อุปกรณ์ในการทอเสื้อ รวมถึงวิธีการทอเสื้อ และผู้เรียนสามารถทอเสื้อได้

ขั้นที่ 6 หลังจากผู้เรียนลงมือทอเสื้อแล้วเสร็จ ผู้สอน ได้ทำการตรวจสอบผลงานของแต่ละคนเพื่อประเมินประสิทธิภาพ ตามเกณฑ์ที่กำหนด

3. หลังจากทำการสอน หัวหน้าศูนย์วิสาขสถานฯ และช่างทอเสื้อที่มีความชำนาญการทอเสื้อ ได้นัดพบกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย มาประชุมสัมมนากลุ่มย่อย เพื่อพิจารณา ประเมินผลการสอน ว่ามีจุดเด่น จุดอ่อนอะไรบ้าง

รูปแบบการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอเสื่อกกของชุมชนบ้านเกาะโดนด

จากการวิเคราะห์กระบวนการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอเสื่อกกของชุมชนบ้านเกาะโดนด จากการสัมภาษณ์กลุ่มย่อยชุมชนบ้านเกาะโดนด ซึ่งมีหน่วยการเรียนรู้ทั้งหมด 1 หน่วย ได้แก่ ศูนย์วิสาหกิจชุมชนบ้านเกาะโดนด

ตาราง 5 รูปแบบการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอเสื่อกกของชุมชนบ้านเกาะโดนด

ศูนย์วิสาหกิจชุมชนบ้านเกาะโดนด		
ขั้นการเตรียม รูปแบบการถ่ายทอดความรู้	รูปแบบการถ่ายทอดความรู้	ประเมินผลการสอน
1. ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย อันได้แก่ หัวหน้าศูนย์วิสาหกิจชุมชน และช่างทอเสื่อที่มีความชำนาญทางด้านการทอเสื่อกก (ผู้สอน) ร่วมกันประชุมสัมมนา กลุ่มย่อย เพื่อ กำหนด กระบวนการถ่ายทอดความรู้	ขั้นที่ 1 ผู้สอน นำเข้าสู่บทเรียนโดยวิธีการพูดคุยเพื่อทำการปฏิสัมพันธ์กับผู้เรียนให้เกิดความสนทนากันมากขึ้น	3. หลังจากทำการสอน หัวหน้าศูนย์วิสาหกิจชุมชน และช่างทอเสื่อที่มีความชำนาญการทอเสื่อ ได้นัดพบกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย มาประชุมสัมมนากลุ่มย่อย เพื่อพิจารณา ประเมินผลการสอนว่ามีจุดเด่น จุดอ่อนอะไรบ้าง
2. หลังจากที่มีผู้มีส่วนได้ส่วนเสียประชุมสัมมนากลุ่มย่อยจนได้ กระบวนการถ่ายทอดความรู้ แล้ว ผู้สอน จึงนำเอา กระบวนการถ่ายทอดความรู้ดังกล่าวนี้ไปใช้ในการสอน	ขั้นที่ 2 ผู้สอนทำการสอนโดยใช้วิธีการบรรยายและแสดงตัวอย่างของอุปกรณ์ที่ใช้ในการทอเสื่อ	
	ขั้นที่ 3 ผู้สอนสาธิต วิธีการทอเสื่อและการแปรรูปให้ผู้เรียนได้ดู พร้อมทั้งอธิบายถึงขั้นตอน	

ศูนย์วิสาหกิจชุมชนบ้านเกาะโดนด		
ขั้นการเตรียม รูปแบบการถ่ายทอดความรู้	รูปแบบการถ่ายทอดความรู้	ประเมินผลการสอน
ให้กับผู้ที่สนใจและได้เข้ามาศึกษาดูงานในเรื่องการทอเสื่อกก โดยมีวิธีการดังนี้	และวิธีการทอเสื่อกกเบื้องต้น เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจ ขั้นที่ 4 ผู้สอนให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติจริง ในส่วนผู้สอนจะคอยแนะนำผู้เรียน มีการถามตอบข้อสงสัยต่าง ๆ ในระหว่างทำการสอน ผู้สอนจะคอยแนะนำและบอกวิธีแก้ไข จนผู้เรียนสามารถปฏิบัติงานต่อไปได้ ขั้นที่ 5 ผู้เรียนทุกคนมีความเข้าใจ วิธีการใช้อุปกรณ์ในการทอเสื่อ รวมถึงวิธีการทอเสื่อ และผู้เรียนสามารถทอเสื่อกกได้ ขั้นที่ 6 หลังจากผู้เรียนลงมือทอเสื่อแล้วเสร็จ ผู้สอนประจำกลุ่ม ได้ทำการตรวจสอบผลงานของแต่ละคนเพื่อประเมินประสิทธิภาพ ตามประสบการณ์ และความเชี่ยวชาญของผู้สอนเอง	

สรุปผลการวิเคราะห์กระบวนการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอเสื่อของชุมชนบ้านเกาะโดนด จากตารางข้างต้น

จากการวิเคราะห์กระบวนการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอเสื่อของชุมชนบ้านบางสระแก้ว จากการสัมภาษณ์กลุ่มย่อยชุมชน บ้านเสม็ดงาม ซึ่งมีหน่วยการเรียนรู้ทั้งหมด 1 หน่วย ได้แก่ ศูนย์วิสาหกิจชุมชนบ้านเกาะโดนด

ศูนย์วิสาหกิจชุมชนบ้านเกาะโดนด มีกระบวนการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอเสื่อ ดังนี้

1. ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย อันได้แก่ หัวหน้าศูนย์วิสาหกิจชุมชน และช่างทอเสื่อที่มีความชำนาญทางด้านการทอเสื่อ (ผู้สอน) ร่วมกันประชุมสัมมนากลุ่มย่อยเพื่อกำหนดกระบวนการถ่ายทอดความรู้

2. หลังจากที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียประชุมสัมมนากลุ่มย่อยจนได้กระบวนการถ่ายทอดความรู้ ผู้สอนจึงนำเอากระบวนการถ่ายทอดความรู้ดังกล่าวนี้ไปใช้ในการสอนให้กับผู้สนใจและได้เข้ามาศึกษาดูงานในเรื่องการทอเสื่อ ซึ่งมีกระบวนการถ่ายทอดความรู้ ทั้งหมด 6 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ผู้สอนนำเข้าสู่บทเรียนโดยวิธีการพูดคุยเพื่อทำการปฏิสัมพันธ์กับผู้เรียน ให้เกิดความสนิทสนมกันมากขึ้น

ขั้นที่ 2 ผู้สอนทำการสอนโดยใช้วิธีการบรรยายและแสดงตัวอย่างของอุปกรณ์ที่ใช้ในการทอเสื่อ

ขั้นที่ 3 ผู้สอนสาธิต วิธีการทอเสื่อและการแปรรูปให้ผู้เรียนได้ดู พร้อมทั้งอธิบายถึงขั้นตอนและวิธีการทอเสื่อเบื้องต้นเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจ

ขั้นที่ 4 ผู้สอนให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติจริง ในส่วนผู้สอนจะคอยแนะนำผู้เรียน มีการถามตอบข้อสงสัยต่าง ๆ ในระหว่างทำการสอน ผู้สอนจะคอยแนะนำและบอกวิธีแก้ไข จนผู้เรียนสามารถปฏิบัติงานต่อไปได้

ขั้นที่ 5 ผู้เรียนทุกคนมีความเข้าใจ วิธีการใช้อุปกรณ์ในการทอเสื่อ รวมถึงวิธีการทอเสื่อ และผู้เรียนสามารถทอเสื่อได้

ขั้นที่ 6 หลังจากผู้เรียนลงมือทอเสื้อแล้วเสร็จ ผู้สอนประจำกลุ่ม ได้ทำการตรวจสอบผลงานของแต่ละคนเพื่อประเมินประสิทธิภาพ ตามประสบการณ์และความเชี่ยวชาญของผู้สอนเอง

3. หลังจากทำการสอน หัวหน้าศูนย์วิสาหกิจชุมชน และช่างทอเสื้อที่มีความชำนาญการทอเสื้อ ได้นัดพบกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย มาประชุมสัมมนากลุ่มย่อย เพื่อพิจารณา ประเมินผลการสอน ว่ามีจุดเด่น จุดอ่อนอะไรบ้าง

รูปแบบการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอเสื้อกอกของชุมชนบ้านเขาน้อย

จากการวิเคราะห์กระบวนการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอเสื้อกอกของชุมชนบ้านเขาน้อย จากการสัมมนากลุ่มย่อยชุมชนบ้านเขาน้อยซึ่งมีหน่วยการเรียนรู้ทั้งหมด 1 หน่วย ได้แก่ ศูนย์วิสาหกิจชุมชนบ้านเขาน้อย

ตาราง 6 รูปแบบการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอเสื้อกอกของชุมชนบ้านเขาน้อย

ศูนย์วิสาหกิจชุมชนบ้านเขาน้อย		
ขั้นการเตรียม รูปแบบการถ่ายทอดความรู้	รูปแบบการถ่ายทอดความรู้	ประเมินผลการสอน
1. ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย อันได้แก่ หัวหน้าศูนย์วิสาหกิจชุมชน และช่างทอเสื้อที่มีความชำนาญทางด้านการทอเสื้อกอก (ผู้สอน) ร่วมกันประชุมสัมมนากลุ่มย่อย เพื่อกำหนดกระบวนการถ่ายทอดความรู้	ขั้นที่ 1 ผู้สอนนำเข้าสู่บทเรียน โดยวิธีการซักถามความรู้เบื้องต้นของผู้เรียน	3. หลังจากทำการสอน หัวหน้าศูนย์วิสาหกิจชุมชน และช่างทอเสื้อที่มีความชำนาญการทอเสื้อ ได้นัดพบกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย มาประชุมสัมมนากลุ่มย่อย เพื่อพิจารณา ประเมินผลการสอน ว่ามีจุดเด่น จุดอ่อนอะไรบ้าง
2. หลังจากที่มีผู้มีส่วนได้ส่วนเสียประชุมสัมมนากลุ่มย่อยจนได้กระบวนการถ่ายทอดความรู้แล้ว ผู้สอนจึงนำเอา	ขั้นที่ 2 ผู้สอนทำการสอนโดยใช้วิธีการบรรยาย เกี่ยวกับวิถีผลิตภัณฑ์แปรรูปต่างๆ ของศูนย์วิสาหกิจชุมชน พร้อมทั้งพาผู้เรียนไปชมสถานที่จริงและอุปกรณ์ที่ใช้งาน	

ศูนย์วิสาหกิจชุมชนบ้านเขาน้อย		
ขั้นการเตรียม รูปแบบการถ่ายทอดความรู้	รูปแบบการถ่ายทอดความรู้	ประเมินผลการสอน
กระบวนการถ่ายทอดความรู้ดังกล่าวนี้ไปใช้ในการสอนให้กับผู้ที่สนใจและได้เข้ามาศึกษาดูงานในเรื่องการทอเสื่อกก โดยมีวิธีการดังนี้	ขั้นที่ 3 ผู้สอนพาผู้เรียนมายังสถานที่ทอเสื่อและแปรรูปผลิตภัณฑ์ พร้อมทั้งให้ช่างทอเสื่อปฏิบัติขั้นตอน วิธีการทอเสื่อและแปรรูปให้ผู้เรียนได้ดู ผู้สอนอธิบายถึงขั้นตอนและวิธีการทอเสื่อกกเบื้องต้น เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจ ขั้นที่ 4 ผู้สอนให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติจริง ในส่วนผู้สอนจะคอยแนะนำผู้เรียน มีการถามตอบข้อสงสัยต่าง ๆ ในระหว่างทำการสอน ผู้สอนให้กำลังใจผู้เรียนโดยการชื่นชมเมื่อผู้เรียนปฏิบัติตามขั้นตอนได้อย่างถูกต้อง หากผู้เรียนเกิดปัญหาระหว่างการปฏิบัติงาน ผู้สอนจะคอยแนะนำและบอกวิธีแก้ไข จนผู้เรียนสามารถปฏิบัติงานต่อไปได้ ขั้นที่ 5 ผู้เรียนทุกคนมีความเข้าใจ วิธีการใช้อุปกรณ์ในการทอเสื่อ รวมถึงวิธีการทอเสื่อ และผู้เรียนสามารถทอเสื่อกกได้	

ศูนย์วิสาห์กิจชุมชนบ้านเขาน้อย		
ขั้นการเตรียม รูปแบบการถ่ายทอดความรู้	รูปแบบการถ่ายทอดความรู้	ประเมินผลการสอน
	ขั้นที่ 6 หลังจากผู้เรียนลงมือทอเสื้อแล้วเสร็จ ผู้สอนประจำกลุ่ม ได้ทำการตรวจสอบผลงานของแต่ละคนเพื่อประเมินประสิทธิภาพ ตามประสบการณ์ และความเชี่ยวชาญของผู้สอนเอง	

สรุปผลการวิเคราะห์กระบวนการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอเสื้ออกของชุมชนบ้านเขาน้อย จากตารางข้างต้น

จากการวิเคราะห์กระบวนการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอเสื้ออกของชุมชนบ้านบางสระแก้ว จากการสัมภาษณ์กลุ่มย่อยชุมชน บ้านเสม็ดงาม ซึ่งมีหน่วยการเรียนรู้ทั้งหมด 1 หน่วย ได้แก่ ศูนย์วิสาห์กิจชุมชนบ้านเขาน้อย

ศูนย์วิสาห์กิจชุมชนบ้านเขาน้อย มีกระบวนการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอเสื้ออก ดังนี้

1) ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย อันได้แก่ หัวหน้าศูนย์วิสาห์กิจชุมชน และช่างทอเสื้อที่มีความชำนาญทางด้านการทอเสื้ออก (ผู้สอน) ร่วมกันประชุมสัมมนากลุ่มย่อยเพื่อกำหนดกระบวนการถ่ายทอดความรู้

2) หลังจากที่มีผู้มีส่วนได้ส่วนเสียประชุมสัมมนากลุ่มย่อยจนได้กระบวนการถ่ายทอดความรู้ ผู้สอนจึงนำเอากระบวนการถ่ายทอดความรู้ดังกล่าวนี้ไปใช้ในการสอนให้กับผู้ที่สนใจและได้เข้ามาศึกษาดูงานในเรื่องการทอเสื้ออก ซึ่งมีกระบวนการถ่ายทอดความรู้ทั้งหมด 6 ขั้น ดังนี้

ขั้นที่ 1 ผู้สอนนำเข้าสู่บทเรียนโดยวิธีการซักถามความรู้เบื้องต้นของผู้เรียน

ขั้นที่ 2 ผู้สอนทำการสอนโดยใช้วิธีการบรรยายเนื้อหาเกี่ยวกับการเรียน การ

สอน

ขั้นที่ 3 ผู้สอนใช้วิธีการบรรยายและปฏิบัติให้ผู้เรียนได้ดู

ขั้นที่ 4 ผู้สอนให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติจริง มีการแนะนำผู้เรียน มีการถามตอบ
ข้อสงสัยต่าง ๆ และให้กำลังใจผู้เรียน รวมไปถึงการแนะนำและบอกวิธีแก้ไข จนผู้เรียนสามารถ
ปฏิบัติงานต่อไปได้

ขั้นที่ 5 ผู้เรียนทุกคนมีความเข้าใจ วิธีการใช้อุปกรณ์ในการทอเสื้อ รวมถึง
วิธีการทอเสื้อ และผู้เรียนสามารถทอเสื้อได้

ขั้นที่ 6 หลังจากผู้เรียนลงมือทอเสื้อแล้วเสร็จ ผู้สอนประจำกลุ่ม ได้ทำการ
ตรวจสอบผลงานของแต่ละคนเพื่อประเมินประสิทธิภาพ ตามประสบการณ์และความเชี่ยวชาญ
ของผู้สอนเอง

3. หลังจากทำการสอน หัวหน้าศูนย์วิสาหกิจชุมชน และช่างทอเสื้อที่มีความ
ชำนาญการทอเสื้อ ได้นัดพบกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย มาประชุมสัมมนากลุ่มย่อย เพื่อพิจารณา
ประเมินผลการสอน ว่ามีจุดเด่น จุดอ่อนอะไรบ้าง

2. กระบวนการผลิตที่ส่งผลต่อ ผู้ผลิต ชุมชน สังคม วัฒนธรรม ในอนาคตของชุมชนบางสระแก้ว

จากการลงพื้นที่ศึกษาข้อมูลกระบวนการผลิตที่ส่งผลต่อ ผู้ผลิต ชุมชน สังคม วัฒนธรรม ในอนาคต ในชุมชนที่ยังมีการอนุรักษ์และทำอาชีพทอเสื่อกกอยู่ มีทั้งหมด 6 ชุมชน ได้แก่

- ชุมชนบ้านบางสระแก้ว
- ชุมชนบ้านเสม็ดงาม
- ชุมชนบ้านท่าฉลอม
- ชุมชนหลังวัดโรมันคาทอลิก
- ชุมชนบ้านเกาะโดนด
- ชุมชนบ้านเขาน้อย

จากการศึกษาพบว่า กระบวนการผลิตที่ส่งผลต่อ ผู้ผลิต ชุมชน สังคม วัฒนธรรม ในอนาคต ของจังหวัดจันทบุรี มี ดังนี้

กระบวนการผลิตที่ส่งผลต่อ ผู้ผลิต ชุมชน สังคม วัฒนธรรม ในอนาคตของชุมชนบางสระแก้ว

วิธีการเตรียมพื้นที่ การปลูก การบำรุงต้นกกและการเลือกวัตถุดิบในการนำไปใช้มีทั้งหมด 6 วิธี ดังนี้

- 1) เมื่อก่อนเข้าฤดูฝน ชาวบ้านจะเตรียมจัดแจงพื้นที่ โดยการกำจัดวัชพืช
 - 2) พรวนดินให้ร่วนซุย ใส่ปุ๋ยบำรุงดิน
 - 3) ไถกลบ ไถร่อง
 - 4) ปักหัวกก
 - 5) หลังจากต้นกกเริ่มโตประมาณ 30 เซน จะต้องบำรุงด้วยปุ๋ยจนกระทั่งต้นมีความสูงตามที่ต้องการ
 - 6) เมื่อต้นกกมีความสูงได้ขนาด 5 6 7 8 และ 9 คืบแล้ว จึงทำการตัดและสะบัดกกเพื่อนำไปใช้งานในขั้นตอนต่อไป
- วิธีการเตรียมวัตถุดิบในการนำไปใช้มีทั้งหมด 8 วิธี ดังนี้
- 1) เตรียมต้นกกที่ตัดและสะบัดแล้วมาวัดขนาดและทำการตัดให้ได้ขนาดตามที่ต้องการ

- 2) จากนั้นมา จักเป็นเส้น จำนวน 3-5 เส้น ตามขนาดของต้นกก
- 3) ตากกกให้แห้ง
- 4) นำมาหล่อนและย้อมสี
- 5) เตรียมต้นปอที่ชักขึ้นมาแล้วมาล้างลอกและชุดผิวปอ
- 6) กางและปั่นปอ
- 7) จัดทำฟืมทอเสื่อ
- 8) การเตรียมสร้างลวดลาย

วิธีการผลิตเส้นกกเป็นผืน (การทอ)

1. วิธีการสะบัดกก มีทั้งหมด 3 วิธี ดังนี้
 - 1) เมื่อตัดต้นกก จากนากก ตามที่ต้องการแล้วให้จับปลายที่ยาวที่สุดแล้วทำการสะบัดต้นเล็กที่ไม่ได้ขนาดทิ้ง
 - 2) เลือกต้นที่ตายทิ้ง
 - 3) หลังจากนำมาตัดตามขนาดแล้วให้ทำการสะบัดอีกที
2. วิธีการจักกก มีทั้งหมด 4 วิธี ดังนี้
 - 1) ใช้มีดจักกก กรีดบริเวณโคนต้นให้ได้ 4 ส่วนเท่า ๆ กัน
 - 2) ชูดเนื้อด้านในออกให้หมด
 - 3) กรีดรอยเดิมให้ยาวไปจนสุดปลายต้น
 - 4) ชูดเนื้อด้านในออกอีกครั้งให้เหลือแต่เปลือกของกก
3. วิธีการตากกก มีทั้งหมด 2 วิธี ดังนี้
 - 1) มัดเป็นกำ นำไปตากบนราวไม้ ในลักษณะกางออกเป็นสองส่วนเท่า ๆ กัน
 - 2) มัดเป็นกำ นำไปวางตากบนทางมะพร้าว
4. วิธีการหล่อนกก มีทั้งหมด 2 วิธี ดังนี้
 - 1) นำเส้นกกรมารวมเป็นกำ ๆ
 - 2) นำเชือกปอมามัดบริเวณปลายด้านใดด้านหนึ่งของเส้นกก
5. วิธีการย้อมสีกก มีทั้งหมด 3 วิธี ดังนี้
 - 1) เตรียมต้มน้ำใส่ภาชนะโดยใช้เชื้อเพลิงจากต้นปอกระเจา รอจนน้ำเดือด
 - 2) ใส่สีย้อมกกลงไปคนให้ละลาย
 - 3) นำกกที่หล่อนแล้วลงไปต้ม ประมาณ 10 นาทีแล้วนำขึ้นมาผึ่งแดดให้แห้ง
6. วิธีการชักปอ มีทั้งหมด 2 วิธี ดังนี้

1) ใช้เข็มชุดหัวปอกระเจา

2) ถอนต้นปอกระเจาขึ้นจากน้ำ

7. วิธีการลอกและชุดผิวปอ มีทั้งหมด 3 วิธี ดังนี้

1) นำต้นปอกระเจามาล้างทำความสะอาด

2) ใช้มือหักต้นปอกระเจาแล้วฉีกผิวปอมาใช้ ส่วนต้นด้านในนั้นนำไปตากให้แห้งทำเชื้อเพลิงในการต้มสีกกเพื่อใช้ในการย้อมสี

3) นำผิวปอมาชุดเยื่อด้านในออกเพื่อให้เหลือแต่ผิวปอ

8. วิธีการกางและปั่นปอ มีทั้งหมด 3 วิธี ดังนี้

1) นำผิวปอที่ชุดแล้วมากางแยกออกจากกันเป็นเส้น ๆ โดยใช้หวีกางปอ

2) นำผิวปอที่กางแล้วไปผึ่งให้แห้ง

3) นำผิวปอที่ตากแห้งแล้วไปย้อมสีตามต้องการผึ่งให้แห้งอีก 1 ครั้ง และนำมาปั่นในเครื่องปั่นปอจนได้เป็นลักษณะของเกลียวที่ม้วนพันกัน มีความเหนียวแน่นพร้อมใช้งาน จะมีชื่อเรียกว่า เอ็นปอ

9. วิธีการจัดทำฟืมทอเสื่อและสอดกก (การทอเสื่อ) มีทั้งหมด 3 วิธี ดังนี้

1) นำปอกระเจาที่ปั่นแล้วมาสอดในฟืมทอเสื่อ โดยใช้ 2 คน คนหนึ่งเดินปอ คนหนึ่งร้อยปอใส่รูฟืม

2) เมื่อร้อยรูฟืมเสร็จแล้วให้จัดเตรียมโครงเหล็กเพื่อวางตำแหน่งของฟืม ใช้โต๊ะม้านั่งสำหรับคนทอ 1 ตัว และสำหรับรองเอ็นปอ 1 ตัว

3) คนทอให้นั่งบนเก้าอี้ม้าสำหรับคนทอ ส่วนคนฟุ่กกนั่งอยู่ด้านข้างคอยฟุ่กเส้นกกให้เข้ามายังเอ็นปอ จากนั้นคนทอต้องทำการดึงฟืมมากระทบเส้นกกให้แน่น โดยต้องคว่ำหงายฟืม สลับกัน ทำแบบนี้ไปเรื่อย ๆ จนได้ความยาวที่ต้องการ โดยทั่วไปจะใช้ขนาดความยาว 120 ซม. กว้าง 5 คืบ หรือแล้วแต่ลูกค้าต้องการ

10. วิธีการสร้างลวดลายบนผืนเสื่อ มีทั้งหมด 2 วิธี ดังนี้

1) คนฟุ่กกจะเป็นคนที่กำหนดสีของเสื่อ วิธีการทำคือ เรียงกกไว้ข้างลำตัวตามสีที่ต้องการ

2) คนทอเป็นคน คว่ำและหงายฟืม เพื่อกำหนดลายของเสื่อ

11. วิธีการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ มีทั้งหมด 4 วิธี ดังนี้

1) นำเสื่อแบบผืนมาตัดตามแบบตัวอย่าง โดยใช้กระดาษแข็งเป็นแม่แบบ

2) ใช้จักรเย็บผ้า เย็บเศษผ้าเพื่อเก็บขอบชิ้นงานให้เรียบร้อย

3) นำชิ้นงานที่เย็บเก็บขอบแล้วมาประกอบเข้ารูปทรง

4) ตรวจสอบความสมบูรณ์ของชิ้นงาน

12. วิธีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ มีทั้งหมด 2 วิธี ดังนี้

1) นำวัสดุสังเคราะห์อื่น ๆ มาประดับบนชิ้นงาน เช่น ฟองน้ำ พลาสติก

กระดุม

2) ได้รับการสนับสนุนจากกระทรวงวัฒนธรรมไทย ทางด้านงบประมาณและการออกแบบผลิตภัณฑ์รูปแบบใหม่ ๆ ให้มีความทันสมัยเข้ากับยุคปัจจุบันมากยิ่งขึ้น

13. วิธีการสร้างตราสินค้า มีทั้งหมด 2 วิธี ดังนี้

1) ด้านรับการออกแบบจาก ช่างออกแบบที่มีความรู้ ความสามารถจากหน่วยงานของรัฐ

2) สร้างเว็บไซต์เพื่อประชาสัมพันธ์ ผ่านช่องทางออนไลน์ ให้เป็นที่รู้จัก ภายใต้อีเมลของเสื้อจันทบูร

กระบวนการผลิตที่ส่งผลต่อ ผู้ผลิต ชุมชน สังคม วัฒนธรรม ในอนาคตของกลุ่ม ทอเสื้อบ้านเสม็ดงาม

1. วิธีการจักก มีทั้งหมด 4 วิธี ดังนี้

1) ใช้มีดจักก กรีดบริเวณโคนต้นให้ได้ 4 ส่วนเท่า ๆ กัน

2) ชูดเนื้อด้านในออกให้หมด

3) กรีดรอยเดิมให้ยาวไปจนสุดปลายต้น

4) ชูดเนื้อด้านในออกอีกครั้งให้เหลือแต่เปลือกของก

2. วิธีการตากก มีทั้งหมด 2 วิธี ดังนี้

1) มัดเป็นกำ นำไปตากบนราวไม้ ในลักษณะกางออกเป็นสองส่วนเท่า ๆ กัน

2) มัดเป็นกำ นำไปวางตากบนทางมะพร้าว

3. วิธีการหล่อนก มีทั้งหมด 2 วิธี ดังนี้

1) นำเส้นกมมารวมเป็นกำ ๆ

2) นำเชือกปอามัดบริเวณปลายด้านใดด้านหนึ่งของเส้นก

4. วิธีการย้อมสีก มีทั้งหมด 3 วิธี ดังนี้

1) เตรียมต้มน้ำใส่ภาชนะโดยใช้เชื้อเพลิงจากต้นปอกระเจา รอจนน้ำเดือด

2) ใส่สีย้อมกลงไปคนให้ละลาย

- 3) นำกักที่หล่อนแล้วลงไปต้ม ประมาณ 10 นาทีแล้วนำขึ้นมาผึ่งแดดให้แห้ง
5. วิธีการชักปอ มีทั้งหมด 2 วิธี ดังนี้
 - 1) .ใช้เสียมขุดหัวปอกระเจา
 - 2) ถอนต้นปอกระเจาขึ้นจากน้ำ
6. วิธีการลอกและขูดผิวปอ มีทั้งหมด 3 วิธี ดังนี้
 - 1) นำต้นปอกระเจามาล้างทำความสะอาด
 - 2) ใช้มือหักต้นปอกระเจาแล้วฉีกผิวปอมาใช้ ส่วนต้นด้านในนั้นนำไปตากให้แห้งทำเชื้อเพลิงในการต้มสีกกเพื่อใช้ในการย้อมสี
 - 3) นำผิวปอมาขูดเยื่อด้านในออกเพื่อให้เหลือแต่ผิวปอ
7. วิธีการกางและปั่นปอ มีทั้งหมด 3 วิธี ดังนี้
 - 1) นำผิวปอที่ขูดแล้วมากางแยกออกจากกันเป็นเส้น ๆ โดยใช้หวีกางปอ
 - 2) นำผิวปอที่กางแล้วไปผึ่งให้แห้ง
 - 3) นำผิวปอที่ตากแห้งแล้วไปย้อมสีตามต้องการผึ่งให้แห้งอีก 1 ครั้ง และนำมาปั่นในเครื่องปั่นปอจนได้เป็นลักษณะของเกลียวที่ม้วนพันกัน มีความเหนียวแน่นพร้อมใช้งาน จะมีชื่อเรียกว่า เอ็นปอ
8. วิธีการจัดทำฟืมทอเสื่อและสอดกก (การทอเสื่อ) มีทั้งหมด 3 วิธี ดังนี้
 - 1) นำปอกระเจาที่ปั่นแล้วมาสอดในฟืมทอเสื่อ โดยใช้ 2 คน คนหนึ่งเดินปอ คนหนึ่งร้อยปอใส่รูฟืม
 - 2) เมื่อร้อยรูฟืมเสร็จแล้วให้จัดเตรียมโครงเหล็กเพื่อวางตำแหน่งของฟืม ใช้โต๊ะม้านั่งสำหรับคนทอ 1 ตัว และสำหรับรองเอ็นปอ 1 ตัว
 - 3) คนทอให้นั่งบนเก้าอี้ม้าสำหรับคนทอ ส่วนคนฟุ่กกนั่งอยู่ด้านข้างคอยฟุ่กเส้นกกให้เข้ามายังเอ็นปอ จากนั้นคนทอต้องทำการดึงฟืมมากระทบเส้นกกให้แน่น โดยต้องคว่ำหางฟืมสลับกัน ทำแบบนี้ไปเรื่อย ๆ จนได้ความยาวที่ต้องการ โดยทั่วไปจะใช้ขนาดความยาว 120 ซม. กว้าง 5 คืบ หรือแล้วแต่ลูกค้าต้องการ
9. วิธีการสร้างลวดลายบนผืนเสื่อ มีทั้งหมด 2 วิธี ดังนี้
 - 1) คนฟุ่กกจะเป็นคนที่กำหนดสีของเสื่อ วิธีการทำคือ เรียงกกไว้ข้างลำตัวตามสีที่ต้องการ
 - 2) คนทอเป็นคน คว่ำและหางฟืม เพื่อกำหนดลายของเสื่อ
10. วิธีการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ มีทั้งหมด 4 วิธี ดังนี้

- 1) นำเสื้อแบบผืนมาตัดตามแบบตัวอย่าง โดยใช้กระดาษแข็งเป็นแม่แบบ
- 2) ใช้จักรเย็บผ้า เย็บเศษผ้าเพื่อเก็บขอบชิ้นงานให้เรียบร้อย
- 3) นำชิ้นงานที่เย็บเก็บขอบแล้วมาประกอบเข้ารูปทรง
- 4) ตรวจสอบความสมบูรณ์ของชิ้นงาน

11. วิธีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ มีทั้งหมด 1 วิธี ดังนี้

- 1) นำวัสดุสังเคราะห์อื่น ๆ มาประดับบนชิ้นงาน เช่น ฟองน้ำ พลาสติก กระดาษ ดินเงิน ดินทอง

12. วิธีการสร้างตราสินค้า มีทั้งหมด 1 วิธี ดังนี้

- 1) มีอาจารย์และกลุ่มนักศึกษาที่เข้ามาเรียนรู้การทอเสื้อ ได้ช่วยกันสร้างสรรค์ตราสินค้าให้กับชุมชนทอเสื้อบ้านเสม็ดงาม เป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

กระบวนการผลิตที่ส่งผลต่อ ผู้ผลิต ชุมชน สังคม วัฒนธรรม ในอนาคตของกลุ่มทอเสื้อบ้านท่าแฉลบ

วิธีการเตรียมพื้นที่ การปลูก การบำรุงต้นกกและการเลือกวัตถุดิบในการนำไปใช้

1. วิธีการเตรียมพื้นที่ มีทั้งหมด 6 วิธี ดังนี้

- 1) เมื่อก่อนเข้าฤดูฝนชาวบ้านจะเตรียมจัดแจงพื้นที่ โดยการกำจัดวัชพืช
- 2) พรอนดินให้ร่วนซุย ใส่ปุ๋ยบำรุงดิน
- 3) ไถกลบ ไถร่อง
- 4) ปล่อยน้ำเข้าสู่นา กก สูงประมาณ 20 เซน
- 5) ปักหวักก ปล่อยไว้จนต้นกกสูงได้ประมาณ 30 เซนติเมตร ก็บำรุงต้นด้วยปุ๋ยอย่างต่อเนื่อง

6) เมื่อต้นกกมีความสูงได้ขนาด 4 – 9 คืบแล้ว จึงทำการตัดและสะบัดกกเพื่อนำไปใช้งานในขั้นตอนต่อไป ซึ่งมีวิธีการเดียวกันกับบ้านบางสระแก้ว

2. วิธีการเตรียมวัตถุดิบในการนำไปใช้ มีทั้งหมด 7 วิธี ดังนี้

- 1) เตรียมต้นกกที่ตัดและสะบัดแล้วมาวัดขนาดและทำการตัดให้ได้ขนาดตามที่ต้องการ
- 2) จากนั้นมา จักเป็นเส้น จำนวน 3-5 เส้น ตามขนาดของต้นกก
- 3) ตากกกให้แห้ง
- 4) นำมาหล่อและย้อมสี

- 5) เตรียมต้นปอที่ชักขึ้นมาแล้วมาล้างลอกและชุดผิวน้ำ
- 6) กางและปั่นปอ
- 7) การเตรียมสร้างลวดลาย

กระบวนการผลิตที่ส่งผลต่อ ผู้ผลิต ชุมชน สังคม วัฒนธรรม ในอนาคตของ ชุมชนหลังวัดโรมันคาทอลิก

ไม่มีกระบวนการผลิตใด ๆ เพราะไม่มีการสืบทอดในลักษณะของวิสาหกิจชุมชนแล้ว
จะมีก็แต่การถ่ายทอดความรู้ ด้านการเรียนรู้ การสอน ในระบบโรงเรียนเท่านั้น

กระบวนการผลิตที่ส่งผลต่อ ผู้ผลิต ชุมชน สังคม วัฒนธรรม ในอนาคตของกลุ่ม ทอเสื่อบ้านเกาะโดนด

วิธีการเตรียมพื้นที่ การปลูก การบำรุงต้นกกและการเลือกวัตถุดิบในการนำไปใช้
ไม่มีการเตรียมพื้นที่ในการปลูก แต่จะรับมาจากหมู่บ้านใกล้เคียง เช่น บ้านอ่างหิน บ้านเสม็ดงาม
วิธีการเตรียมวัตถุดิบในการนำไปใช้

1. วิธีการเตรียมวัตถุดิบในการนำไปใช้ มีทั้งหมด 4 วิธี ดังนี้
 - 1) เตรียมเส้นกกที่ตัดแล้วที่ซื้อมาจาก บ้านอ่างหิน บ้านเสม็ดงาม มาตากให้แห้ง
 - 2) นำมาหล่อนและย้อมสี
 - 3) เตรียมกางและปั่นปอ
 - 4) การเตรียมสร้างลวดลายหรือการทอ

กระบวนการผลิตที่ส่งผลต่อ ผู้ผลิต ชุมชน สังคม วัฒนธรรม ในอนาคตของกลุ่มทอเสื่อ เขาน้อย

วิธีการเตรียมพื้นที่ การปลูก การบำรุงต้นกกและการเลือกวัตถุดิบในการนำไปใช้

1. ไม่มีการเตรียมพื้นที่

เนื่องจากสภาพพื้นที่ไม่เหมาะแก่การเพาะปลูกกก จึงจำเป็นต้องรับต้นกกมาจาก
หมู่บ้านข้างเคียง

วิธีการเตรียมวัตถุดิบในการนำไปใช้

2. วิธีการเตรียมวัตถุดิบในการนำไปใช้ มีทั้งหมด 7 วิธี ดังนี้

- 1) เตรียมต้นกกที่ตัดและสับแล้วมาวัดขนาดและทำการตัดให้ได้ขนาดตามที่

ต้องการ

- 2) จากนั้นมา จักเป็นเส้น จำนวน 3-5 เส้น ตามขนาดของต้นกก และนำแกนออก
- 3) ตากกกให้แห้ง
- 4) นำมาหล่อนและย้อมสี
- 5) เตรียมต้นปอที่ชักขึ้นมาแล้วมาล้างลอกและชุดผิวปอ
- 6) กางและปั่นปอ
- 7) การเตรียมสร้างลวดลาย

วิธีการผลิตเส้นกกเป็นผืน (การทอ) ของหมู่บ้านเขาน้อย

1. วิธีการสะบัดกก มีทั้งหมด 3 วิธี ดังนี้
 - 1) เมื่อได้รับต้นกกจากหมู่บ้านข้างเคียง แล้วให้จับปลายที่ยาวที่สุดแล้วทำการสะบัดต้นเล็กที่ไม่ได้ขนาดทิ้ง
 - 2) เลือกต้นที่ตายทิ้ง
 - 3) หลังจากนำมาตัดตามขนาดแล้วให้ทำการสะบัดอีกที
2. วิธีการจักกก มีทั้งหมด 4 วิธี ดังนี้
 - 1) ใช้มีดจักกก กรีดบริเวณโคนต้นให้ได้ 4 ส่วนเท่า ๆ กัน
 - 2) ชูดเนื้อด้านในออกให้หมด
 - 3) กรีดรอยเดิมให้ยาวไปจนสุดปลายต้น
 - 4) นำแกนของต้นและเนื้อมากออกให้เหลือแต่เปลือกของกก
3. วิธีการตากกก มีทั้งหมด 2 วิธี ดังนี้
 - 1) มัดเป็นกำ นำไปตากบนราวไม้ ในลักษณะกางออกเป็นรูปพัด
 - 2) ตากในบริเวณที่แดดจัด ๆ แล้วกลับกกขึ้นให้แห้งทั่วถึง ทิ้งไว้ประมาณ 1 - 3 วัน
4. วิธีการหล่อนกก มีทั้งหมด 2 วิธี ดังนี้
 - 1) นำเส้นกกมารวมเป็นกำ ๆ
 - 2) นำเชือกปอมามัดบริเวณปลายด้านใดด้านหนึ่งของเส้นกก
5. วิธีการย้อมสีกก มีทั้งหมด 3 วิธี ดังนี้
 - 1) นำเส้นกกไปแช่น้ำประมาณ 1 คืน
 - 2) เตรียมภาชนะที่ไว้ใช้ในการย้อมสีกคนั้นใส่น้ำ และสีย้อมลงไปต้มให้เดือดและนำกกที่ผ่านการแช่น้ำ 1 คืนนั้นใส่ลงไป ย้อมให้ทั่ว
 - 3) นำขึ้นไปแช่น้ำสะอาดทิ้งไว้สักประมาณ 5 - 10 นาที

- 4) นำกักที่หล่อนแล้วลงไปต้ม ประมาณ 10 นาทีแล้วนำขึ้นมาผึ่งแดดให้แห้ง
6. วิธีการชักปอ มีทั้งหมด 2 วิธี ดังนี้
 - 1) ใช้เสียมชูดหัวปอกระเจา
 - 2) ถอนต้นปอกระเจาขึ้นจากน้ำ
7. วิธีการลอกและชูดผิวปอ มีทั้งหมด 3 วิธี ดังนี้
 - 1) นำต้นปอกระเจามาล้างทำความสะอาด
 - 2) ใช้มือหักต้นปอกระเจาแล้วฉีกผิวปอมาใช้ ส่วนต้นด้านในนั้นนำไปตากให้แห้ง ทำเชื้อเพลิงในการต้มสีกกเพื่อใช้ในการย้อมสี
 - 3) นำผิวปอมาชูดเยื่อด้านในออกเพื่อให้เหลือแต่ผิวปอ
8. วิธีการกางและปั่นปอ มีทั้งหมด 3 วิธี ดังนี้
 - 1) นำผิวปอที่ชูดแล้วมากางแยกออกจากกันเป็นเส้น ๆ โดยใช้หวีกางปอ
 - 2) นำผิวปอที่กางแล้วไปผึ่งให้แห้ง
 - 3) นำผิวปอที่ตากแห้งแล้วไปย้อมสีตามต้องการผึ่งให้แห้งอีก 1 ครั้ง และนำมาปั่นในเครื่องปั่นปอจนได้เป็นลักษณะของเกลียวที่ม้วนพันกัน มีความเหนียวแน่นพร้อมใช้งาน จะมีชื่อเรียกว่า เอ็นปอ
9. วิธีการจัดทำฟืมทอเสื้อและสอตกก (การทอเสื้อ) มีทั้งหมด 3 วิธี ดังนี้
 - 1) นำปอกระเจาที่ปั่นแล้วมาสอดในฟืมทอเสื้อ โดยใช้ 2 คน คนหนึ่งเดินปอ คนหนึ่งร้อยปอใส่รูฟืม
 - 2) เมื่อร้อยรูฟืมเสร็จแล้วให้จัดเตรียมโครงเหล็กเพื่อวางตำแหน่งของฟืม ใช้โต๊ะม้านั่งสำหรับคนทอ 1 ตัว และสำหรับรองเอ็นปอ 1 ตัว บางครั้งก็จะใช้เอ็นสังเคราะห์เพื่องานที่ความคงทนมากกว่าปกติ
 - 3) คนทอให้นั่งบนเก้าอี้ม้าสำหรับคนทอ ส่วนคนฟุ่กกนั่งอยู่ด้านข้างคอยฟุ่กเส้นกกให้เข้ามายังเอ็นปอ จากนั้นคนทอต้องทำการดึงฟืมมากระทบเส้นกกให้แน่น โดยต้องคว่ำหงายฟืม สลับกัน ทำแบบนี้ไปเรื่อย ๆ จนได้ความยาวที่ต้องการ โดยทั่วไปจะใช้ขนาดความยาว 120 ซม. กว้าง 5 คืบ หรือแล้วแต่ลูกค้าต้องการ
10. วิธีการสร้างลวดลายบนผืนเสื้อ มีทั้งหมด 2 วิธี ดังนี้
 - 1) คนฟุ่กกจะเป็นคนที่กำหนดสีของเสื้อ วิธีการทำคือ เรียงกกไว้ข้างลำตัวตามสีที่ต้องการ
 - 2) คนทอเป็นคน คว่ำและหงายฟืม เพื่อกำหนดลายของเสื้อ

11. วิธีการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ มีทั้งหมด 3 วิธี ดังนี้

- 1) นำเสื้อแบบผืนมาตัดตามแบบตัวอย่าง โดยใช้กระดาษแข็งเป็นแม่แบบ
- 2) ใช้จักรเย็บผ้า เย็บเศษผ้าเพื่อเก็บขอบชิ้นงานให้เรียบร้อย
- 4) ตรวจสอบความสมบูรณ์ของชิ้นงาน

12. วิธีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ มีทั้งหมด 1 วิธี ดังนี้

- 1) นำวัสดุสังเคราะห์อื่น ๆ มาประดับบนชิ้นงาน เช่น ฟองน้ำ พลาสติก กระดุม

13. วิธีการสร้างตราสินค้า มีทั้งหมด 1 วิธี

- 1) ชาวบ้านในหมู่บ้านที่พอจะมีความรู้ช่วยกันออกแบบตราสินค้าขึ้นมาและช่วยกันเลือกแบบที่ดีที่สุดมาปรับเปลี่ยนเพื่อให้เกิดความลงตัว

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะการวิจัย

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะการวิจัย

การวิเคราะห์รูปแบบการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอเสื่อกก ของจังหวัดจันทบุรี ผู้วิจัยได้กำหนดความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า และวิธีการศึกษาค้นคว้า ไว้ดังนี้

ความมุ่งหมายในงานวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอเสื่อกก ของจังหวัดจันทบุรี
2. เพื่อศึกษากระบวนการผลิตที่ส่งผลต่อ ผู้ผลิต ชุมชน สังคม วัฒนธรรม

ความสำคัญของการวิจัย

ผลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้จะสามารถนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาด้านการถ่ายทอดความรู้และกระบวนการผลิต ทั้งภายในชุมชนและผู้ที่สนใจอาชีพทอเสื่อกก อีกทั้งยังก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาในด้านการเรียน การสอนวิชาศิลปะพื้นบ้านภายในโรงเรียนอีกด้วย

แหล่งข้อมูลและผู้ให้ข้อมูลหลัก

แหล่งข้อมูล คือ ชุมชนทั้งหมด 6 ชุมชน แยกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. ชุมชนที่มีการจัดตั้งศูนย์วิสาหกิจชุมชน ได้แก่ ชุมชนบางสระเก้า, ชุมชนบ้านเสม็ดงาม, ชุมชนบ้านเขาน้อย, ชุมชนบ้านท่าฉลบก, ชุมชนบ้านเกาะโดนด
2. ชุมชนที่มีการเรียนการสอนวิชาเสื่อกกในสถานศึกษา ได้แก่ ชุมชนบางสระเก้า คือ โรงเรียนวัดบางสระเก้า (พิสิฐรัฐวิทยาการ) ตำบลบางสระเก้า อำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี และชุมชนหลังวัดโรมันคาทอลิก คือ โรงเรียนสตรีมารดาพิทักษ์ จ.จันทบุรี

ผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ นักวิชาการศูนย์ศิลปิเสื่อ หัวหน้าศูนย์ศิลปิเสื่อ หัวหน้ากลุ่มวิสาหกิจชุมชน ช่างทอเสื่อ และปราชญ์ท้องถิ่น ทั้งหมด 6 ชุมชน อันได้แก่ ชุมชนบางสระเก้า, ชุมชนบ้านเสม็ดงาม, ชุมชนบ้านเขาน้อย, ชุมชนบ้านท่าฉลบก, ชุมชนบ้านเกาะโดนด, และครูผู้สอน 2 โรงเรียน อันได้แก่ ครูผู้สอนวิชาศิลปะพื้นบ้านท้องถิ่น (ทอเสื่อกก) โรงเรียนวัดบางสระ

เก่า (พิสิฐวิทยาการ) ตำบลบางสระเก่า อำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี และ ครูผู้สอนวิชา ศิลปะพื้นบ้านท้องถิ่น (ทอเสื่อกก) โรงเรียนสตรีมารดาพิทักษ์ จ.จันทบุรี

การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ผู้วิจัยลงพื้นที่ดำเนินการสัมภาษณ์กลุ่มย่อยกับผู้มีส่วนได้ ส่วนเสีย อันได้แก่นักวิชาการศูนย์ศิลปิเสื่อ หัวหน้าศูนย์ศิลปิเสื่อ หัวหน้ากลุ่มวิสาหกิจชุมชน ช่างทอเสื่อ และปราชญ์ท้องถิ่น ครูผู้สอนวิชาศิลปะพื้นบ้านโดยดำเนินการทุกชุมชน

3.2 ผู้วิจัยนัดหมายให้มาประชุม สัมมนา ทบทวน จุดเด่น จุดด้อย ในหัวข้อ กระบวนการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอเสื่อกก ของจังหวัดจันทบุรี และกระบวนการผลิตที่ส่งผลต่อผู้ผลิต ชุมชน สังคม และวัฒนธรรม

3.3 นำแบบสัมภาษณ์ให้ผู้เข้าร่วมสัมมนาทำ

3.4 นำรายละเอียดเกี่ยวกับสัมภาษณ์มาวิเคราะห์

3.5 นำข้อมูลกลับไปให้ผู้ร่วมสัมมนาตรวจสอบความถูกต้อง

3.6 นำข้อมูลที่ตรวจสอบแล้วมาวิเคราะห์

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการทำวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งผู้วิจัยมุ่งที่จะบรรยายข้อเท็จจริง ตลอดจนการแปลความหมายเนื้อหาสาระจากการ การศึกษาเปรียบเทียบ กระบวนการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอเสื่อกก ของจังหวัดจันทบุรี และกระบวนการผลิตที่ส่งผลต่อผู้ผลิต ชุมชน สังคม และวัฒนธรรม จากการลงพื้นที่ดำเนินการสัมภาษณ์กับผู้มีส่วนได้ ส่วนเสีย อันได้แก่นักวิชาการศูนย์ศิลปิเสื่อ หัวหน้าศูนย์ศิลปิเสื่อ หัวหน้ากลุ่มวิสาหกิจชุมชน ช่างทอเสื่อ และปราชญ์ท้องถิ่น ครูผู้สอนวิชาศิลปะพื้นบ้านโดยดำเนินการทุกชุมชน การนัดหมายให้มาประชุม สัมมนา ทบทวน จุดเด่น จุดด้อย ในหัวข้อ รูปแบบการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอเสื่อกก ของจังหวัดจันทบุรี และกระบวนการผลิตที่ส่งผลต่อผู้ผลิต ชุมชน สังคม และวัฒนธรรม นำแบบสัมภาษณ์ให้ผู้เข้าร่วมสัมมนาทำ นำรายละเอียดเกี่ยวกับสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ นำข้อมูลกลับไปให้ผู้ร่วมสัมมนาตรวจสอบความถูกต้อง นำข้อมูลที่ตรวจสอบแล้วมาวิเคราะห์ โดยการนำทฤษฎีการจัดการความรู้ KM

สรุปผลการค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มุ่งศึกษากระบวนการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นการผลิตเสื่อกก และ ศึกษากระบวนการผลิตที่ส่งผลต่อ ผู้ผลิต ชุมชน สังคม วัฒนธรรม ของจังหวัดจันทบุรี เพื่อนำมาวิเคราะห์ โดยใช้ทฤษฎี การจัดการความรู้ (KM) คือเครื่องมือเพื่อช่วยในการบรรลุเป้าหมายอย่างน้อย 4 ประการไปพร้อม ๆ กัน ได้แก่ (1) การบรรลุเป้าหมายของงาน (2) การบรรลุเป้าหมายด้านการพัฒนาคน (3) การบรรลุเป้าหมายด้านการพัฒนาองค์กรไปเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (4) การบรรลุเป้าหมายของการเป็นชุมชน หมู่คณะ ที่มีความเอื้ออาทรระหว่างกันในที่ทำงาน

จากการลงพื้นที่ดำเนินการสัมภาษณ์กลุ่มย่อยกับผู้มีส่วนได้ ส่วนเสีย อันได้แก่นักวิชาการศูนย์ศิลป์สิรินธร หัวหน้าศูนย์ศิลป์สิรินธร หัวหน้ากลุ่มวิสาหกิจชุมชน ช่างทอเสื่อ และปราชญ์ท้องถิ่น ครูผู้สอนวิชาศิลปะพื้นบ้านโดยดำเนินการทุกชุมชน โดยผู้วิจัยได้นำแบบสัมภาษณ์ให้ผู้เข้าร่วมสัมภาษณ์ทำ นำรายละเอียดเกี่ยวกับสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ นำข้อมูลกลับไปให้ผู้ร่วมสัมมนาตรวจสอบความถูกต้อง นำข้อมูลที่ตรวจสอบแล้วมาวิเคราะห์ โดยการนำทฤษฎีการจัดการความรู้ KM จึงทำให้ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการค้นคว้าได้ดังนี้

1.กระบวนการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอเสื่อกก ของจังหวัดจันทบุรี

กระบวนการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอเสื่อกก ของชุมชนบ้านบางสระแก้วจังหวัดจันทบุรี มีกระบวนการถ่ายทอดความรู้ที่หลากหลาย ซึ่งมีหน่วยการเรียนรู้ทั้งหมด 3 หน่วย ได้แก่

1. ศูนย์ศิลป์สิรินธร (กลุ่มชุมชน) 2. โรงเรียนวัดบางสระแก้ว (พิสิฐวิทยาการ) 3. กลุ่มชุมชนที่มีอาชีพทอเสื่อ โดยในชุมชนได้มีการดำรงอาชีพทอเสื่อ เกือบทุกหลังคาเรือน คนในชุมชนมีการถ่ายทอดความรู้ให้กับลูกหลาน อาทิ เช่น วิธีการเพาะปลูกกก วิธีการเตรียมวัสดุและอุปกรณ์ต่าง ๆ พร้อมทั้ง วิธีการการทอเสื่อ และมีการให้ความรู้ในด้านของ การแปรรูปผลิตภัณฑ์ การสร้างตราสินค้า เพื่อจำหน่าย-ส่งออก ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ภายในศูนย์วิสาหกิจชุมชน ทำให้ชุมชนบ้านบางสระแก้ว มีชื่อเสียงโด่งดังในเรื่องของการผลิตเสื่อกกจันทบุรี ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนเล็งเห็นความสำคัญในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีความเกิดแนวคิดในการนำหลักสูตร วิชาศิลปะพื้นบ้านไปสอนภายในโรงเรียนวัดบางสระแก้ว (พิสิฐวิทยาการ) เพื่อเป็นการนำความรู้มาถ่ายทอดให้กับผู้เรียน ผู้สอน (วิชา รุ่งเรือง ครูผู้สอนภูมิปัญญาท้องถิ่น) มีวิธีการสอนผู้เรียนที่แตกต่างจาก ศูนย์ศิลป์สิรินธร (กลุ่มชุมชน) และกลุ่มชุมชนที่มีอาชีพทอเสื่อ โดย

วิธีการแจกเอกสารและเปิดซีดีประกอบการเรียน การสอน พร้อมทั้งบรรยายเนื้อหาควบคู่ไปด้วย หลังจากการสอนมีการจดบันทึกการสอน เพื่อประเมินผู้เรียนตามเกณฑ์ที่กำหนดในหลักสูตร จึงทำให้ชุมชนบ้านบางสระแก้วมีความแตกต่างจากทุกชุมชน อันได้แก่ ชุมชนบ้านเสม็ดงาม ชุมชนบ้านท่าฉลบ ชุมชนหลังวัดโรมันคาทอลิก ชุมชนบ้านเกาะโดนด และชุมชนบ้านเขาน้อย เพราะในทุกชุมชนที่กล่าวมานั้น มีการถ่ายทอดความรู้เพียงแค่ว่า ในศูนย์วิสาหกิจชุมชนจะมีลักษณะเป็นทั้งการทำธุรกิจควบคู่ไปด้วย

ถ้าจะกล่าวถึงการถ่ายทอดความรู้ของชุมชนบ้านเสม็ดงามนั้น จะมีความคล้ายคลึงกับชุมชนบ้านท่าฉลบ ชุมชนบ้านเกาะโดนด และชุมชนบ้านเขาน้อย เพราะทั้ง 4 ชุมชนที่ได้กล่าวมานั้น มีการจัดตั้งศูนย์วิสาหกิจ ประจำชุมชน มีการเปิดให้ประชาชนทั่วไปและผู้สนใจเข้ามามีการเรียนรู้ เรื่องการทอเสื่อ รวมถึงผลิตภัณฑ์แปรรูปที่นำมาจำหน่ายภายในศูนย์ โดยทุกศูนย์ ๆ จะมีหัวหน้าศูนย์ที่มีความเชี่ยวชาญในด้านการทอเสื่อ คอยถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้เรียน ทั้ง 4 ชุมชนนั้น จะมีความแตกต่างในวิธีการสอนบ้างเล็กน้อย เช่น ในชุมชนบ้านเสม็ดงาม ผู้สอนหรือหัวหน้าศูนย์ ๆ จะทำการแจกเอกสารประกอบการสอนที่จัดทำขึ้นโดย อาจารย์และนักศึกษา สาขาวิชาการออกแบบผลิตภัณฑ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ใช้ในการสอนผู้เรียน แต่เรื่องของการนำเข้าสู่บทเรียน วิธีการอื่นๆ มีความคล้ายคลึงกันทุกชุมชน ชุมชนสุดท้ายที่ผู้วิจัยจะกล่าวถึง คือชุมชนหลังวัดโรมันคาทอลิก หรือจะกล่าวง่าย ๆ ก็คือ ชุมชนที่เป็นต้นกำเนิดของการทอเสื่อกกจันทบูรนั่นเอง ชุมชนดังกล่าวนี้ มีการถ่ายทอดความรู้ภายในโรงเรียน คือ โรงเรียนสตรีมารดาพิทักษ์ จ.จันทบุรี

ผู้วิจัยจึงขอนำวิธีการถ่ายทอดความรู้ของโรงเรียนบ้านบางสระแก้วมาเปรียบเทียบกับเพื่อให้เห็นถึงความเหมือนและความแตกต่างของทั้งสองโรงเรียน หลังจากนำมาเปรียบเทียบแล้วนั้น ผู้วิจัยได้ผลสรุปดังนี้ ทั้งสองโรงเรียน ร่วมกันประชุมสัมมนากลุ่มย่อยเพื่อกำหนดกระบวนการถ่ายทอดความรู้ เช่นเดียวกัน ในขั้นตอนถัดมาผู้สอนได้นำเอากระบวนการถ่ายทอดความรู้ดังกล่าวนี้ไปใช้ในการสอนในรายวิชาศิลปะพื้นบ้าน ให้กับนักเรียน มีการนำเข้าสู่บทเรียนในลักษณะที่คล้ายคลึงกัน ในส่วนของวิธีการสอน ทั้งสองมีการนำสื่อการสอนเข้ามาใช้ประกอบการสอน มีการบันทึกกิจกรรมหลังการสอนเช่นเดียวกัน และรวมถึง การประเมินผลงานของผู้เรียนตามเกณฑ์ที่กำหนด สิ่งที่แตกต่างกัน คือ โรงเรียนสตรีมารดาพิทักษ์ จ.จันทบุรี มีการนำวิชาคอมพิวเตอร์ มาบูรณาการเพื่อออกแบบ สร้างสรรค์ลวดลายให้มีความหลากหลายมากขึ้น เพื่อเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับชิ้นงาน

จากการที่ผู้วิจัยได้วิเคราะห์และสรุปผล ดังที่กล่าวมาข้างต้นแล้วนั้น ทำให้ผู้วิจัยสามารถแบ่งลักษณะของกระบวนการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอเสื่อกก ของจังหวัดจันทบุรี ได้เป็น 2 ลักษณะ ดังนี้

1. การถ่ายทอดความรู้แบบนอกระบบ ได้แก่ การถ่ายทอดความรู้ภายในครอบครัว และ การถ่ายทอดความรู้ภายในศูนย์เรียนรู้ชุมชน และ กลุ่มทอเสื่อวิสาหกิจชุมชน

การถ่ายทอดความรู้ภายในครอบครัว จะมีลักษณะการให้ความรู้แบบไม่เป็นทางการ มีการให้ความรู้แบบพอสอนลูก ค่อยเป็นค่อยไป ไม่มีกฎเกณฑ์หรือรูปแบบในการสอน ไม่มีตำรา หรือ การใช้สื่อการสอนใด ๆ เป็นวิธีการเล่าสู่กันฟัง ปฏิบัติให้ดูเป็นตัวอย่าง เรียนรู้จากของจริง ผู้สอนก็คือพ่อหรือแม่ตนเอง ผู้เรียนใช้วิธีจำจุด และ ปฏิบัติตามผู้สอน ถือได้ว่าเป็นการเรียนรู้ที่ช่วยเหลืองานภายในครอบครัวทุกขั้นตอน ผู้เรียนจะร่วมปฏิบัติกับผู้สอนไปด้วย เพราะในบางขั้นตอนต้องใช้คน มากกว่า 1 คนขึ้นไปในการทำ ซึ่งผลงานที่สำเร็จแล้วจะถูกส่งต่อไปยังศูนย์ทอเสื่อประจำชุมชนที่มีชื่อเสียงประจำชุมชน

การถ่ายทอดความรู้ภายในศูนย์เรียนรู้ชุมชน และ กลุ่มทอเสื่อวิสาหกิจชุมชนจะมีลักษณะการสอนแบบบรรยายความรู้ที่สั่งสมมาให้กับผู้เรียนพร้อมกับทำการสาธิตขั้นตอนต่าง ๆ ตามขั้นตอนการทำเสื่อข้างต้น เริ่มตั้งแต่การ เตรียมพื้นที่ไปจน ถึง การพัฒนาผลิตภัณฑ์ ซึ่งในแต่ละขั้นตอนนั้น จะมีผู้เชี่ยวชาญแตกต่างกันออกไป บางบ้านมีความชำนาญในด้าน การปลูกกก บางบ้านชำนาญด้านการทอ บางบ้านชำนาญในด้านของการแปรรูปผลิตภัณฑ์ ระหว่างการสอน ผู้สอนมีการให้กำลังใจผู้เรียนตลอดทุกครั้งเมื่อผู้เรียนยังไม่สามารถ ปฏิบัติตามได้ เมื่อผู้เรียนปฏิบัติได้ตามขั้นตอนอย่างถูกต้องแล้ว ครูผู้สอนจะให้คำชมทุกครั้ง ซึ่งนำไปสู่การทำให้ผู้เรียนเกิดแรงบันดาลใจในการปฏิบัติงานที่ดีขึ้น จนนำไปสู่ความชำนาญ แต่จะไม่มีการใช้สื่อการสอนใด ๆ แต่จะมีการนำผลงานตัวอย่างที่ทำสำเร็จแล้ว มาให้ผู้เรียนได้ศึกษา และพาไปยังสถานที่จริง เมื่อผู้เรียนเกิดความชำนาญในระดับหนึ่งแล้ว ผู้สอนจะทำการประเมินประสิทธิภาพของผู้เรียน เพื่อการนำไปใช้ในชีวิตจริง โดยวิธีการดังนี้ ผู้สอนจะทำการประเมินประสิทธิภาพของผู้เรียนโดยการดูจากผลงานที่ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง ว่าสามารถปฏิบัติตามที่ผู้สอนได้ทำการสาธิต อย่างถูกต้องหรือไม่ มีความสวยงาม มีความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์มากน้อยเพียงใด ถ้าผ่านเกณฑ์ที่ผู้สอนกำหนด จึงจะสามารถนำออกไปวางจำหน่ายได้

จากการสัมภาษณ์ รวบรวมข้อมูลและนำมาวิเคราะห์ข้อมูลแล้วนั้น ทำให้ผู้วิจัยเห็นว่าในทุกชุมชนมีการถ่ายทอดความรู้ที่มีคล้ายคลึงกัน

นอกจากจะมีการถ่ายทอดความรู้ภายในครอบครัว ศูนย์เรียนรู้ชุมชน และกลุ่มทอเสื่อชุมชน ทางรัฐบาลยังตระหนักและเล็งเห็นความสำคัญของวิชาทอเสื่อ จึงนำวิชาการทอเสื่อเข้าไปยังระบบการศึกษา ก่อให้เกิดการถ่ายทอดความรู้ให้กับนักเรียนในสถานศึกษา ช่วยส่งเสริมให้มีการดำรงอาชีพทอเสื่อ และเป็นการสืบทอดภูมิปัญญาดั้งเดิมที่สืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ ก่อให้เกิดการถ่ายทอดความรู้แบบในระบบ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

2. การถ่ายทอดความรู้แบบในระบบ ได้แก่ โรงเรียนวัดบางสระแก้ว (พิสิฐรัฐวิทยาการ) ตำบลบางสระแก้ว และ โรงเรียนสตรีมารดาพิทักษ์ จังหวัดจันทบุรี

2.1 การถ่ายทอดความรู้กับนักเรียนในสถานศึกษาของโรงเรียนวัดบางสระแก้ว (พิสิฐรัฐวิทยาการ) ตำบลบางสระแก้ว เป็นการทำให้มีการเรียนการสอนโดยกำหนดเป็นหลักสูตรท้องถิ่น มีครูผู้สอนภูมิปัญญาท้องถิ่นให้ความรู้กับนักเรียนคือ วิภา รุ่งเรือง ทำการสอนนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 โดยแยกขั้นตอนการผลิตผลิตภัณฑ์จากกกที่เหมาะสมกับวุฒิภาวะของนักเรียนให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้งาน ครูผู้สอนทำการสาธิตวิธีการในแต่ละขั้นให้กับผู้เรียน และให้ผู้เรียนแบ่งกลุ่มเพื่อทำการฝึกปฏิบัติจริงโดยมีครูผู้สอนคอยให้คำแนะนำ มีการจดบันทึกหลังการสอน

2.2 การถ่ายทอดความรู้กับนักเรียนในสถานศึกษาของโรงเรียนโรงเรียนสตรีมารดาพิทักษ์ มีการกำหนดเป็นหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียน เพื่ออนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมให้อยู่รอดและหวังฟื้นฟูชนบทให้กลับมาทอเสื่ออีกครั้ง โดยมีครูผู้สอนภูมิปัญญาท้องถิ่นให้ความรู้กับนักเรียนคือ ครูสะอั้ง เชื้อสาย หัวหน้างานอนุรักษ์หัตถกรรมพื้นบ้านเสื่อจันทบุรี ทำการสอนนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ให้ได้เรียนรู้ประวัติศาสตร์และดำรงอาชีพการทอเสื่อไว้ โดยบูรณาการการทอเสื่อเข้ากับกลุ่มสาระวิชาอื่น ๆ คือ การใช้โปรแกรมทางคอมพิวเตอร์ ชื่อว่า โปรแกรม Excel จนทำให้นักเรียนได้ทดลองใหม่ ๆ ซึ่งเกิดจากความคิดสร้างสรรค์แปรรูปเสื่อให้มีความมากกว่าเสื่อธรรมดา สามารถเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้าได้

2. กระบวนการผลิตที่ส่งผลต่อ ผู้ผลิต ชุมชน สังคม วัฒนธรรม ในอนาคต

จากการศึกษาพบว่า กระบวนการผลิตที่ส่งผลต่อ ผู้ผลิต ชุมชน สังคม วัฒนธรรม ในอนาคต ของจังหวัดจันทบุรี สามารถสรุปผลการค้นคว้าได้ ดังนี้

กระบวนการผลิตที่ส่งผลต่อ ผู้ผลิต ชุมชน สังคม วัฒนธรรม ในอนาคตของชุมชนบางสระแก้ว

วิธีการเตรียมพื้นที่ การปลูก การบำรุงต้นกกและการเลือกวัตถุดิบในการนำไปใช้มีทั้งหมด 6 วิธี

วิธีการเตรียมวัตถุดิบในการนำไปใช้มีทั้งหมด 8 วิธี

วิธีการผลิตเส้นก๋วยเตี๋ยว (การทอ) มีดังนี้

1. วิธีการสะบัดก๋วยเตี๋ยว มีทั้งหมด 3 วิธี
2. วิธีการจักก๋วยเตี๋ยว มีทั้งหมด 4 วิธี
3. วิธีการตากก๋วยเตี๋ยว มีทั้งหมด 2 วิธี
4. วิธีการหล่อนก๋วยเตี๋ยว มีทั้งหมด 2 วิธี
5. วิธีการย้อมสีก๋วยเตี๋ยว มีทั้งหมด 3 วิธี
6. วิธีการชักปอ มีทั้งหมด 2 วิธี
7. วิธีการลอกและชุบผิวปอ มีทั้งหมด 3 วิธี
8. วิธีการกางและปั่นปอ มีทั้งหมด 3 วิธี
9. วิธีการจัดทำฟืมทอเส้นและสอดก๋วยเตี๋ยว (การทอเส้น) มีทั้งหมด 3 วิธี
10. วิธีการสร้างลวดลายบนผืนเส้น มีทั้งหมด 2 วิธี
11. วิธีการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ มีทั้งหมด 4 วิธี
12. วิธีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ มีทั้งหมด 2 วิธี
13. วิธีการสร้างตราสินค้า มีทั้งหมด 2 วิธี

**กระบวนการผลิตที่ส่งผลกระทบต่อ ผู้ผลิต ชุมชน สังคม วัฒนธรรม ในอนาคตของกลุ่ม
ทอเส้นบ้านท่าแจลบ**

1. วิธีการจักก๋วยเตี๋ยว มีทั้งหมด 4 วิธี
2. วิธีการตากก๋วยเตี๋ยว มีทั้งหมด 2 วิธี
3. วิธีการหล่อนก๋วยเตี๋ยว มีทั้งหมด 2 วิธี
4. วิธีการย้อมสีก๋วยเตี๋ยว มีทั้งหมด 3 วิธี
5. วิธีการชักปอ มีทั้งหมด 2 วิธี
6. วิธีการลอกและชุบผิวปอ มีทั้งหมด 3 วิธี
7. วิธีการกางและปั่นปอ มีทั้งหมด 3 วิธี
8. วิธีการจัดทำฟืมทอเส้นและสอดก๋วยเตี๋ยว (การทอเส้น) มีทั้งหมด 3 วิธี
9. วิธีการสร้างลวดลายบนผืนเส้น มีทั้งหมด 2 วิธี
10. วิธีการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ มีทั้งหมด 4 วิธี
11. วิธีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ มีทั้งหมด 1 วิธี

12. วิธีการสร้างตราสินค้า มีทั้งหมด 1 วิธี

**กระบวนการผลิตที่ส่งผลต่อ ผู้ผลิต ชุมชน สังคม วัฒนธรรม ในอนาคตของกลุ่ม
ทอเสื้อบ้านท่าแจลบ**

วิธีการเตรียมพื้นที่ การปลูก การบำรุงต้นกกและการเลือกวัตถุดิบในการนำไปใช้มีทั้งหมด 6 วิธี
วิธีการเตรียมวัตถุดิบในการนำไปใช้ มีทั้งหมด 7 วิธี

**กระบวนการผลิตที่ส่งผลต่อ ผู้ผลิต ชุมชน สังคม วัฒนธรรม ในอนาคตของ
ชุมชนหลังวัดโรมันคาทอลิก**

ไม่มีกระบวนการผลิตใด ๆ เพราะไม่มีการสืบทอดในลักษณะของวิสาหกิจชุมชนแล้ว
จะมีก็แต่การถ่ายทอดความรู้ ด้านการเรียนรู้ การสอน ในระบบโรงเรียนเท่านั้น

**กระบวนการผลิตที่ส่งผลต่อ ผู้ผลิต ชุมชน สังคม วัฒนธรรม ในอนาคตของกลุ่ม
ทอเสื้อบ้านเกาะโดนด**

วิธีการเตรียมพื้นที่ การปลูก การบำรุงต้นกกและการเลือกวัตถุดิบในการนำไปใช้

ไม่มีการเตรียมพื้นที่ในการปลูก แต่จะรับมาจากหมู่บ้านใกล้เคียง เช่น บ้านอ่างหิน
บ้านเสม็ดงาม

วิธีการเตรียมวัตถุดิบในการนำไปใช้ มีทั้งหมด 4 วิธี โดยการเตรียมเส้นกกที่ตัดแล้วที่
ซื้อมาจาก บ้านอ่างหิน บ้านเสม็ดงาม มาตากให้แห้ง นำมาหล่อนและย้อมสี เตรียมกางและปั่นปอ
และการเตรียมสร้างลวดลายหรือการทอ

ไม่มีการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์

ไม่มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์

ไม่มีการสร้างตราสินค้า

แต่จะส่งผืนเสื้อที่ทอแล้วมายังชุมชนบ้านเสม็ดงามเพื่อทำการพัฒนาเป็นสินค้าเพื่อ
จำหน่ายต่อไป

**กระบวนการผลิตที่ส่งผลต่อ ผู้ผลิต ชุมชน สังคม วัฒนธรรม ในอนาคตของกลุ่ม
ทอเสื้อเขาน้อย**

วิธีการเตรียมพื้นที่ การปลูก การบำรุงต้นกกและการเลือกวัตถุดิบในการนำไปใช้
 ไม่มีการเตรียมพื้นที่ เนื่องจากสภาพพื้นที่ไม่เหมาะแก่การเพาะปลูกกก จึง
 จำเป็นต้องรับต้นกกมาจากหมู่บ้านข้างเคียง

วิธีการเตรียมวัตถุดิบในการนำไปใช้ มีทั้งหมด 7 วิธี

วิธีการผลิตเส้นกกเป็นผืน (การทอ) ของหมู่บ้านเขาน้อย มีดังนี้

1. วิธีการสะบัดกก มีทั้งหมด 3 วิธี
2. วิธีการจักกก มีทั้งหมด 4 วิธี
3. วิธีการตากกก มีทั้งหมด 2 วิธี
4. วิธีการหล่อนกก มีทั้งหมด 2 วิธี
5. วิธีการย้อมสีกก มีทั้งหมด 3 วิธี
6. วิธีการชักปอ มีทั้งหมด 2 วิธี
7. วิธีการลอกและชุดผิวปอ มีทั้งหมด 3 วิธี
8. วิธีการกางและปั่นปอ มีทั้งหมด 3 วิธี
9. วิธีการจัดทำฟืมทอเสื่อและสอดกก (การทอเสื่อ) มีทั้งหมด 3 วิธี
10. วิธีการสร้างลวดลายบนผืนเสื่อ มีทั้งหมด 2 วิธี
11. วิธีการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ มีทั้งหมด 3 วิธี
12. วิธีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ มีทั้งหมด 1 วิธี
13. วิธีการสร้างตราสินค้า มีทั้งหมด 1 วิธี

อภิปรายผล

จากการลงพื้นที่ดำเนินการสัมภาษณ์กลุ่มย่อยกับผู้มีส่วนได้ ส่วนเสีย อันได้แก่นักวิชาการศูนย์ศิลป์เสือ หัวหน้าศูนย์ศิลป์เสือ หัวหน้ากลุ่มวิสาหกิจชุมชน ช่างทอเสื่อ และปราชญ์ท้องถิ่น ครูผู้สอนวิชาศิลปะพื้นบ้านโดยดำเนินการทุกชุมชน โดยผู้วิจัยได้นำแบบสัมภาษณ์ให้ผู้เข้าร่วมสัมภาษณ์ทำ นำรายละเอียดเกี่ยวกับสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ นำข้อมูลกลับไปให้ผู้ร่วมสัมมนาตรวจสอบความถูกต้อง นำข้อมูลที่ตรวจสอบแล้วมาวิเคราะห์ โดยการนำทฤษฎีการจัดการความรู้ KM จึงทำให้ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

การถ่ายทอดความรู้แบบนอกระบบ ในแต่ละชุมชนมีการถ่ายทอดความรู้ที่คล้ายคลึงกัน คือ ผู้สอนใช้วิธีการเล่าสู่กันฟัง โดยผู้สอนจะเล่าประสบการณ์ความรู้และความสามารถด้าน

การทอเสื่อกก ที่ตนถูกถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษที่ถูกส่งสมมาเป็นเวลานานจนเกิดความชำนาญ เป็นการสอนแบบพ่อสอนลูกค่อยเป็นค่อยไป มีการพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างผู้สอน และผู้เรียน ผู้วิจัยเห็นว่า เป็นการถ่ายทอดที่สร้างความสัมพันธ์ที่ดีภายในครอบครัว สามารถสร้างรายได้และเป็นการปลูกฝังวัฒนธรรมอันดีงามให้กับลูกหลานได้เป็นอย่างดี แต่เมื่อหมดรุ่นนี้ไปแล้ว ความรู้ดังกล่าว ที่ถ่ายทอดกันอาจจะสูญหายได้ เพราะไม่มีการจัดเก็บความรู้แบบจริงจัง มีเพียงแต่ทำกันภายในครอบครัวเท่านั้น

ส่วนการถ่ายทอดความรู้แบบในระบบ หรือ การถ่ายทอดความรู้ภายในโรงเรียน ขึ้นอยู่กับทางโรงเรียนว่าจะมีการจัดหลักสูตรอย่างไร และครูผู้สอนมีวิธีการถ่ายทอดในลักษณะ ซึ่งถ้านำมาเปรียบเทียบทั้งสองโรงเรียนแล้วนั้น ผู้วิจัยเห็นว่า จะมีความแตกต่างกันในเรื่อง การประยุกต์ผลงาน ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังนี้ โรงเรียนสตรีมารดาพิทักษ์มีการปรับเปลี่ยนลวดลายของเสื่อโดยให้นักเรียนใช้โปรแกรม ทางคอมพิวเตอร์ ในการออกแบบลวดลาย และมีการใช้ดินเงิน ดินทอง ในการเก็บขอบของเสื่อที่ทอแล้ว ซึ่งถือว่ามี การประยุกต์ และ มีความสร้างสรรค์เป็นอย่างดี

ในส่วนของการศึกษากระบวนการผลิตที่ส่งผลกระทบต่อ ผู้ผลิต ชุมชน สังคม วัฒนธรรม ในอนาคต นั้น มีเพียงบางชุมชนที่สามารถทำการผลิตได้ในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การปลูกกก จนถึง การแปรรูปผลิตภัณฑ์ แต่ในบางชุมชนไม่ได้มีแหล่งผลิต เพราะไม่มีพื้นที่ในการปลูกกก จึงต้องอาศัย การสั่งซื้อจากชุมชนในบริเวณใกล้เคียงแต่จะมีการจัดหน่ายในรูปแบบของการแปรรูปผลิตภัณฑ์ จากการสัมภาษณ์ครูช่างหลาย ๆ ท่าน ให้คำตอบที่คล้ายคลึงกัน ว่า ในภายภาคหน้า อาชีพการทำเสื่อกกจันทบูรจะค่อย ๆ ลดน้อยลงเรื่อย ๆ เพราะคนรุ่นหลังไม่มีความสนใจที่ทำการฝึกฝน อาชีพนี้ เพราะเขาเหล่านั้นคิดว่า อาชีพการทำเสื่อกก อาจไม่เพียงพอต่อการชีพได้ รวมไปถึงความ นิยมในการทำอาชีพอื่น ๆ จึงทำให้ต้องชวนขายไปศึกษาต่อในต่างจังหวัด หรือ ในตัวเมือง บาง ครอบครัวแล้วว่า แปลงกกที่ได้รับมรดกจากรุ่นสู่รุ่นนั้น ได้มีการแบ่งขายให้นายทุนเพื่อไปทำกิจการ หรือธุรกิจไปบางส่วนแล้ว ยังคงเหลือแค่เพียงรุ่นพ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย เท่านั้น ที่ยังคงอาชีพนี้ต่อไป เพราะพวกเขาได้ถูกส่งสมประสบการณ์และเห็นการทำอาชีพทอเสื่อมาตั้งแต่เด็กจนโต แนวโน้มในอนาคตข้างหน้าอาชีพการทำเสื่อกกอาจจะสูญหายไปคงเหลือไว้เพียงแค่อนุสรณ์ให้คนรุ่นหลังได้ดู

ผู้วิจัยมีความเห็นว่า อาชีพการทำเสื่อกกนั้นมีความสำคัญทั้งทางด้านการหาเลี้ยง ครอบครัวยังมีคุณค่าทางด้านจิตใจ และมีการสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่นมากกว่า 100 ปี จึงควรมีการ สนับสนุนการทำอาชีพทอเสื่อกก และมีการขยายขอบเขตให้มากขึ้น เพราะไม่ว่าจะเป็น สภาพทาง ภูมิอากาศ ภูมิประเทศ หรือพื้นที่ในการปลูกที่มีความเหมาะสมแก่การปลูกกกเป็นอย่างมากจึงทำ ให้เสื่อกกจันทบูรนั้นมี มีความสวยงาม ทนทาน และมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่ไม่เหมือนที่อื่น ๆ อีก

ทางหนึ่งที่จะสามารถช่วยสืบทอดอาชีพนี้ได้ ตัวผู้วิจัยคิดว่า ทางรัฐบาลควรส่งเสริมในเรื่องของการขายให้กับชาวบ้าน เพราะจะทำให้ เกิดการสร้างรายได้ที่มากขึ้น พวกเขาเหล่านั้นก็จะสามารถนำเงินรายได้จากอาชีพไปจุนเจือครอบครัว ไม่แน่นอนคั้งหน้าอาจจะมีความหลากหลายหันกลับมาสนใจ ในอาชีพนี้และมีการดำรงต่อไปเรื่อย ๆ

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ในด้านการถ่ายทอดความรู้การทำอาชีพทอเสื่ออกกนอกระบบ เช่นศูนย์การเรียนรู้การทอเสื่ออกก กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มทอเสื่อ ควรมีการจัดวางระบบที่ดี และกำหนดมาตรฐานของแต่ละแห่งว่าควรมีการจัดการอย่างไร พร้อมทั้งมีการจัดบันทึกรายละเอียดของการเรียน การสอนในแต่ละครั้ง เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ถึงข้อดี และข้อเสีย เพื่อนำไปสู่การพัฒนา ปรับปรุงให้ดีขึ้น ในครั้งต่อไป

2. ในด้านการผลิตผลงาน การจำหน่ายและส่งออกผลิตภัณฑ์ในแต่ละชุมชน ควรมีส่วนที่เกี่ยวข้องมาให้การสนับสนุนและรองรับสินค้าที่ชุมชนผลิตออกมา นำไปจำหน่ายโดยการกระจายสินค้าไปยังทั่วประเทศและต่างประเทศ เพื่อเพิ่มช่องทางและรายได้ให้กับชุมชน

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยในเรื่องการนำองค์ความรู้ เรื่องของเสื่ออกกจันทบูรและการออกแบบผลิตภัณฑ์เสื่ออกก มาจัดให้อยู่ในรูปแบบการเรียนการสอนในระบบโรงเรียนเพิ่มมากขึ้น

2. ควรมีการศึกษาวิจัยในเรื่องการสนับสนุนการจำหน่ายและการส่งออกให้กับชุมชน โดยมีการเชื่อมโยงเครือข่ายของผู้สนับสนุน ทั้งในประเทศและต่างประเทศ

บรรณานุกรม

- กมลวรรณ ธาระพุท. (2554). แนวทางการสืบทอดภูมิปัญญาการผลิตเสื้อจันทบูรชุมชนบางสระเก้า อำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- กรมการพัฒนาชุมชน ศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชนเขตที่ 2 สำนักงานพัฒนาชุมชน จังหวัด. (2557). ภูมิปัญญาท้องถิ่น หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์. จันทบุรี: ต้นฉบับ.
- กรมส่งเสริมการปกครอง. (2553). ประชากรจันทบุรี. Retrieved from สืบค้นจาก <http://www.dla.go.th/index.jsp>
- โกสุม เจริญรวย. (2551). การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น. จันทบุรี: สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- คณะเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร มหาวิทยาลัยศิลปากร. (2559). การจัดการความรู้. Retrieved from สืบค้นจาก <http://www.thaiall.com/km/indexo.html>
- ธีรวัลย์ ศิลรัตน์. (2550). การจัดการความรู้ด้านประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนของ ชุมชน อำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี. (ปริญญามหาบัณฑิต), มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.
- บรรจบ วงษ์พิพัฒน์พงษ์. (2555). จันทบุรี. มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี, จันทบุรี.
- ภาวินี เปรื่องปราชญ์. (2556). องค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นนวดแผนไทยในพื้นที่จังหวัดจันทบุรี. (ปริญญามหาบัณฑิต), มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี, จันทบุรี.
- วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. (2559). ข้อมูลจังหวัดจันทบุรี. Retrieved from สืบค้นจาก <https://th.wikipedia.org/wiki>.
- สัมมา รณิธย์. (2543). สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี กับ พระราชกรณียกิจในการส่งเสริมคุณภาพ ชีวิตของพสกนิกรชาวจันทบุรี. จันทบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- สารคดี. (2538). จันทบุรี. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สารคดี.
- สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (2559). knowledge. Retrieved from สืบค้นจาก <http://www.royin.go.th/dictionary/>
- สำนักศิลปะและวัฒนธรรมจังหวัดจันทบุรี. (2559). แนวทางสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น. Retrieved from สืบค้นจาก <http://www.udru.ac.th/attachments/elearning/10/08.pdf>
- สุเทพ สุสาสนี. (2553). การศึกษาผลิตภัณฑ์จากกกในตำบลบางสระเก้า อำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี. (ปริญญามหาบัณฑิต), มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.

อรวรรณ ใจกล้า. (2525). ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเมืองจันทบุรี. จันทบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏ
รำไพพรรณี.

ภาคผนวก

นกก

ต้นกก

การตัดกก

วัดเส้นกกตามขนาด

การจักกก

หล่อนกก

ย้อมสีกก

เส้นกกที่ตากแห้งแล้วพร้อมในการนำไปทอเป็นผืน

ต้นปอกระเจา

ชุดผิวปอกระเจา

ฝัปกกระเจาที่ทำการหีเป็นเส้น ๆ แล้วนำมาตากแห้ง

เครื่องปั่นเส้นฝัปกกระเจา

ลักษณะทำนึ่งของคนทอ

การขึ้นลวดลายเป็นผืน

ผลิตภัณฑ์แปรรูป

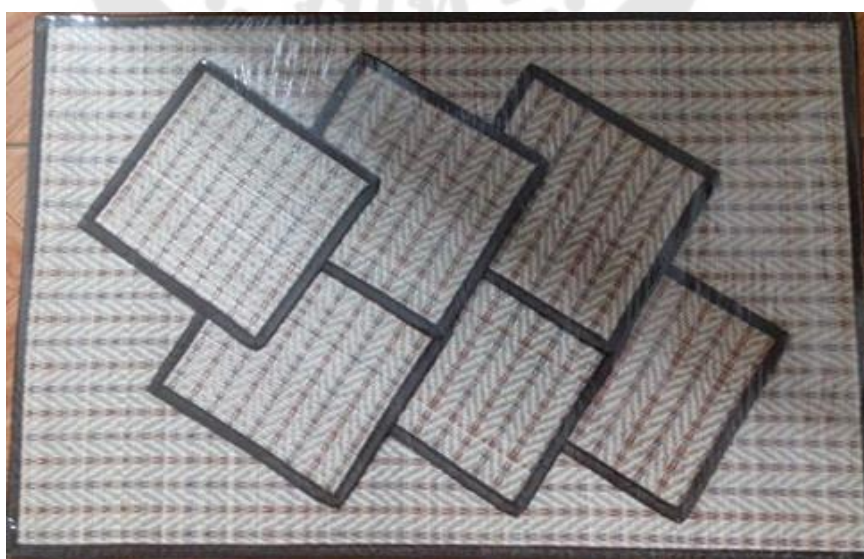
ผลิตภัณฑ์แปรรูป

ผลิตภัณฑ์แปรรูป

ผลิตภัณฑ์แปรรูป

แบบสอบถาม

เรื่องการศึกษาวิเคราะห์รูปแบบการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น การทอเสื่อกกของ
จังหวัดจันทบุรี

วิธีการให้ความรู้ในการเตรียมพื้นที่และการเลือกวัตถุดิบในการนำไปใช้

1. ครูผู้สอนมีวิธีในการจัดลำดับความรู้ที่จะใช้สอนผู้เรียน เกี่ยวกับการเตรียมพื้นที่ใน
การนำไปใช้ อย่างไร

โปรดระบุ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. วิธีการให้ความรู้ของครูผู้สอนเกี่ยวกับการเตรียมพื้นที่ มีทั้งหมดกี่วิธี

☐ 1 วิธี ☐ 2 วิธี ☐ 3 วิธี ☐ มากกว่า 3 วิธี

3. โปรดระบุว่า มีวิธีการให้ความรู้เกี่ยวกับการเตรียมพื้นที่อย่างไรบ้าง

1)

2)

3)

4)

5)

4. มีการใช้แรงจูงใจหรือแรงเสริมให้กับผู้เรียนหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

5. มีการใช้สื่อในการสอนหรือไม่ ใช้อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

6. มีการประเมินประสิทธิภาพของผู้เรียน เพื่อนำไปใช้ในชีวิตรจริงอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

วิธีการให้ความรู้เกี่ยวกับการเตรียมวัตถุดิบในการนำไปใช้

1. ครูผู้สอนมีวิธีในการจัดลำดับความรู้ที่จะใช้สอนผู้เรียน เกี่ยวกับการเตรียมวัตถุดิบในการนำไปใช้ อย่างไร

โปรดระบุ

.....

.....

.....

.....

.....

2.วิธีการให้ความรู้เกี่ยวกับการเตรียมวัตถุดิบในการนำไปใช้ มีทั้งหมดกี่วิธี

☐ 1 วิธี

☐ 2 วิธี

☐ 3 วิธี

☐ มากกว่า 3 วิธี

โปรดระบุว่า มีวิธีการให้ความรู้เกี่ยวกับการเตรียมวัตถุดิบอย่างไรบ้าง

1)

2)

3)

4)

5)

4. มีการใช้แรงจูงใจหรือแรงเสริมให้กับผู้เรียนหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

5. มีการใช้สื่อในการสอนหรือไม่ ใช้อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

6. มีการประเมินประสิทธิภาพของผู้เรียน เพื่อการนำไปใช้ในชีวิตจริงอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

วิธีการให้ความรู้ในการ ผลิตเส้นกกเป็นผืน (การทอ)

1. ครูผู้สอนมีวิธีในการจัดลำดับความรู้ที่จะใช้สอนผู้เรียน เกี่ยวกับการผลิตเส้นกกเป็นผืนอย่างไร

โปรดระบุ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2.วิธีการให้ความรู้เกี่ยวกับการสะบัดกกให้กับผู้เรียน มีทั้งหมดกี่วิธี

☐ 1 วิธี ☐ 2 วิธี ☐ 3 วิธี ☐ มากกว่า 3 วิธี

โปรดระบุว่า มีวิธีการให้ความรู้เกี่ยวกับการสะบัดกกอย่างไรบ้าง

- 1)
- 2)
- 3)
- 4)
- 5)

4.วิธีการให้ความรู้เกี่ยวกับการจักกกให้กับผู้เรียน มีทั้งหมดกี่วิธี

☐ 1 วิธี ☐ 2 วิธี ☐ 3 วิธี ☐ มากกว่า 3 วิธี

โปรดระบุว่า มีวิธีการให้ความรู้เกี่ยวกับการจักกกอย่างไรบ้าง

- 1)
- 2)
- 3)
- 4)
- 5)

5.วิธีการให้ความรู้เกี่ยวกับการตากกให้กับผู้เรียน มีทั้งหมดกี่วิธี

☐ 1 วิธี ☐ 2 วิธี ☐ 3 วิธี ☐ มากกว่า 3 วิธี

โปรดระบุว่า มีวิธีการให้ความรู้เกี่ยวกับการตากกอย่างไรบ้าง

- 1)
- 2)
- 3)
- 4)
- 5)

5.วิธีการให้ความรู้เกี่ยวกับการหล่อนกให้กับผู้เรียน มีทั้งหมดกี่วิธี

- ☐ 1 วิธี ☐ 2 วิธี ☐ 3 วิธี ☐ มากกว่า 3 วิธี

โปรดระบุว่า มีวิธีการให้ความรู้เกี่ยวกับการหล่อนกอย่างไรบ้าง

- 1)
- 2)
- 3)
- 4)
- 5)

6.วิธีการให้ความรู้เกี่ยวกับการย้อมสีกก มีทั้งหมดกี่วิธี

- ☐ 1 วิธี ☐ 2 วิธี ☐ 3 วิธี ☐ มากกว่า 3 วิธี

โปรดระบุว่า มีวิธีการให้ความรู้เกี่ยวกับการย้อมสีกกอย่างไรบ้าง

- 1)
- 2)
- 3)
- 4)
- 5)

7.วิธีการให้ความรู้เกี่ยวกับการชักปอ มีทั้งหมดกี่วิธี

- ☐ 1 วิธี ☐ 2 วิธี ☐ 3 วิธี ☐ มากกว่า 3 วิธี

โปรดระบุว่า มีวิธีการให้ความรู้เกี่ยวกับการชักปออย่างไรบ้าง

- 1)
- 2)
- 3)
- 4)

5)

8.วิธีการให้ความรู้เกี่ยวกับการลอกและขูดผิวโป มีทั้งหมดกี่วิธี

☐ 1 วิธี ☐ 2 วิธี ☐ 3 วิธี ☐ มากกว่า 3 วิธี

โปรดระบุว่า มีวิธีการให้ความรู้เกี่ยวกับการลอกและขูดผิวโปอย่างไรบ้าง

1)

2)

3)

4)

5)

9.วิธีการให้ความรู้เกี่ยวกับการกางและปั่นโป มีทั้งหมดกี่วิธี

☐ 1 วิธี ☐ 2 วิธี ☐ 3 วิธี ☐ มากกว่า 3 วิธี

โปรดระบุว่า มีวิธีการให้ความรู้เกี่ยวกับการกางและปั่นโปอย่างไรบ้าง

1)

2)

3)

4)

5)

10.วิธีการให้ความรู้เกี่ยวกับการทอเสื่อ มีทั้งหมดกี่วิธี

☐ 1 วิธี ☐ 2 วิธี ☐ 3 วิธี ☐ มากกว่า 3 วิธี

โปรดระบุว่า มีวิธีการให้ความรู้เกี่ยวกับการทอเสื่ออย่างไรบ้าง

1)

2)

3)

4)

5)

11.วิธีการให้ความรู้เกี่ยวกับการสร้างลวดลายบนผืนเสื่อ มีทั้งหมดกี่วิธี

☐ 1 วิธี ☐ 2 วิธี ☐ 3 วิธี ☐ มากกว่า 3 วิธี

โปรดระบุว่า มีวิธีการให้ความรู้เกี่ยวกับการสร้างลวดลายบนผืนเสื่อ อย่างไร

บ้าง

1)

2)

3)

4)

5)

12. มีการใช้แรงจูงใจหรือแรงเสริมให้กับผู้เรียนหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

13. มีการใช้สื่อในการสอนหรือไม่ ใช้อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

14. มีการประเมินประสิทธิภาพของผู้เรียน เพื่อนำไปใช้ในชีวิตจริงอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

วิธีการให้ความรู้ การแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์

1. ครูมีวิธีในการจัดลำดับความรู้ที่จะใช้สอนผู้เรียน เกี่ยวกับการผลิตเส้นกกเป็นผืน
อย่างไร

โปรดระบุ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. วิธีการให้ความรู้เกี่ยวกับการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ มีทั้งหมดกี่วิธี

☐ 1 วิธี ☐ 2 วิธี ☐ 3 วิธี ☐ มากกว่า 3 วิธี

โปรดระบุว่า มีวิธีการให้ความรู้เกี่ยวกับการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์อย่างไรบ้าง

- 1)
- 2)
- 3)
- 4)
- 5)

3. วิธีการให้ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ มีทั้งหมดกี่วิธี

☐ 1 วิธี ☐ 2 วิธี ☐ 3 วิธี ☐ มากกว่า 3 วิธี

โปรดระบุว่า มีวิธีการให้ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์อย่างไรบ้าง

- 1)
- 2)
- 3)
- 4)
- 5)

4. วิธีการให้ความรู้ในการสร้างตราสินค้า มีทั้งหมดกี่วิธี

☐ 1 วิธี ☐ 2 วิธี ☐ 3 วิธี ☐ มากกว่า 3 วิธี

โปรดระบุว่า มีวิธีการให้ความรู้เกี่ยวกับในการสร้างตราสินค้าอย่างไรบ้าง

1)

2)

3)

4)

5)

5. มีการใช้แรงจูงใจหรือแรงเสริมให้กับผู้เรียนหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

6. มีการใช้สื่อในการสอนหรือไม่ ใช้อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

7. มีการประเมินประสิทธิภาพของผู้เรียน เพื่อนำไปใช้ในชีวิตจริงอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

วิธีการเตรียมพื้นที่ การปลูก การบำรุงต้นกกและการเลือกวัตถุดิบในการนำไปใช้

1. วิธีการเตรียมพื้นที่ มีทั้งหมดกี่วิธี

☐ 1 วิธี ☐ 2 วิธี ☐ 3 วิธี ☐ มากกว่า 3 วิธี

โปรดระบุว่า มีวิธีการเตรียมพื้นที่อย่างไรบ้าง

1)

2)

3)

4)

5)

วิธีการเตรียมวัตถุดิบในการนำไปใช้

1.วิธีการเตรียมวัตถุดิบในการนำไปใช้ มีทั้งหมดกี่วิธี

☐ 1 วิธี ☐ 2 วิธี ☐ 3 วิธี ☐ มากกว่า 3 วิธี

โปรดระบุว่า มีวิธีการเตรียมวัตถุดิบอย่างไรบ้าง

1)

2)

3)

4)

5)

วิธีการผลิตเส้นกกเป็นผืน (การทอ)

1.วิธีการสะบัดกก มีทั้งหมดกี่วิธี

☐ 1 วิธี ☐ 2 วิธี ☐ 3 วิธี ☐ มากกว่า 3 วิธี

โปรดระบุว่า มีวิธีการสะบัดกกอย่างไรบ้าง

1)

2)

3)

4)

5)

2.วิธีการจักกก มีทั้งหมดกี่วิธี

☐ 1 วิธี ☐ 2 วิธี ☐ 3 วิธี ☐ มากกว่า 3 วิธี

โปรดระบุว่า มีวิธีการจักกกอย่างไรบ้าง

1)

2)

3)

4)

5)

3.วิธีการตากก มีทั้งหมดกี่วิธี

☐ 1 วิธี ☐ 2 วิธี ☐ 3 วิธี ☐ มากกว่า 3 วิธี

โปรดระบุว่า มีวิธีการตากกกอย่างไรบ้าง

1)

2)

3)

4)

5)

4.วิธีการหล่อนกก มีทั้งหมดกี่วิธี

☐ 1 วิธี ☐ 2 วิธี ☐ 3 วิธี ☐ มากกว่า 3 วิธี

โปรดระบุว่า มีวิธีการหล่อนกกอย่างไรบ้าง

1)

2)

3)

4)

5)

5.วิธีการข้อมสีกก มีทั้งหมดกี่วิธี

☐ 1 วิธี ☐ 2 วิธี ☐ 3 วิธี ☐ มากกว่า 3 วิธี

โปรดระบุว่า มีวิธีการข้อมสีกกอย่างไรบ้าง

1)

2)

3)

4)

5)

6.วิธีการชักปอ มีทั้งหมดกี่วิธี

☐ 1 วิธี☐ 2 วิธี☐ 3 วิธี☐ มากกว่า 3 วิธี

โปรดระบุว่า มีวิธีการชักปออย่างไรบ้าง

1)

2)

3)

4)

5)

7.วิธีการลอกและขูดผิวปอ มีทั้งหมดกี่วิธี

☐ 1 วิธี☐ 2 วิธี☐ 3 วิธี☐ มากกว่า 3 วิธี

โปรดระบุว่า มีวิธีการลอกและขูดผิวปออย่างไรบ้าง

1)

2)

3)

4)

5)

8.วิธีการทางและปั่นปอ มีทั้งหมดกี่วิธี

☐ 1 วิธี☐ 2 วิธี☐ 3 วิธี☐ มากกว่า 3 วิธี

โปรดระบุว่า มีวิธีการทางและปั่นปออย่างไรบ้าง

1)

2)

3)

4)

5)

9.วิธีการจัดทำฟืมทอเสื่อและสอดกก (การทอเสื่อ) มีทั้งหมดกี่วิธี

☐ 1 วิธี ☐ 2 วิธี ☐ 3 วิธี ☐ มากกว่า 3 วิธี

โปรดระบุว่า มีวิธีการจัดทำพืชมทอเสื่อและสอดกก (การทอเสื่อ) อย่างไรบ้าง

- 1)
- 2)
- 3)
- 4)
- 5)

10.วิธีการสร้างลวดลายบนผืนเสื่อ มีทั้งหมดกี่วิธี

☐ 1 วิธี ☐ 2 วิธี ☐ 3 วิธี ☐ มากกว่า 3 วิธี

โปรดระบุว่า มีวิธีการสร้างลวดลายบนผืนเสื่ออย่างไรบ้าง

- 1)
- 2)
- 3)
- 4)
- 5)

วิธีการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์มีทั้งหมดกี่วิธี

1. วิธีการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ มีทั้งหมดกี่วิธี

☐ 1 วิธี ☐ 2 วิธี ☐ 3 วิธี ☐ มากกว่า 3 วิธี

โปรดระบุว่า มีวิธีการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์อย่างไรบ้าง

- 1)
- 2)
- 3)
- 5)

2. วิธีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ มีทั้งหมดกี่วิธี

☐ 1 วิธี ☐ 2 วิธี ☐ 3 วิธี ☐ มากกว่า 3 วิธี

โปรดระบุว่า มีวิธีการพัฒนาผลิตภัณฑ์อย่างไรบ้าง

- 1)

2)

3)

4)

5)

3. วิธีการสร้างตราสินค้า มีทั้งหมดกี่วิธี

☐ 1 วิธี☐ 2 วิธี☐ 3 วิธี☐ มากกว่า 3 วิธี

โปรดระบุว่า มีวิธีการสร้างตราสินค้าอย่างไรบ้าง

1)

2)

3)

4)

5)

วิธีการเตรียมพื้นที่ การปลูก การบำรุงต้นกกและการเลือกวัตถุดิบในการนำไปใช้

วิธีการเตรียมพื้นที่ มีทั้งหมดกี่วิธี

☐ 1 วิธี☐ 2 วิธี☐ 3 วิธี☐ มากกว่า 3 วิธี

โปรดระบุว่า มีวิธีการเตรียมพื้นที่อย่างไรบ้าง

1)

2)

3)

4)

5)

วิธีการเตรียมวัตถุดิบในการนำไปใช้

วิธีการเตรียมวัตถุดิบในการนำไปใช้ มีทั้งหมดกี่วิธี

☐ 1 วิธี☐ 2 วิธี☐ 3 วิธี☐ มากกว่า 3 วิธี

โปรดระบุว่า มีวิธีการเตรียมวัตถุดิบอย่างไรบ้าง

1)

2)

3)

4)

วิธีการผลิตเส้นนกเป็นผืน (การทอ)

1.วิธีการสะบัดกก มีทั้งหมดกี่วิธี

☐ 1 วิธี ☐ 2 วิธี ☐ 3 วิธี ☐ มากกว่า 3 วิธี

โปรดระบุว่า มีวิธีการสะบัดกกอย่างไรบ้าง

1)

2)

3)

4)

5)

2.วิธีการจักกก มีทั้งหมดกี่วิธี

☐ 1 วิธี ☐ 2 วิธี ☐ 3 วิธี ☐ มากกว่า 3 วิธี

โปรดระบุว่า มีวิธีการจักกกอย่างไรบ้าง

1)

2)

3)

4)

5)

3.วิธีการตากก มีทั้งหมดกี่วิธี

☐ 1 วิธี ☐ 2 วิธี ☐ 3 วิธี ☐ มากกว่า 3 วิธี

โปรดระบุว่า มีวิธีการตากกกอย่างไรบ้าง

1)

2)

3)

4)

5)

4.วิธีการหล่อนกก มีทั้งหมดกี่วิธี

☐ 1 วิธี ☐ 2 วิธี ☐ 3 วิธี ☐ มากกว่า 3 วิธี

โปรดระบุว่า มีวิธีการหล่อนกกอย่างไรบ้าง

1)

2)

3)

4)

5)

5.วิธีการย่อมสีกก มีทั้งหมดกี่วิธี

☐ 1 วิธี☐ 2 วิธี☐ 3 วิธี☐ มากกว่า 3 วิธี

โปรดระบุว่า มีวิธีการย่อมสีกกอย่างไรบ้าง

1)

2)

3)

4)

5)

6.วิธีการชักปอ มีทั้งหมดกี่วิธี

☐ 1 วิธี☐ 2 วิธี☐ 3 วิธี☐ มากกว่า 3 วิธี

โปรดระบุว่า มีวิธีการชักปออย่างไรบ้าง

1)

2)

3)

4)

5)

7.วิธีการลอกและชุดผิวปอ มีทั้งหมดกี่วิธี

☐ 1 วิธี☐ 2 วิธี☐ 3 วิธี☐ มากกว่า 3 วิธี

โปรดระบุว่า มีวิธีการลอกและชุดผิวปออย่างไรบ้าง

1)

2)

3)

4)

5)

8.วิธีการทางและปั้นปอ มีทั้งหมดกี่วิธี

☐ 1 วิธี ☐ 2 วิธี ☐ 3 วิธี ☐ มากกว่า 3 วิธี

โปรดระบุว่า มีวิธีการทางและปั้นปออย่างไรบ้าง

- 1)
- 2)
- 3)
- 4)
- 5)

9.วิธีการจัดทำพิมพ์ทอเสื้อและสอดก (การทอเสื้อ) มีทั้งหมดกี่วิธี

☐ 1 วิธี ☐ 2 วิธี ☐ 3 วิธี ☐ มากกว่า 3 วิธี

โปรดระบุว่า มีวิธีการจัดทำพิมพ์ทอเสื้อและสอดก (การทอเสื้อ) อย่างไรบ้าง

- 1)
- 2)
- 3)
- 4)
- 5)

10.วิธีการสร้างลวดลายบนผืนเสื้อ มีทั้งหมดกี่วิธี

☐ 1 วิธี ☐ 2 วิธี ☐ 3 วิธี ☐ มากกว่า 3 วิธี

โปรดระบุว่า มีวิธีการสร้างลวดลายบนผืนเสื้ออย่างไรบ้าง

- 1)
- 2)
- 3)
- 4)
- 5)

วิธีการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์มีทั้งหมดกี่วิธี

1. วิธีการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ มีทั้งหมดกี่วิธี

☐ 1 วิธี ☐ 2 วิธี ☐ 3 วิธี ☐ มากกว่า 3 วิธี

โปรดระบุว่า มีวิธีการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์อย่างไรบ้าง

- 1)

2)

3)

4)

5)

2. วิธีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ มีทั้งหมดกี่วิธี

☐ 1 วิธี☐ 2 วิธี☐ 3 วิธี☐ มากกว่า 3 วิธี

โปรดระบุว่า มีวิธีการพัฒนาผลิตภัณฑ์อย่างไรบ้าง

1)

2)

3)

4)

5)

3. วิธีการสร้างตราสินค้า มีทั้งหมดกี่วิธี

☐ 1 วิธี☐ 2 วิธี☐ 3 วิธี☐ มากกว่า 3 วิธี

โปรดระบุว่า มีวิธีการสร้างตราสินค้าอย่างไรบ้าง

1)

2)

3)

4)

5)

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล บุศรินทร์ สายรัตน์
วัน เดือน ปี เกิด 11 พฤศจิกายน 2535
สถานที่เกิด อ.เมือง จ.จันทบุรี
วุฒิการศึกษา พ.ศ.2554 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
จาก โรงเรียนบ้านแก้ว จ.จันทบุรี
พ.ศ.2558 ศิลปกรรมศาสตรบัณฑิต สาขาศิลปกรรม
(ออกแบบประยุกต์ศิลป์)
จาก มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จังหวัดจันทบุรี
พ.ศ.2562 การศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) สาขาศิลปศึกษา
จาก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
ที่อยู่ปัจจุบัน 15/33 ม.4 ต.ท่าช้าง อ.เมืองจันทบุรี จ.จันทบุรี 22000